De wolfjager. Deel 1

August Snieders

bron
August Snieders, *De wolfjager. Deel 1*. J.P. van Dieren, Antwerpen 1860

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001wolf01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

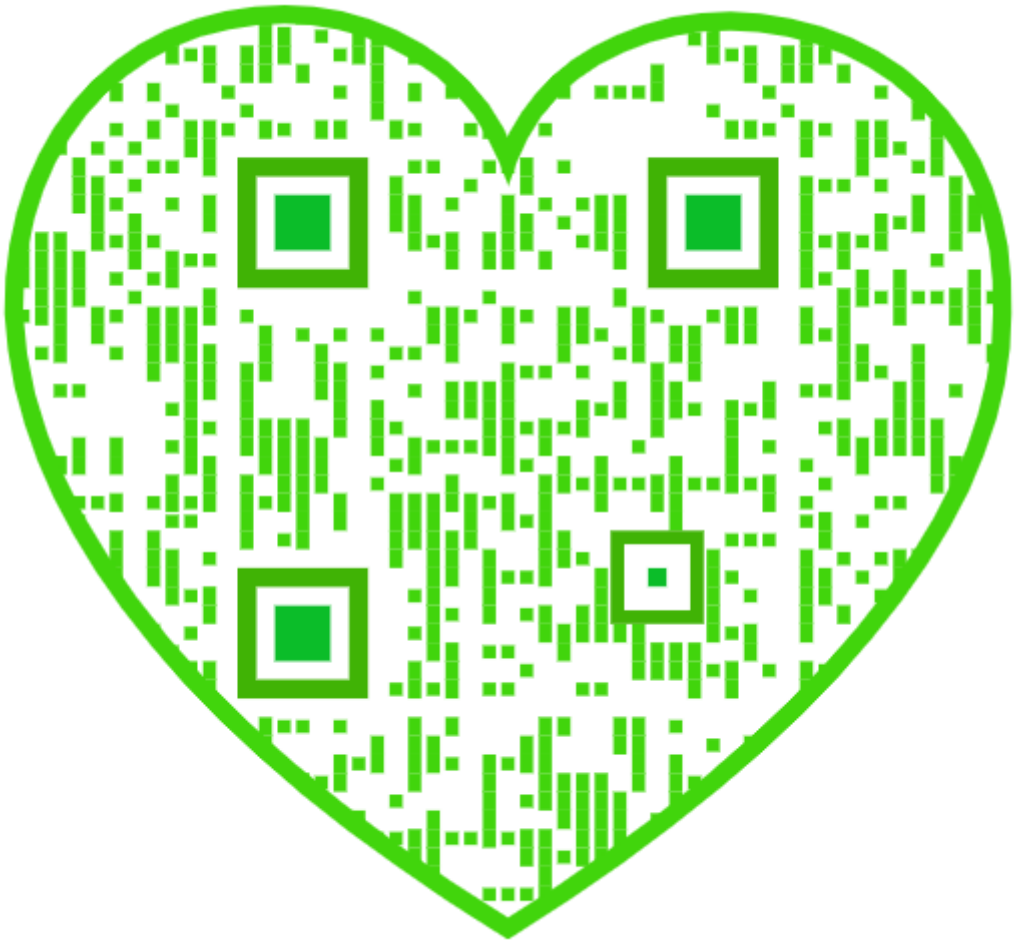

P.VERLST.SC.

ZYNER EXCELLENTIE den Heere M^{R}. J.A. M U T S A E R S

Minister voor de zaken van R.K. Eeredienst,
KOMMANDEUR
DER ORDE VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW,
uit Hoogachting opgedragen.

Ofschoon ik 't woest gewoel der stad rond my hoor bruisen,
Keer ik, in zoeten droom, vaek naer het heîvlak weêr,
Waer ik de moederbeê aen 't wiegje hoorde ruischen,
En vlei me in 't lommrig woud of op den zandduin neêr.

Dan komt de toren my van ver zyn welkom schenken,
Terwyl de stem der klok me als een vriendinne groet;
De blanke molenwiek schynt my tot zich te wenken,
't Gegolf der beek snelt my lief murmlend te gemoet.
Omringd door buer en vriend, omringd door vele graven,
My immer dier aen 't hart, vind ik daer poëzy,
En zie 'k in hooger vlugt myn dichtervrienden draven,
Het klein, vergeten dorp bleef groot genoeg voor my.
GY ook mint dat gewest! UW hart blyft steeds gekluisterd
Daer waer UW wieg eens stond. Hoe hoog in eer en rang,
Hebt GY met gunstig oor myn dorpsverhael beluisterd,
En mint den heîbloemkrans, dien 'k rond UW haerdsteê hang.
Nu heb ik 't levensboek van 't heden toegeslagen;
Ik klop op 't eeuwengraf en roep den tyd weêrom,
Toen Neêrlands bodem berstte en helden op deed dagen,
En uit een bloedgen mist de zon der vryheid klom.

Reeds is de stryd gemaeld, die Noord en Zuid doorloeide;
Onmagtig waer' myn stem by 't werk, zoo reuzengroot.
Ik mael den brand ook niet, die in de vesten gloeide,
Maer slechts den weêrschyn af, die langs ons heîvlak schoot.
Geen haet vonkt in myn hart, ik ben niet van voordezen,
Ik zoek voor 't heden dáér geen bron van bittren twist;
Ik heb als kind geleerd verdraegzaem steeds te wezen,
En 't heden heeft de schuld aen weêrszy uitgewischt.
Aen U zy dit tafreel! Het spreke U van 't verleden,
En zy 't in schepping zwak, van kleurenpracht ontbloot,
Aenvaerd het als een schets van oudren deugd en zeden,
Aenvaerd het als het werk van een gewestgenoot.
En boogt ons eenzaem gouw niet op een trits van helden,
Kalm, needrig, soms miskend, bleef ons Taxandria,
Maer deugd en eer en trouw doen 't eeuwenlang vermelden,
In 't Noord- en Zuiderdeel van 't oud Neêrlandia.

Ik verplaets mynen lezer in myn eenvoudig geboorte-dorp en leid hem den kring myner familie binnen, omdat dáér de oorsprong van myn verhael *de Wolfjager* gelegen is.

Nicolaes Cuyl of van Cuyl, de edelman, die in deze geschiedeni eene zoo groote rol speelt, was de stamvader, langs moeders zyde, van onzen huiskring en hoewel wy zynen naem niet meer voeren, blyft zyn aendenken in ons midden steeds geheiligd.

Ieder van ons heeft reeds als kind de familie-papieren gelezen, waerin een der zonen van Cuyl over dien vader spreekt; ieder van ons heeft meer dan eens het oog laten rusten op het portret des geestelyken zoons, hetwelk de oude woonkamer versiert, en Cuyl's naem is voor ons als het ware dien van den beschermgeest des huiselyken haerds geworden.

Van al de overleveringen, welke ik, kind zynde en op de kniën myner moeder leunende, aendachtig beluisterde, was er geene welke op myne verbeelding een zoo diepen indruk maekte als die van mynen stamvader, te meer, omdat zyn naem zich verbindt aen een glorieryk, maer ook pynlyk tydperk der vaderlandsche geschiedenis.

Reeds toen ik myne eerste letterkundige proeven waegde, toen ik nog in het geheim, gelyk de vogel in de stilte des wouds, zong, beloofde ik my-zelven dien Cuyl eenmael te zullen gedenken, en met hem tevens een deel der geschiedenis van het Kempenland op te helderen.

Ik heb deze regelen, uit hoofde van zekere gansch byzondere omstandigheden, noodig geoordeeld: zonder op welkdanige titel aenspraek te maken, wil ik echter behouden wat my eigen is. Voor den gewoonen lezer zy Cuyl eene *fictie*, of liever eene type van regtvaerdig en onbevooroordeeld mensch, welke er in de dagen van blinde en bloedige partyschap der XVIe eeuw, zoo min vreemd waren als nu.

De opheldering van den toestand der Kempen in gemeld tydperk, hoe vreemd hy nu in onze dagen ook mogte schynen, berust op historische grondslagen: de verschillende aenteekeningen, verder in het werk geplaetst, zullen myn gezegde staven.

Mogten deze poogingen, op het geschiedkundige veld, evenveel byval vinden als de verhalen, welke ik uit het hedendaegsche leven geschreven heb, dan wil ik andere en gedenkwaerdiger feiten uit het oude Taxandria, voor den lezer, uit het stof der eeuwen ophalen.

Antwerpen, 1860.
AUGUST SNIEDERS, Jr.

I.

Margaretha van Parma, de natuerlyke dochter van Karel V, was landvoogdes der Nederlanden. De omwenteling, welke nadien een zoo moorddadig karakter kreeg, was, onder hare regering, langen tyd eene vreedzame beweging geweest, en zelfs ten eenemale beperkt binnen de palen van het regt.

Wel hadden de edelen het befaemde *Compromis* geteekend; wel waren zy ten hove verschenen, om, op eene krachtdadige wyze, tegen de strenge plakkaerten te protesteren; doch zy droegen niettemin nog altyd den gouden penning op de borst, met het opschrift: *fidelles au Roy jusques à la besace;* zy waren dus den koning getrouw gebleven.

Veel goede raed werd aen het hof van Philips II ongenadig in den wind geslagen, en men dacht te Madrid beter te weten wat den lande dienstig was, dan hier ter plaetse zelve. Egmond's reize naer Madrid was niets anders geweest dan eene mystifikatie; Montigni moest zyne vrymoedigheid en vaderlandsliefde met den dood bekoopen; de dikwyls wyze raedgevingen van Spaenschgezinde Nederlanders werden niet zelden als verdacht ter zyde geschoven: - kortom, al wat uit de Nederlanden kwam, wekte de achterdocht des konings op.

Vele edelen meenden het echter goed met den lande; niet allen, ofschoon zy deel maekten van het Bondgenootschap, waren der Hervorming toegedaen: velen integendeel bleven der Moederkerke getrouw; doch den smartelyken toestand des vaderlands ziende, wilden zy dezen zoo stoffelyk als zedelyk verbeteren, en zóó doende zelfs de monarchy bevestigen.

En hoe ellendig was die toestand niet!

De Spanjaerd regeerde over alles, als willekeurige meester; het land werd afgestroopt en uitgezogen door den moedwilligen huerling en den hebzuchtigen ambtenaer; twist en tweedragt slopen de familiën binnen; verschrikkelyke straffen bragten hier schrik en ontsteltenis - dáér haet, wraek en wanhoop in de harten; het zedebederf heerschte zoowel in

de hooge als in de lage standen; het grauw was dom en wreed; de edelman meestal verkwistziek, losbandig en der slempery overgegeven: - kortom, de samenleving verkeerde in eene der tydstippen van chaos, in dewelke zy blindelings rondtast zonder een vertrouwden gids te kunnen vinden.

De Hervorming werd allengs stouter; de nieuwe leer werd openlyk gepredikt. De strengheid van den kant der regering had het volk tot weêrwraek aengedreven: kerken werden geplunderd, heilige vaten geschonden, schilderyen aen flarden gescheurd en verbrand. Het was een orkaen, dat donderend uit de heffe des volks opsteeg, en niet alleen de Roomsche godsdienst, maer ook het koningdom bedreigde.

Tot zóó ver was de toestand, grootendeels door de verkeerde rigting der Spaensche regering, gekomen: de landvoogdes was verpligt het gruwzaem geweld, door het geweld der wapens te moeten alkeeren, en zy vond ondersteuning by die edelen, welke wel is waer eene staetkundige hervorming, doch geene verwoestende godsdienst-omwenteling hadden gedroomd.

Op het einde van 1566 en in het begin van 1567, viel het Bondgenootschap der Edelen gedeeltelyk in duigen; zy, die de Roomsche godsdienst toegedaen bleven, wilden niet langer den schyn hebben het gepeupel, in zyne wanordelyk-

heden, aen te moedigen en poogden zich met de landvoogdes en door haer met den koning te verzoenen. Velen legden den op nieuw gevorderden eed af; Egmond, de ziel des legers, werd het zelfs on-eens met den prins van Oranje, en nadat deze, te vergeefs, gewapende hulp in Duitschland en in zich-zelven had gezocht, verliet hy met zyne vrienden het vaderland.

Het is op dit tydstip van nieuwe magts-herovering der Spaensche regering en van tydelyke bevrediging, dat onze geschiedenis aenvangt. Wy zullen ons voor alsnu niet verder in de historische daedzaken verdiepen: sommige vallen niet in ons bestek en andere zullen in den loop van ons verhael worden ontwikkeld. Onze lezers zullen zich dan wel met ons willen verplaetsen op den weg, die van Lier naer Herenthals en verder naer Turnhout leidt.

Het was in den winter van 1566-1567.

De sneeuw hield gansch de natuer als door een doodlaken omvat. De ryweg was byna onzigtbaer geworden, en nergens deed zich een gids op om den reiziger te geleiden. De eenzaemheid was akelig, zelfs voor hem die met den weg, als het ware blindelings, zou zyn bekend geweest. Overal heerschte de stilte des doods; deze werd van tyd tot tyd slechts afgebroken door het neêrploffen van de sneeuw, welke zich op de takken der mastenboomen verzameld had en

door deze of gene beweging naer beneden werd geworpen. Een zware nevel hing aen den gezigteinder, en belette het scherpste oog tot op eenigen afstand voor zich uit te zien.

Men bemerkte eindelyk twee ruiters op den ryweg. Beiden hadden den hoed diep in de oogen getrokken, en zich zoo warm mogelyk in hunne mantels gewikkeld. De eerste bereed een groot, slank, gitzwart paerd, dat niettegenstaende den hoogst moeijelyken stap door de sneeuw, nog fier den kop in de hoogte droeg, en van tyd tot tyd een driftig gehinnik over het sneeuwveld deed klinken. Zyn ruiter zag er, niettegenstaende zyne soort van vermomming, een rank jongman uit.

De tweede ruiter, welke den eerste op eenigen afstand volgde, bereed integendeel eene magere witte merrie, welke niet dan met de grootste moeite voortstapte, en den kop ontmoedigd of vermoeid naer de borst hangen liet. De houding van den ruiter zelven was zoo mistroostig als die van het paerd, en men zou eerder gezeid hebben dat het dier een zak, dan wel een mensch droeg.

Van tyd tot tyd hield de eerste ruiter stil en trachtte den omtrek te verkennen; doch aen de misnoegde uitdrukking van zyn gelaet, zag men genoegzaem dat hy te vergeefs naer een punt zocht, hetwelk hem tot baek zou kunnen dienen.

‘Hannibal!’ riep de ruiter, op eenen toon die ongeduld verried.

De zak op de witte merrie bewoog zich, en welhaest wikkelde zich een groot hoofd uit den bruinen mantel los.

‘Meester?’ antwoordde eene bibberende stem.

‘Voor den drommel, jongen! slaept gy, en dat in eene zoo bytende koude?’

‘Neen, meester; maer ik geloof dat ik in ys zal veranderen, even als de vrouw van Loth in eenen zoutsteen.’

‘Hannibal, gy beweerdet den weg te kennen?’ ging de eerste ruiter op een half verwytenden toon voort, en zonder op het laetste gezegde van zynen volgeling acht te slaen. ‘Zie eens rond, of gy dan nergens eenig teeken ziet, dat ons tot wegwyzer kan verstrekken.’

‘Ik zie niets, meester’

‘Dan zullen wy gedwongen zyn dezen nacht hier in die gevloekte heide door te brengen.’

‘Dezen nacht? Maer men zegt dat er hier kudden wolven zyn, zoo talryk als kudden schapen.’

De ruiter die door den laetsten spreker ‘meester’ genoemd werd, glimlachte en liet er op volgen:

‘Gy zyt geen held, Hannibal!’

‘Wat wilt gy er aen doen, meester. Myn vader was die Hannibal van Carthago niet, waervan gy my zoo dikwyls verteld hebt: het was een eenvoudig barbier, die het hart van eenen haes, en melk in plaets van bloed in de aderen had.’

‘En gy wilt zeggen?....’

‘Een goed kind, dat naer zynen vader aerdt, meester.’

Er kwam een afzigtelyke grynslach om den mond van Hannibal zweven; men wist echter niet of hy voortkwam uit een gevoel van tevredenheid over het antwoord, of wel dat de koude hem dat akelig gezigt trekken deed.

De eerste ruiter liet plotseling een blyden gil hooren; hy had voor zich uit de indrukken van eenen voetstap bemerkt. Die indrukken waren nog versch; zy konden ten hoogste een uer vroeger gemaekt zyn. Indien, zoo dacht de ruiter, wy dit spoor volgen, halen wy toch gewis, door den vluggen stap onzer paerden, eenig menschelyk wezen, vriend of vyand, in; welligt ook bereiken wy vóór het vallen des avonds eene menschelyke wooning.

‘Hannibal!’

‘Meester?’

‘Ziet gy dit spoor, dat lynregt zich voor ons uitstrekt? Ik beloof u dezen avond een goed en warm rustbed, in plaets van een leger in de koude sneeuw en onder den open hemel; een heerlyk avondmael in plaets van eene feestparty met de wolven.’

‘Aengenomen!’

‘Vooruit dan, uwe trage merrie aengezweept en dit spoor gevolgd, hetwelk ons, ik heb er een voorgevoel van, op eene gewenschte plaets zal brengen.’

Het zwarte paerd stak den kop in de hoogte en terwyl het de lange manen schudde, hinnikte het fier; de merrie, niettegenstaende de aenbeveling van den meester, volgde maer traeg. De eerste ruiter hield het oog scherp op de voet-indrukken gerigt, terwyl Hannibal's hoofd weêr onder den mantel verdween, en de witte merrie op Gods genade voortstapte.

Het scheen ook dat de eerste ruiter allengs zyne aendacht verloor; zyn hoofd zakte naer de borst en zyne gedachte was blykbaer elders. Langen tyd bleef hy in die afgetrokkene houding; een nieuw en schel gehinnik van zyn paerd wekte hem uit zyne diepe mymering.

Toen hy het hoofd opligtte zag de ruiter in de verte een lichtje flikkeren - want de avondschemering was middelerwyl gevallen.

‘Hannibal!’

‘Meester!’ en by dat woord kwam het ontzaggelyk groote hoofd weêr te voorschyn.

‘Ziet gy dat licht?’ hervatte de meester vrolyk.

Maer Hannibal deelde geenszins in de blyde stemming van zynen heer. Dat licht liet zich nu eens zien en verdween daerna weêr even snel. Nu rees het op, dan daelde het neêr; nu stond het stil, dan danste het snel over het sneeuwveld heen.

‘Meester, dat is een dwaellicht!’

‘Dwaesheid, Hannibal!’

‘Het is een dier zoetaerdige zieltjes die uit de andere wereld komen, meester, en er een barbaersch genot in vinden den reiziger tot zich te lokken, om hem daerna vriendschappelyk den nek te breken.’

‘Bloodaerd! Integendeel het is het goed vuer, het warm bed en het heerlyk avondmael dat ik u beloofd heb..... Voor den drommel! houd uwe merrie niet op..... Vooruit!’

Hannibal, die inderdaed den teugel van zyn paerd had ingehouden, dreef hetzelve weêr aen - doch niet voor dat hy een ontzaggelyk groot kruis gemaekt had. Het scheen hem toe, dat heel de natuer reeds met spoken opgevuld was. Daer stond een boomstronk, langs de eene zyde met sneeuw bedekt: het was een reusachtig spook dat zyn doodkleed achterna sleepte; ginds in de takken van het geboomte scheen de dood te zitten, welke zyne twee lange armen naer Hannibal uitstak; daer stegen hongerige kraeijen uit het bosch op, en het geklepper hunner vleugels klonk als de spotlach eens duivels; het geklots van de hoeven zyns paerds, scheen hem de hoefslag te zyn van den boozen geest, die hem achterna hinkte - en dan in de verte danste altyd dat vreesselyk lichtje heen en weêr.

Welhaest bleef het echter vast op dezelfde plaets, en het

duerde niet lang of Hannibal bemerkte eene kleine wooning, welke aen den boord van het fantastisch, door de sneeuw opgeluisterd, bosch gelegen was. De grimlach kwam weêr om zyn breeden mond zweven, en eindelyk lachte hy luidkeels.

‘Met wien lacht gy, Hannibal?’ vroeg eensklaps de meester.

‘Met my-zelven, meester.’

‘Gy zyt een groot wysgeer, Hannibal, omdat gy uwe eigene dwaesheden inziet en er den spot meê dryft.’

‘Dat belet dat andere met my den spot dryven, meester. Wat men zich-zelven aendoet is minder pynlyk dan wat vreemden ons aendoen.’

‘Dat is waer. Styg nu van het paerd en gaet die hut daer, aen den rand van het bosch gelegen, verkennen.’

In een omzien schoof Hannibal van zyne merrie en sloop behoedzaem lang struweelen en struiken naer de hut. De mantel die den knecht omgeeft en tot op zyne hielen hangt, belet ons zyne gestalte nauwkeurig op te nemen; doch wy zien echter genoegzaem dat Hannibal byna tot de soort der dwergen behoort. Van zyn gezigt bemerken wy niets dan twee scherp vonkelende oogen.

Binnen in de hut brandde een helder vuer, hetwelk zynen gloed, door het slecht gestopte venster en de spleten der deur, tot op zekeren afstand, over de sneeuw heenwierp. Aen

den haerd zat een man, die het hoofd in de twee geopende palmen zyner hand rusten liet; hy scheen in diepe gedachten verzonken. In zynen arm en tegen zynen schouder leunde een lang roer, als ware dit wapen een vertrouweling, die hem nooit verliet.

Hannibal keerde, na die verkenning, naer zynen heer terug; hy sprak met veel geestdrift over het koesterend vuer, dat in den haerd brandde; maer hy voegde er aerzelend by, dat men daer, in plaets van eene kudde wolven, wel eene bende dieven zou kunnen ontmoeten. Zyn meester lachte met dat gevaer, even als hy met de wolven en dwaellichtjes gelagchen had, en van het paerd stappende, naderde hy de hut.

Een reusachtige kerel wachtte hem aen de ingangdeur af; het was de man dien Hannibal zoo even aen het vuer had zien zitten. Hy leunde met de twee handen op de tromp van zyn geweer.

‘Kunt gy ons voor dezen nacht eene plaets inruimen aen uw vuer, en onze paerden middelerwyl eenig voeder geven?’ was de vraeg van den meester.

‘Voorzeker’ was het lakonisch antwoord.

De onbekende stiet eene deur naest zich open en wees den reizigers eene stalling aen voor de dravers. Hannibal deed zynen pligt van stalknecht, en de meester trad met den hutbewooner binnen.

‘Gy zyt welkom, edele heer!’ hervatte de laetste, terwyl hy den reiziger met de hand eene plaets in den hoek van den haerd aenwees.

De aengesprokene zag verwonderd op, en op eenen toon die genoegzaem aenduidde, dat hy gewoon was te gebieden, zeide hy:

‘Wie zyt gy?’

‘Degene die u aenbevolen is.’

‘Uw naem?’

‘Arend Bout.’

De jongeling groette den hutbewooner, en was blykbaer tevreden over de ontmoeting.

‘Arend Bout ik ken u als een trouwe gids. Ik dacht u eerst te Herenthals, in de stad zelve, te ontmoeten. Ik dank u dat gy zoo tydig gekomen zyt. Uw voetspoor, want het was gewis het uwe, heeft my tot rigtsnoer gediend. Morgen, by Gods genade, zullen wy de reis voortzetten.’

‘Zoo als gy verkiest.’

‘Is dit uwe hut?’

‘Neen, maer zy is ter uwer beschikking; zy hoort aen Claes-Arië, en die is vandaeg naer de Vryheid[1], om aen eene Waelsche bende tot gids te dienen.

1 Turnhout.

De reiziger zette zich op de hem aengewezene plaets neêr, na zich van zynen mantel ontdaen te hebben.

Wy kunnen nu eene breedvoerige beschryving over de twee persoonen in de hut geven. De ruiter was een jongman van ongeveer vyf-en-twintig jaren oud. Zyn gelaet was mannelyk schoon, bleek en ernstig van uitdrukking, en er lag een zoo onderscheiden trek in zyn wezen, dat dit een scherp en in het oog vallend kontrast maekte, met de grove kleeding welke de reiziger droeg. Dat hoofd, met zyne edele vormen; met zyne donkerblauwe oogen, door fyne wenkbrauwen beschaduwd; met glimmend zwarte hairen en den naer Spaensche wyze geschoren baerd - geheel dat hoofd was als gewoon om op eenen sierlyk geplooiden halskraeg te pronken; dat lyf, nu met grof laken bedekt, moest gewoon zyn aen het met goud geborduerde fluweel en het kon niet anders of de blanke hand, welke nu uit de zware mouwen stak, kwam vroeger uit fyn lynwaed, met Mechelschen kant omzet, te voorschyn. Nu bestond de kleeding, zoo als wy zeiden, uit grof laken; zware rylaerzen reikten tot aen de kniën, en een zwarte, in-een gekrookte hoed, bedekte het hoofd van den reiziger.

De heîbewooner zag er, wy moeten zeggen, wonderlyk uit. Zyne lange, doch gezette gestalte stak in een nauwsluitend, uit grove py vervaerdigd, kleedsel en over hetwelk hy

eene loshangende vest van wolvenpels droeg; zyne laerzen, die hem tot verre over de kniën reikten, waren insgelyks uit eene wolvenhuid, met het hair binnenwaerts gekeerd, gemaekt; zyn hoofddeksel was vreesselyk om zien! De huid van een wolvenkop rustte boven op zyn hoofd en daelde langs de twee kanten van het aengezigt naer beneden, gewis om de ooren van Arend Bout tegen de koude te beschermen. Als men den heîbewooner zag zitten, zou men gezeid hebben, dat een grauwe Ardennerwolf hem langs achter en gedeeltelyk van voren omvat hield, en zyn yselyken kop vertrouwelyk op Bout's hoofd rusten liet.

Het gelaet van Bout was bruin; de trekken waren scherp en hard; de wenkbrauwen zwaer en lang en overschaduwden een paer levendige oogen. Overigens was de uitdrukking van zyn gelaet over het algemeen kalm; om zyne lippen speelde echter van tyd tot tyd een zweem van sarkastischen glimlach. De hand, welke hy naer het vuer uitstak, was gespierd en vereelt, en die, met welke hy zyn roer omkneld hield, scheen eene vastberaden en onverbiddelyke bestierster van het doodende wapen te zyn. Bout moest het midden der dertig jaren bereikt hebben.

Dat alles was geenszins der aendacht van den jongen reiziger ontsnapt; doch geen enkel woord had zelfs zyne verwondering over die zonderlinge kleederdragt uitgedrukt. De ruiter had enkel gezeid:

‘Gy zyt Wolfjager van beroep?’

Arend Bout knikte.

‘De landstreek is ruimschoots voorzien van wolven, niet waer?’ hervatte de jongeling, terwyl hy achteloos de besneeuwde laerzen tegen het haerd-yzer zette.

‘Zeer ryk[1] en indien onze togt van langen duer is, zullen wy, zonder twyfel, eene ontmoeting met die hongerige gasten hebben.’

Die voorzegging, hoe weinig streelend ook, scheen niet den minsten indruk op den reiziger te maken; het bleek

1 Dit gedierte was overvloedig in deze gewesten: het hield zich in de uitgestrekte heiden, in de mastbosschen en ongenaekbare moerrassen op. De *ordinantiën* en *edicten* betrekkelyk de jagt, zoowel die door keizer Karel V, als die door de aertshertogen Albert en Isabella, voor het kwartier Kempenland uitgevaerdigd, maken er gewag van. In eene dier *ordinantiën* wordt de wolfjager als een ambtelyk persoon aengesteld: “elck dorp, zoo staet er in geschreven, sal oock ghehouden wesen hem te versiene van eenen Wolf-iagher oft by faulte van dien, dat den voors. Lieutenant, Warant-meester en de Erfflaeten, oft hunne gecommitteerde thunnen last sullen iemanden moghen stellen diet hun goedt duncken sal.” Die wolfjager was gehouden den wolf op te sporen, en, overtuigd van de plaets waer het dier verblyf hield, werd de alarmklok getrokken en de boeren kwamen te wapen. Voor ieder dier, dat er geveld werd, kon de jager van “den Lieutenant, Warant-meester oft den ghenen die daer toe de commissie sal worden ghegheven ontfanghen vier guldens.” *Ord. ende Placcaet van de Ertshoghen, onse Souvereyne princen*, *op het stuck van de jacht van den Wolf in het quartier van Antwerpen.*
Men leest ten dezen opzigte in de *Cronyken van Gheel*, naemloos in het nieuwblad van die plaets verschenen, dat in het laetst der XVIe eeuw de wolven zoo stout werden, “dat zy niet alleen het vee aenvielen in de weiden, maer zelfs het uit de stallen haelden, de honden in hunne koten verscheurden en de menschen by avond aendeden.”

dus wel dat hy iemand was, gewoon met levensgevaren te worstelen.

Hannibal was middelerwyl binnengekomen; de dwerg, want hy was inderdaed verre beneden eene middelmatige gestalte, trad gillend eenige voeten achteruit, toen hy daer, in het schynsel der vlammen, dien half-wolf half-mensch zag zitten. De bygeloovigheid schiep onmiddellyk in zyne verbeelding eene reeks fantastische gedachten, de eene al helscher dan de andere. Het gezigt van Hannibal, in zyn normalen toestand reeds komisch, was nu verschrikkelyk geworden: het was doodsbleek; de oogen stonden wyd opengespalkt; de mond was akelig verwrongen, en geheel het gezigt plooide zich slechts tot een koortsachtigen lach, toen de meester zynen stalknaep verzekerd had, dat Arend Bout geen duivel of weerwolf, maer een mensch van vleesch en bloed was zoo als hy.

De ruiter lachte met den schrik van Hannibal; by den heîbewooner kwam slechts een byna onmerkbare lach over de lippen zweven. Hy beschouwde Hannibal van het hoofd tot de voeten; hy scheen de evenredigheid te meten tusschen het hoofd en het houtmagere ligchaem; tusschen de vreesselyk lange armen en beenen en het korte middenlyf, en toen de jongen zich eenigzins omkeerde, zag hy wel dat hy van achter evenmin regelmatig gemaekt was als van voren.

Toen Arend Bout, Hannibal gedurende eenige oogenblikken van naeldje tot draedje had opgenomen, wendde hy zyne verwonderde blikken naer den meester, als wilde hy zeggen: ‘Te drommel! waertoe kan die kinderschrik u toch dienen!’ Daerna hernam hy zyne vorige kalme houding, en staerde weêr strak in den helderen kolengloed.

Hannibal zette zich by het vuer en stak zyne magere vingers naer de vlammen uit; de dwerg genoot een zalig genot en dit vergrootte, op eene gevoelige manier, toen de Wolfjager hem het brood voorschoof, hetwelk hem tot avondmael dienen moest. Hy zette daerenboven drie tinnen kroezen op de tafel en haelde eene kruik malvezei te voorschyn.

De bekers knutsten vriendschappelyk tegen-een, maer met den wyn sloop ook de achterdocht in het hart des jongelings. Het zag er zoo ellendig in die hut uit, en niettemin schonk de Wolfjager zulken geurigen malvezei als de reiziger nog ooit gedronken had; die wegwyzer was arm, en echter had hy een wapen zoo prachtig als er ooit een in de hand eens edelmans had geblonken; hy gaf zich uit voor een' eenvoudigen gids, en echter was er in zyne handelwys iets dat wel is waer niet van onderscheiding, maer toch van iets gezaghebbends getuigde, en het scheen den jongeling toe, dat die man dáér overtuigd was van geheel zyn overwigt op hem. De ruiter bedekte echter zyne achterdocht en terwyl hy den

beker op de tafel zette, zeide hy schynbaer onverschillig:

‘Keurige wyn!’

‘Gy zyt kenner; ik voor my weet niet of er betere te vinden is.’

‘Gewis niet. Voor den drommel! die is ook hier in de dorre heide niet uit de waterplassen geschept.’

‘Voorwaer neen!’ was het antwoord.

‘Hy zou de tafel eens edelmans tot eer verstrekken!’ hervatte andermael de jongeling.

‘Hy was ook voor deze bestemd; het is een overschot van dien, welke zoo vrolyk gebruist heeft in de drinkschalen by den graef van Hoogstraeten.’

‘Ha! tydens de vergadering der edelen ten zynen kasteele. Men teekende onder het klinken der bekers, onder het zingen van een vrolyk lied en met onzekere handen, het befaemde vertoogschrift?.....[1]’

1 In den loop van het jaer 1566 toonden verscheidene edelen, vooral Oranje en Hoorne, zich ontevreden over de strenge plakkaerten des konings; onder verschillende redenen verlieten zy het hof. Oranje begaf zich naer zyne heerlykheid Breda “alwaer hem, omtrent het midden van lentemaend, verscheiden' Edelen en Grooten kwamen vinden.” Eenige dagen later begaf het gezelschap zich naer Hoogstraeten, ten huize van Lalaing, en hoewel verscheidene daer vergaderd zynde edelen, beweeren dat er te Breda en Hoogstraeten enkel van “goede gastery” werd gesproken, is het waerschynlyk dat er op beide plaetsen spraek is geweest van het nieuwe vertoogschrift, hetwelk als het ware het vuer in het buskruid werpen zou. In de verdediging van *Messire Antoine de Lalaing.* (Mons 1838) zegt deze echter, dat er te Hoogstraeten “*ni praticque*, *ni assemblée suspecte*” geweest is.

De Kempenaer wierp een scherpen blik op den jongeling; de toon dier woorden scheen hem niet erg te bevallen; de reiziger speelde achteloos met een brandend takje in de vlammen. Bout scheen echter min of meer gerust gesteld, door het eerlyke opzigt van den ruiter.

‘Waert gy ook dáér niet!’ vroeg Arend andermael, en met een scherp oog den reiziger trachtende te onderzoeken.

‘Ik?’ gaf de jongeling snel ten antwoord, terwyl hy driftig het hoofd opligtte. ‘Neen.....’

‘Nogthans men heeft my gezeid, dat gy.....’

‘Nu Bout’ onderbrak de reiziger, terwyl hy andermael den gevulden kroes vastgreep ‘ik drink op de gezondheid van dengene, die u dezen keurigen wyn heeft geschonken, hy moge dan ook de zaek der Geuzen of der Spanjaerds dienen!....’

Arend Bout zweeg.

Na eene poos hervatte de ruiter andermael:

‘Gy hebt daer een prachtig wapen, Bout’ - en met welgevallen zag hy naer den geciseleerden loop, die door het schynsel van het vuer helder glom.

Bout reikte echter het wapen niet over om het van naderby te laten beschouwen, hoewel hy blykbaer trotsch was op het inderdaed vorstetyke roer.

‘Een geschenk van den Pluimgraef[1]’ was het onachtzaem antwoord.

‘Drommels!’ lachte de ruiter ‘my dunkt dat gy water en vuer in eene en dezelfde hand draegt; wyn van den Geus, wapens van den Spanjaerd.’

Het oog van den heîbewooner tintelde; doch hy antwoordde niet. Een scherpe waernemer zou echter wel bemerkt hebben, dat dit gezegde eene geweldige omkeering in Bout's binnenste te weeg bragt. Hy liet het hoofd in

1 Warandmeester, eene voorname bediening aen wien tevens de uitvoering der *edicten* betrekkelyk de jagt waren toevertrouwd. Ziehier wat Van Gorkum in zyne *Beschryving der stad en vryheid van Turnhout*, ten dezen opzigte zegt: “Den voornoemden Koninglyken Prince Hertog van Burgundiën, Antonius Hertog van Braband, groot vermaek nemende in de jagten op de wilde dieren; heeft syne Stad en Vryheyd van Turnhout, met een voortreffelyk tribunael relatief tot de zelve jagt willen oppronken, opregtende aldaer het *Consistorie van den Horen.* Siet hier hoe deze Rechts-bank bestiert werd:
Den Heere *Hoofd-Schouteth* van Turnhout is daer het Hoofd van: voerende qualiteyt, den naem van *Opperwarand-Hoeder* en *Pluim-Graev.* De Rechters bestaen, in zeven *Schepenen* de welke werden verkoren door den Heere Opper-Warand-Hoeder enblyven in bedieninge haer leven lang. Den Greffier, oft Geheim-schryver van deze Rechts-bank is altyd den Heere *Secretarius* van Turnhout.
Voor de zelve Rechts-bank moeten gewezen worden, alle Processen relatief tot de jagte; daeromme genoemt wordende, het *Consistorie van den Horen*, “en niet alleen de ingezetenen van Turnhout waren hieraen onderworpen; maer ook al de omliggende dorpen” tot zelvs de Abdye van Postel.”
Het wapenschild waermeê men de acten bestempelde bestond uit een loopend hert op een gouden veld, vervolgd wordende door eenen jager den jagthoorn blazende, en omringd door het opschrift *Sigillum oppidi et Schabinorum de Turnhout.*

de beide palmen der hand zakken, en staerde in de vlammen.

Hannibal was, met den ledigen kroes in de hand, in slaep gevallen en brak van tyd tot tyd de stilte door een zwaer gesnork af. De ruiter gaf er geen acht op, maer hield het oog op den Wolfjager gevestigd. Beiden verkeerden in denzelfden toestand. Zy hadden naer elkanders staetkundige denkwyze gepolst, en van twee kanten was de pooging afgeschampt. Bout streek geen oordeel; zyne tegenparty dacht integendeel dat de Wolfjager van alle hout pylen maekte; een die vandaeg, als zyn voordeel het meêbragt, jagt maekte op de Geuzen, morgen op de wolven en overmorgen op de Spanjaerds.

‘Gy zeidet daer zoo even, Bout: nogthans heeft men gezeid dat gy..... Kent gy my?’ hervatte de jonge reiziger zonder echter eenige ontroering te laten blyken.

‘Ik heb den jongen edelman Nicolaes Cuyl vroeger tweemael gezien’ antwoordde Bout kalm en zonder van houding te veranderen.

‘En by welke gelegenheid?’

‘Den 18 augustus, tydens den plegtigen *ommeganck* te Antwerpen. De edele heer Cuyl stond naest eenige andere edelen by den prins van Oranje. Het was een schoon gezigt, Oranje's gemalin en al die prachtig getooide edelvrouwen

aen de stadhuisramen te zien, terwyl de speelwagens, maegdekens, schutters en gilden voor haer doortrokken![1]'

De jongeling was eensklaps nadenkend geworden; de herinnering aen dien feestdag te Antwerpen moest hem wel zwaer op het hart drukken, want zyn mannelyk oog werd zelfs vochtig.

'De tweede mael dat ik den heer Cuyl zag, was eenige dagen later, toen Oranje weêr van Brussel naer Antwerpen terug kwam en dat hy, regt doende, drie van het "*rappalie*" 't welk de kerken geplunderd en vernield had, ter Groote Markt deed ophangen[2]. De edelman verdreef eenen oploop van het gepeupel, dat voor het huis der schoone jonkvrouw Martha van Baldrikum, dreigend samenschoolde. Drommels! zyn zwarte hengst en zyn bliksemend rapier maekten eene geweldige bres in den volkshoop. Men zeide

1 Deze plegtige *ommeganck* had plaets twee dagen vóór de beeldstormery in de Antwerpsche kerken. Het was tydens dezen *ommeganck* dat het opgewonden grauw de gewyde voorwerpen des Katholieks, op eene schandelyke wyze, bespotte.

2 Na den hierboven gezegden *ommeganck* verliet Oranje de stad, doch op de tyding van de plundering en beeldstormery keerde hy "te post" zegt de *Chronycke*, naer Antwerpen terug. "Als die prince gesien hadde die groote destructie der kercken, waer hy hem zeer verwondert, heeft van stonden aen daer dry doen hangen op die merckt, ende als doen begonst men binnen Antwerpen knechten aen te nemen al meest borgers, wel acht vendelen, al sonder des breeden raets consent: want den raed wou in dienste geen cryschvolk binnen hebben."

toen dat die edelman der..... nieuwigheid niet ongenegen was.....'

Cuyl, want zoo was inderdaed de naem des reizigers, had de laetste woorden niet meer gehoord. De naem der jonkvrouw, welke de Wolfjager zoo even noemde, had als een donderslag op hem gewerkt. Hy stond driftig op, stiet Hannibal byna van zynen stoel en trad, het hoofd naer de borst gebogen, de hut mymerend op en neêr.

Bout stoorde hem in die wandeling niet; hy behield het stilzwygen, wel zeker zynde dat hy het geheim van den jongen overste niet zou kunnen ontsluijeren.

Eene uer nadien lag Hannibal in de wolfsvellen gebakerd, als een kind in de luren; hy ronkte aen den ingang van den stal. De Wolfjager had zich insgelyks verwyderd en de edelman, in zynen mantel gewikkeld, lag in den hoek van den haerd.

Vóór dat hy zich verwyderd had, was Arend Bout buiten de hut gegaen en had met een scherp oog den omtrek doorzocht; geruimen tyd had hy het oor geleend naer ieder gerucht dat in de verte opsteeg.

Bout kende al die geruchten: het eene kwam voort van het wild, dat des nachts zyn leger verlaten hebbende, op aes uitging; het ander was dat van eenig roofdier, hetwelk door het kreupelhout rende en de met ys omkleedde takken kraken

deed; nu was het de sneeuw die, van de boomtakken neêrschuivende, dof op den grond neêrplofte; soms was dit het gehuil van eenen wolf of het gejank van den vos. Daerna werd het bosch weêr doodstil als een grafkelder. Gerust gesteld was de Wolfjager binnen getreden en had de deur zorgvuldig gesloten.

Nu was alles stil in de hut: Muro, de zwarte hengst en Arabella, de witte merrie sliepen even rustig als Hannibal. Cuyl sliep echter niet: op den elleboog leunende en het hoofd in den palm der hand latende rusten, staerde de jongeling op de wegstervende vlam. Er was eene sombere uitdrukking op zyn gelaet te lezen. Het was alsof de laetste woorden van Arend Bout in hem de smartelykste en folterendste herinneringen hadden opgewekt. Lang, zeer lang martelden deze hem, toen de slaep ook eindelyk zyne oogleden look.

In zynen slaep was de jongeling voorwaer! gelukkiger dan in zyn waken; eene zoete glimlach zweefde om zynen mond en in zynen droom murmelde hy, met eene eindelooze liefde, eenen naem - den naem eener vrouw.....

Diep in den nacht, rees er ongemerkt eene zwarte en geheimzinnige gestalte naest den slaper op; zy boog zich over hem neêr en een scherp oog zou gezien hebben, dat zy een oogenblik een glimmenden penning, die uit de losgewoelde kleêren te voorschyn kwam en welke aen een rood

lint op de borst gedragen werd, door de vingeren spelen liet. Een ligt gekraek deed zich hooren: de slaper werd plotseling wakker, rigtte zich driftig op en bemerkte in den schyn, welke de weèr opschietende vlam tegen den muer wierp, de lange, zwarte gestalte van den Wolfjager.

Bout stond daer onbewegelyk en met den elleboog op den tromp van zyn roer geleund; zyn gelaet, door den vuergloed verlicht, was kalm en er verroerde geene spier in hetzelve, toen de jonge edelman met ontblootten dolk voor hem stond.

'Wat wilt gy van my?' vroeg Cuyl onstuimig.

'Waerom verdenkt gy my?' was de vraeg van den gids.

'Wat doet gy hier, terwyl gy veinsdet u ter rust te begeven?'

'Ik waek over het leven van Nicolaes Cuyl.'

'Welk gevaer kan er op dit oogenblik my bedreigen?'

'Het gevaer is langs alle kanten; het verschynt soms plotseling in het midden van den nacht; het valt als een donderslag uit de lucht, of het ryst voor uwe voeten uit den grond op.'

'Ik vrees geen gevaer.'

'Ik weet het. Steek dien dolk op, edele heer; het is niet tegen my dat gy hem rigten moet.'

De jongeling aerzelde.

‘Ik weet niet, of ik my uwer vertrouwen moet!’ mompelde hy.

‘Wy zullen elkander leeren kennen, edele heer, en als ik my niet bedrieg zult gy nooit een trouwer muskettier, welligt nooit een beter vriend gevonden hebben.’

‘Vriend?’

‘Dat woord belgt u misschien; een eenvoudig Wolfjager die trotsch naer de vriendschap van een edelen heer staet! Inderdaed, dat riekt naer onbeschaemdheid. Welnu, bevalt het woord “knecht” beter aen den edelen heer?’

Cuyl gevoelde zich vernederd.

‘Wie zyt gy?’ hervatte de jongeling na eene poos.

‘Gy zult het nadien weten; doch, by al wat my heilig is, onder en boven de aerde, by de assche myner moeder, ik meen het goed met u.’

Cuyl herinnerde zich nu ook dat die geheimzinnige man hem was aenbevolen door eenen zyner vrienden, door Karel van Mansfeld, en hy dus ongelyk had zich niet op hem te vertrouwen; daerenboven er lag iets zoo plegtigs in die woorden, dat de jongeling zich overwonnen gevoelde.

‘Welnu, hervatte hy, ik hoop dat gy eens myn vriend wezen zult - wie weet, zelfs de vertrouweling myner geheimen; de trooster in 't geen ik geleden heb en nog lyd.

Bout, ik heb u dezen avond verdacht, omdat de ondervinding my geleerd heeft, dat de meeste menschen misbruik maken van het vertrouwen en de vriendschap, welke men hun schenkt; ik hoop dat wy elkander zullen leeren kennen.'

Cuyl schudde den Wolfjager, die echter by dit alles even kalm bleef als te voren, hartelyk de hand. Op dat oogenblik had hy een zoo eindeloos vertrouwen in den jager, dat hy niet alleen den dolk opstak; maer zich weèr rustig in den hoek van den haerd ging neêrleggen. Geruimen tyd dacht hy over zyn zonderlingen gastheer na; hy trachtte zich al die handelingen op te helderen; men had hem Arend Bout wel als een gids, maer niet als een vertrouweling aenbevolen - en van waer toch kwam die byzondere toegenegenheid, die eindelooze verkleefdheid en zelfopoffering, welke de Wolfjager hem wilde bewyzen? Dat alles was en bleef een raedsel voor den edelman.

'Kunt gy my het gevaer beduiden, 't welk my dreigt?' vroeg de jongeling weêr achteloos op den elleboog leunende.

'Don Velasquez mag immers niet weten, waerheen de gewezene bevelhebber zich begeeft?'

'Don Velasquez!' riep de jongeling, terwyl hy onstuimig opsprong, als hadde hem eene adder gestoken. De oogen van Cuyl fonkelden als twee sterren aen den donkeren hemel; zyne handen balden zich tot vuisten. 'Bout'

ging hy na eene poos kalmer voort ‘hoe kent gy toch al de namen, welke zoo nauw met myn vroeger leven in verband staen? Straks hebt gy den naem genoemd eener vrouw, die my lief is als het licht myner oogen; nu spreekt gy er eenen uit, dien.....’

‘..... Gy met reden haet, niet waer?’ viel de Wolfjager hem in de rede. Gy zult dit alles later weten, edele heer. Wy kennen elkaêr pas sedert eenige uren, en echter, men zou zeggen, dat wy reeds oude bekenden zyn.

‘Inderdaed.....’ zeide de jongeling mymerend. ‘Wat weet gy echter van don Velasquez?’

‘Een vendel ruiters, onder bevel van dien Spanjaerd, moet tegen het aenbreken van den morgen, of welligt nog vroeger langs hier komen.

‘Wat is het doel dezer reis?’

‘Don Velasquez moet de openbare preek in den omtrek van Herenthals gaen beletten. Doctor Spoel[1] houdt daer tegenwoordig op eene geduchte wys huis. Men wacht er echter don Velasquez met roer, pistolet en hellebaerd.’

‘Ik wist niet dat die dronken Spanjaerd zich zoo digt

1 Doctor Spoel was een arme linnenwever, die, na yverig den Bybel gelezen te hebben, de schietspoel ter zyde wierp en het volk ten openbare preek opriep. “Te Bergen-op-den-Zoom,” zegt eene *Chronycke* van dien tyd “heeft in een schaepscoeye gepreckt eenen armen lynenwever; dese hieten doctor Spoel.”

by my bevond!' zeide de jongeling. 'Nu' hervatte hy na eene poos en op meer gullen toon 'Nu Bout, ik vertrouw my op u!' - en zich neêrleggende kruiste hy de armen op de borst en welhaest daelde een diepe slaep over hem neêr.

Bout stond onbewegelyk als een standbeeld tegen den muer, altyd leunende op zyn onafscheidbaren vriend - het vreesselyk roer. Men zou gezeid hebben dat hy staende sliep; doch by het minste gerucht dat er van buiten opsteeg, zag men wel dat hy waekte en scherp luisterde. Van tyd tot tyd wierp hy eenen oogslag op den slaper en had eens, byna onverstaenbaer gemompeld:

'Men had my niet bedrogen; die penning onder zyn borstkleedsel verborgen, moet tot opschrift dragen: *fidelles au Roy jusques à la besace.* Hy is een van die.....' en Bout's verder gemompel ging tusschen de geslotene tanden verloren.

De nacht is nog lang. Middelerwyl zullen wy met onzen lezer de hut aen den boschrand verlaten, het wyde sneeuwveld oversteken en in de woelige steden gaen, ten einde daer met eenige onzer helden - vooral met den edelman en zynen stalknaep Hannibal - nader kennis te maken.

II.

‘Ik heb den jongen edelman Nicolaes Cuyl vroeger tweemael gezien’ had Bout des avonds aen den haerd gezeid. Het was inderdaed den 18 augustus van het ‘*jaer van wonder*’ zoo als de kronyken het jaer 1566[1] noemen, dat Cuyl, met een aental edelen, den prins van Oranje, heer van Antwerpen, naer de stad vergezelde en er den plegtigen *ommeganck* zag, van welken wy in ons vorig hoofdstuk gesproken hebben.

Nicolaes Cuyl of van Cuyl, en die in den Spaenschen tyd zynen naem schreef Nicolaï Cuyli, doch wien wy over

1 Het werd alzoo genoemd, ‘om die grouwelycke veranderinge die men sach in het oude kersten geloove, ende die groote muyterye dier gebeurde onder den adel.’ *Chronycke van Antwerpen.*

het algemeen enkel ‘Cuyl’ zullen noemen, was een der afstammelingen uit het aloude hollandsche geslacht van dien naem[1]. Jong en moedig had hy, zoo als de meeste edelen, in de krygsmansloopbaen eene schitterende toekomst gedroomd, en op het tydstip dat wy hem ontmoeten, zien wy hem in dienst van den koning van Spanje en bevelvoerder van een vendel ruitery. Cuyl was een edelman in den vollen zin des woords, en weinige zyner tydgenooten waren welligt zoo nauwgezet op het punt van eer als hy; geen die zyn oud blazoen zoo smetteloos trachtte te bewaren. Zyn handel en wandel waren regtzinnig, ridderlyk, ernstig - zonder dat deze de gulle uitspatting des gemoeds, aen de jongelingschap zoo eigen, ten eenemale verbande.

Echter had hy niet, zoo als vele zyner vrienden, by het vrolyk klinken der bekers en de tafelslempery, de oogen gesloten voor hetgeen er zich rond hem in de samenleving opdeed; hy had met een smartelyken blik al de wonden gepeild en als het ware een voorgevoel gehad van de verschrikkelyke krisis, waerin de maetschappelyke samen-

1 ‘Cuyl, zegt J.A. CHALMOT in zyn *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, is de naam van een voornaam *Hollands* geslagt, zijnde het slot of huis daarvan hetwelk buiten *Vianen* heeft gelegen thans ten enemalen vernietigd; in 1540 kost men er nog de fondementen van zien. Dit geslagt is van zeer oude herkomst, want men vindt reeds ten jare 1256 van enen Floris van Cuyl vermeld, die Ambagtsheer van Kijfhoek was en gehuwd is geweest aan Maria Wits.’ Zie verdere opgaef in gemeld boek.

leving zou geslingerd worden, indien er geene krachtige hulpmiddelen werden aengewend. Dat hulpmiddel had hy by den aenvang in het Bondgenootschap der Edelen gezien, en hoewel Katholiek uit overtuiging was hy met hart en ziel hetzelve toegedaen[1].

Het *Compromis*, aen welks hoofd Hendrik van Brederode, heer van Vianen zich bevond, had hem in den aenvang des jaers, naer het hof van Magaretha van Parma doen reizen, en schoon weinig geruchtmakend, was Cuyl een yverig werker voor de Nederlandsche zaek; hy had de plakkaerten bestreden, waermeê Philips de Nederlanden bedreigde, en die martelaers makende, een uitwerksel bekwamen dat gansch tegen-overgesteld was aen datgene, 't welk de regering wilde bereiken; hy wilde hervormingen en verbeteringen, daer waer deze blykbaer vereischt werden; hy wilde de vryheid des gewetens, God en niet het zwaerd des Spanjaerds, regter latende over het godsdienstige gevoel; hy wilde den koning getrouw zyn, maer zyn hart bloedde als hy zyn vaderland uitgemergeld en verdrukt, naer zynen ondergang sleuren zag.

Er mengde zich echter tusschen al die smartelyke opwel-

1 *Le* (compromis) *faisoit des progrès rapides dans toutes les classes de la société*, NOBLESSE, CLERGÉ, BOURGEOISIE *tout le monde s'en mit.* BARON DE GERLACHE. *Histoire du Royaume des Paysbas*, etc.

lingen een zoet tooverbeeld, 't welk hem soms langer bezig hield dan zyne vrienden het wenschten - het was dat eener vrouw; en my dunkt, lezer, dat gy den naem der schoone, welke zoo onbepaeld over het hart des jongen edelmans scheen te heerschen, reeds geraden hebt. Inderdaed, het was Martha van Baldrikum. Cuyl had haer het eerst gezien tydens den *ommeganck*; doch hoe kortstondig dit ook mogt geweest zyn, was de indruk dezer ontmoeting onbegrypelyk diep geweest.

Wat was zy ook schoon, die blonde Martha - met hare blauwe oogen, welke twee stippelen schenen te zyn aen den zuiversten hemel ontroofd! Wat lag er eene eindelooze goedheid en liefde in dat zoetaerdige, ei-ronde wezen! Wat was zy tooverachtig schoon, wanneer een glimlach hare roozelippen opende en haer gelaet verhelderde, even als een zonneglans die plotseling over de natuer heenschiet! En dan als zy sprak - wat ruischte de toon harer stem den jongeling lieflyk in het oor; hoe naïf waren hare woorden; hoe kinderlyk godsdienstig boog zy de kniën en vouwde zy de blanke handen voor het heiligdom, dat baldadigen uit den volkshoop kwamen honen en beleedigen!

By dat uiterlyke zullen wy voegen, dat Martha pas achttien lenten telde: jong, schoon, ryk en gelukkig - wat kon er by die vierdubbele kroon meer verlangd worden?.... Een

goed en zuiver hart zal men zeggen; doch het inwendige beantwoordde ruimschoots aen het uitwendige en, wy zyn er zeker van, wanneer Martha's bewaer-engel eenen oogslag in haer zieltje wierp, vond hy er toch gewis geene vlekjes zóó zwart in, dat hy voor deze blozen of het hoofdje bedrukt omwenden moest.

Den dag na den gezegden *ommeganck* was Cuyl in de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk. Het was schemer-avond; eene diepe stilte heerschte alom; het orgel zweeg en geen priester-hymne steeg voor het altaer op. In de schemering schenen de beelden, in hunne nissen, te leven en zich te bewegen en de Moeder-Maget, omringd door eenen krans juichende engelen, scheen van de schildery den Christen vriendelyk toe te lagchen en moed in het hart te spreken, al werden zy dan ook reeds door den beeldenstorm bedreigd, die den volgenden dag in dienzelfden tempel zou losbreken.

Ter zyde van het koor, in een afgelegen hoek en by den flauwen schyn van het waslicht, zag de edelman de jonkvrouw naest haren vader Joès van Baldrikum neêrknielen, en zóó diep was zy in het gebed verslonden, dat het haer blykbaer onbewust was hoe een verstrooid oog haer bespiedde.

Toen zy opstond om haren vader te volgen, verscheen van achter eenen pilaer eene zwarte en dwergachtige

gestalte, in een lang zwart overkleed gewikkeld; daer boven op bewoog zich een groot hoofd met stekelig hair, bleek aengezigt, een paer levendige oogen en een breeden mond, om denwelken een satanische grynslach speelde. De dwerg kroop naer de jonkvrouw en stak de magere vingeren naer haer kostbaer kerkboek uit, hetwelk Martha hem ook met een vriendelyken glimlach toereikte. De dwerg kuste by die gelegenheid de hand der jonkvrouw en in zyne volle lengte opryzende, nam hy het boek onder den arm en trad, statig als een raedsheer, die ten hove gaet en fier is op den last dien hy moet volbrengen, vader en dochter achter na.

'Wat zonderlinge paedje!' mompelde de edelman; doch niettemin benydde hy dien dwerg het geluk dat hem te beurt viel. Cuyl verliet langzaem de kerk.

Buiten aen de tempeldeur was er een talryke volksoploop, en toen de edelman zich in de opene lucht bevond, zag hy hoe Joès van Baldrikum en zyne dochter, sinds lang als Spaenschgezinden gekend, door denzelve omsingeld werden, en hoe de arme dwerg zich tegen twee reusachtige kerels verweerde, die hem het hem toevertrouwde kerkboek wilden ontnemen.

Cuyl's besluit was spoedig genomen; bliksemsnel trok hy zyn rapier en drong door het volk. Terzelfder tyd daegde van de andere zyde, insgelyks met uitgetogen wapen, een

helper op, en nauwelyks had het volk de twee krygslieden gezien, of het stoof dommelend als een byënzwerm uit-een en verleende aen den Spaenschgezinden edelman en zyne dochter, een ruimen en vryen doorgang. De eerste drukte de hand van den ons nog onbekenden helper, en Martha, bleek van schrik, stiet hare huik eventjes achteruit om Nicolaes Cuyl een dankbaren blik toe te werpen.

De jongeling stond nog altyd droomend en met het blanke rapier in de hand, het meisje na te staren, toen zyn onverwacht verschenen gezel hem op den schouder klopte en uitriep:

‘Zy is betooverend schoon, niet waer, Cuyl?’

De aengesprokene zag op, een glimlach verhelderde zyn gelaet.

‘Karel van Mansfeld!’ liet de jongeling vrolyk hooren, en hy drukte onstuimig de hand zyns makkers, hem tevens, in eenige weinig samenhangende woorden, dank zeggende voor de ridderlyke hulp welke hy hem verleend had.

Karel van Mansfeld was een fiksch jongman, met een onversaegd, zelfs uitdagend voorkomen. Zyn levendig oog en zyne snelle bewegingen verrieden eene geestdriftige en opbruisende ziel, en daerin misgreep zich ook niemand. Hy gaf zich meestal onbedacht aen eene eerste ingeving over en kon het opgeworpen denkbeeld met eene meer dan gewoone

hardnekkigheid najagen. Zóó was hy een der eerste onderteekenaers van het smeekschrift aen de regentes Margaretha geweest, en had zich ook met lyf en ziel in de armen van het *Compromis* geworpen, hoewel velen die hem kenden verzekerd waren, dat de terugwerkende kracht zich eenmael zoude doen gevoelen[1].

Mansfeld had met fierheid het kleurig fluweelen kleed, het sneeuwwitte linnen, de fyne Mechelsche kanten, goud en edelgesteenen ter zyde geworpen, om zich met het aschgrauwe bedelkleed te tooijen; trotsch had hy den smaednaem van *Gueux* opgenomen, die de graef van Berlaimont den Edelen had toegeworpen; hy droeg den bedelnap aen den hoed en den gouden penning aen een zyden lint op de borst. Geen jonker die guller en onstuimiger den drinknap opnam en zeggen kon: *doet bescheet, vive le Gheus!* dan die Mansfeld; geen die meer geschikt was om zyne jonge vrienden in den zwymelkolk te slepen, waerin hy zelve zich bevond, het bedelkleed om de lenden - maer den bloemkrans der vreugde om het hoofd.

Dat echter had hem nooit kunnen gelukken met dien kalmen en ernstigen Cuyl, welke in de meeste karakterpunten met den jongen graef verschilde. Cuyl dacht eerst en

1 STRADA zegt ‘den jonghelingh, die wildt en moedt-willigh was.’

handelde daerna; Mansfeld handelde eerst en dacht als het te laet was; doch er was één punt waerop beiden het immer eens waren - het was, als het woord ‘Nederland’ uit het innigste gevoel des harten opsteeg, en als eene bemoediging voor de toekomst over de lippen ruischte.

Doch wy vergeten den paedje.

Een luid geschreeuw liet zich achter de twee edellieden hooren: het was de dwerg, die nog altyd het kerkboek der jonkvrouw verdedigde. Hy verweerde zich met handen en voeten, rolde over den grond en onder een luidkeels gelach, waerin het volk deelde, kwamen de edellieden hem ter hulp. De arme jongen, want hy kon ten hoogste achttien jaren tellen, zag er geweldig gehavend uit; de hairen stonden hem verwarder dan ooit op het hoofd; zyn lang overkleed was gescheurd; zyn aengezigt was met bloed geverwd; maer hy had toch het gebedenboek behouden.

‘Hoe is uw naem?’ vroeg lagchend Nicolaes Cuyl.

‘Hannibal’ was 't antwoord.

‘Gy hebt u zoo dapper verweerd, alsof gy de held van Carthago zelve waert!’ zeide Mansfeld, terwyl hy den dwerg op den schouder klopte.

‘Zyt gy in dienst van den edelen heer Joès van Baldrikum?’ hervatte Cuyl.

‘Zyt gy welligt de schoone paedje der bevallige jonk-

vrouw?' liet Mansfeld er op volgen, terwyl hy het komische gezigt van Hannibal en tevens zyne zeer onregelmatige gestalte naging.

'Ik ben niet in dienst, edele heeren' zeide de dwerg.

'Maer waerom vertrouwt de jonkvrouw u dan haer gebedenboek, en waerom 'ging Cuyl voort' verdedigt gy dien schat zoo dapper?'

'Drommels! ik heb een hart, al zit het dan ook in een krom gedraeid ligchaem' antwoordde Hannibal scherp. 'Van den tyd dat ik een kind was, en op den kerktrap om eene aelmoes bedelde, mag ik dat boek huiswaerts dragen als de jonkvrouw ter kerke komt, en voor die moeite weet zy my ruimschoots te beloonen.'

De edellieden reikten lagchend den dwerg elk een geldstuk toe, en deze stapte weêr statig en nu ongedeerd tusschen de menigte voort. Zoo lang hy in het gezigt der twee krygslieden was, riep hy het volk uitdagend '*rappallie*' en '*rabauwen*' toe; maer nauwelyks was hy aen den hoek der straet gekomen, of hy zette het op een loopen en de straks zoo moedige Hannibal bewees, dat hy, schoon krom en scheef, met een paer wezenlyke hazenloopers begiftigd was.

Dat was eene ontmoeting geweest, welke niet missen kon of zy moest een diepen en blyvenden indruk op Martha, Cuyl en Hannibal maken.

Kort nadien was Martha de ‘liefste-myne’ en Hannibal de trouwe staljongen en de liefdebode van Nicolaes Cuyl. Hannibal was in eene gansche nieuwe kleeding uitgedost en deed ook genoegzaem zien, dat hy fier als een pauw was, wanneer hy voor het toenmalige voorname gasthof *den Roeyen Leeuw*[1], in de ‘Cammerstraet,’ waer zyn meester intrek genomen had, op en neêr wandelde.

De dwerg droeg een nauw sluitend geel buis, met roode banden belegd; zyn bruine mantel was met kleurige strepen overdekt en het ontbrak niet op denzelve aen knoopen, strikken en borduersel in valsch goud. Het hoofd van den knaep rustte allerstatigts op den Spaenschen kraeg, als of het op eene witte schotel gepronkt had. Verder droeg hy blauwe hoozen, puntschoenen, en eene roode tok met hanenveêren op het hoofd. By dit alles was het wapen niet vergeten: - een oud rapier van zynen meester sleepte somtyds den dwerg achterna.

Hannibal was trotsch op zyn nieuwen maetschappelyken stand; hy verzorgde Muro als een broeder; hy schonk voor de vrolyke vrienden zyns meesters den keurigen wyn, trots den besten schildknaep; hy vloog als een sperwer zoo snel van

1 Een hotel, hetwelk destyds in Antwerpen zeer in naem was. Wy zien in een ond boek opgeteekend dat den 5 july 1566, Hendrik van Brederode, graef Lodewyk, de heer van Cuylenburg en andere edelen daer afstapten en verblyf hielden.

het huis van Joès van Baldrikum naer *den Roeyen Leeuw* en *vice-versa;* hy was bescheiden, geheim als een graf, vrolyk en schertsend als het wezen kon, en geenszins ontbloot van gevoel als hy zynen meester, met tranen in de oogen vertelde, wat smaed en armoede hy in zyne jeugd geleden had, en hoe engelachtig die goede lieve jonkvrouw hem had geholpen en verzorgd.

Zoo stonden de zaken, toen middelerwyl de beeldenstorm den 20 augustus in Antwerpen was losgebersten[1]. In zyne razerny had het volk niets gespaerd wat den Katholiek dierbaer was. Het vernielen der tempels, het ontheiligen der gewyde vaten, het verbryzelen der tabernakelen; kortom, het zien dier furie, welke gansch Nederland doorliep, had den edelman voor de toekomst van zyn vaderland doen sidderen. Niet zóó had hy de hervorming gedroomd: - was het dan door eene zee van bloed, waerin alles dreigde te zullen verdrinken, dat men tot eene zuivering der zeden, tot de versterking des geloofs, tot stoffelyken bloei en welvaert wilde geraken?

1 Men is het niet eens over den oorsprong van die verwoesting: MOTLEY onder ander beweert, dat zy uit geen overlegd plan voortkwam. Over het algemeen wordt als het redelykste aengenomen, dat de woeling, al is zy niet overlegd geworden, toch door zekere edelen in de hand werd gewerkt. De documenten, die de geleerde BACKHUIZEN VAN DEN BRINCK heeft afgekondigd, bevestigen dat Marnix van St. Aldegondis, een der verdedigers van de beeldstomers is geweest.

Doch laet ons den sluijer over al de afschuwelykheden werpen, welke door iedereen, door den weldenkenden Protestant zelven, met walg aenzien worden! Cuyl was een van die welke, om deze buitensporigheden, het Bondgenootschap afvielen[1]; doch hy volgde daerom niet onmiddellyk dégenen na, welke zich des te vaster aen Spanje verbonden en om dus te spreken, afstand deden van hetgeen zy vroeger met zooveel aendrang vroegen.

Dat was by hem de innerlyke stryd van vele dagen en nachten.

Zou hy, opgekweekt in de dienst van Spanje, door den eed aen diens koning verbonden en met overtuiging der Moederkerke toegedaen, in de schaduw der Spaensche banieren zich niet het best op zyne plaets bevinden? Daerenboven aen dien kant lagen er voor hem twee blauwe hemelen, die al zyn geluk bevatteden - de blauwe oogen van zyne Martha, en wat al eindelooze toovermagt heeft eene beminde vrouw niet op de lotbestemming van een mensch!

1 ‘'t Jaar van zes-en-zestig, dat zo veel onrust gebaard hadt, was nog niet ten einde geloopen, of men ondervondt, hoeveel kwaads de Beeldstorm en 't verder geweld der Onroomschen te wege hadt gebragt. De Bondgenooten, die den Roomschen godsdienst beleeden, niet konnende verdraagen, dat hunne kerken, zo schandelyk mishandeld waren, vreesden voor den geheelen ondergang des ouden geloofs, zo een aanhang, die zulke euveldaaden steef of goedkeurde eens de overhand bekwam.’ WAGENAAR, *Vaderlandsche Historie.* Ook TH. JUSTE, *Vie de Marnix.*

Maer van een anderen kant zag Cuyl het land zyner geboorte, onder den voet des dwingelands gebukt; hy herinnerde zich de schoone droomen van vryheid en grootheid zyns vaderlands; hy hoorde gedurig de stemmen zyner vrienden Karel van Mansfeld, van Leefdael[1], van Straelen, van Schoonhoven welke hem in den kring der tegenparty lokten.

Het verlaten van het Bondgenootschap was een protest geweest, by hem zoo als by zoovele anderen; maer terwyl Aerschot, Megen, Egmond zelf zich tot de Spaensche zyde wendden, bleef Cuyl op het middenpunt, waerop hy gekomen was, stil staen en scheen nieuwe voorvallen af te wachten, alvorens een besluit te nemen.

In het midden van dien stryd trad hy eens het huis van Joès van Baldrikum binnen, om zyner Martha den daggroet te brengen. De oude huishoudster, fier dat hare jonge meesteres een' zoo schoon' *signor* tot verloofden had, berigtte hem by het binnentreden en onder eenen vloed woorden,

1 De familie van Leefdael bezat de heerlykheid Thielen, een dorp in de Kempen, vooral beroemd door de krygsbedryven van Maurits van Nassau. De eigendom der heerlykheid van de adellyke familie van Leefdael, dagteekent van het midden der XVe eeuw. Johan van Leefdael stierf in 1530; zyn zoon Philips in 1568; dezes zoon Lodewyk en zyne echtgenoote Anna van Schoonhoven volgden hem in het bezit dezer heerlykheid op. Later verviel zy aen de familie der Baxen en Rommerswale. Op 't laetst der voorgaende eeuw was het hotel der familie van Leefdael te Turnhout, in de Gasthuisstraet, als zoodanig nog algemeen bekend.

dat haer heer ter '*Goude bloeme Camers*[1]' was geroepen en jonkvrouw Martha zich alleen in de tuinkamer bevond, en eer de jongeling er nog een woord had kunnen tusschen voegen, had de oude reeds de deur der aengeduidde kamer opengestooten, en heette de zoete glimlach van Martha den jongeling welkom.

Nooit had Cuyl het meisje zoo bevallig gezien, en echter droeg zy niet, zoo als tydens den plegtigen *ommeganck*, dat zyden en met zilveren bloemen doorweven kleed, noch die vracht van edelgesteenten, waermeê haer halssieraed overstrooid was. Toen had zy, in sommige oogenblikken iets van de koude statigheid eener vorstin, hetgeen niet strookte met hare naïve inborst - maer nu gaf hare kleeding haer een vry en ongedwongen aenzien.

Martha droeg naer de mode van die dagen, het groen fluweelen jak, van voren met gouden knoopjes gesloten; de mouwen waren opgepoft en hier en daer door kleurige linten toegebonden. Haer blanke hals kwam als uit eene vracht van sneeuwwitten kant te voorschyn, welke den boezem bedekte en tot een lossen kraeg uitliep. De blonde hairen waren in een fyn net van gouddraed besloten. Onder uit den donkerkleurigen damasten bovenrok, kwamen hare

1 Eene rederykerskamer dezer dagen.

kleine voetjes te voorschyn, wier rood gehakte schoentjes met rozetten, aen de muil eener tooverprinses deden denken. Aen den lyfgordel hingen de lederen geldtesch, de sleutels der kassen en wat dies meer, hetgeen de kasteleines des huizes aenduidde. Dat was in die tyden een eereteeken, zoo als het tegenwoordig de dienstbaerheid zou aenwyzen.

Cuyl had eenen kreet van verrassing laten hooren, en kon niet nalaten den indruk, die hem beheerschte in eenige vleijende woorden te doen kennen. Men zette zich naest elkander neêr. Het was een heerlyke septemberavond. De ondergaende zon blikkerde door het loover van het geboomte in den hof, en overtoog, in de kamer, het goudleêren behangsel met een helderen gloed. De in lood gevatte vensters, en in welks midden het wapen van Joès van Baldrikum in gekleurd glas pronkte, stonden open en de zoele wind bragt aen de twee verloofden de geur der bloemen uit de naby gelegen perken over.

'Wat is het hier goed en rustig!' zeide de jongeling, terwyl hy de beide handen van het meisje in de zyne drukte en zyn oogslag lang en dankbaer in den hare rusten liet. 'Martha, hier in dit huis en aen uwe zyde, gevoel ik my gelukkig.'

'Welnu, Nicolaï' antwoordde de maegd, terwyl zy hem innig gelukkig aenzag 'kom er dikwyls - zeer dik-

wyls, of liever, indien het niet te veel van u gevergd is, wees er altyd. Dan' ging zy voort, met een tooverachtigen glimlach om de lippen 'dan zullen er twee gelukkigen zyn.'

'Altyd, liefste-myne? Ik wenschte het wel; maer gy weet, 's lands dienst eischt veel van ons, in deze dagen.....'

'Droevige dagen!' zuchtte het meisje en liet het hoofdje mymerend naer den boezem zakken.

'Inderdaed droevige dagen; dagen van lyden, tranen en duisternis. Welhem, Martha, die zoo als ik, in al dat lyden, nog een zoeten balsem, in al die tranen nog eenen glimlach, in al die duisternis nog eene blinkende star vindt. Niet allen hebben eene vriendin, zoo als de gelukkige Cuyl.'

By die woorden drukte de edelman eenen kus op het blanke voorhoofd van het meisje.

'Pas op' hervatte Martha op blyden toon, alsof die kus plotseling de sombere denkbeelden uit haren geest had weggevaegd. 'Pas op, Nicolaï, maek my niet hoovaerdig; doe my niet gelooven dat ik uw geluk, aen een zyden draed gehangen, in de hand heb.'

'En indien ik herhaelde, dat dit zoo ware?' hervatte de jongeling met een schalkschen glimlach.

'Weet, dat de meisjes wispelturig zyn als de golven der zee!' liet de maegd er plagend opvolgen, terwyl zy den wysvinger waerschuwend opligtte.

‘En echter werp ik my blindelings in eene dier golven; ik wieg my in hare kronkels en laet my, ten volle gelukkig, den stroom des levens afdryven.’

Martha glimlachte.

‘Maer neen, Martha’ hervatte Cuyl ernstiger en zelfs een weinig ontroerd; ‘gy zyt niet wispelturig als de zeegolf: wat opregt door het hart der vrouw bemind wordt, heeft eene veilige rustplaets gevonden; het voorwerp der liefde leeft, lydt en sterft met dat hart.’

Een glimlach verhelderde op nieuw het gelaet van het meisje.

‘O ja’ zeide zy op diep gevoelden toon ‘ik zou u eindeloos gelukkig willen zien. Daerom’ ging zy vleijend voort, terwyl haer vinger naer het voorhoofd des jongelings wees ‘daerom zou ik dien opkomenden rimpel uit uw voorhoofd willen zien verdwynen.’

‘Rimpelt zich myn voorhoofd nu reeds?’ vroeg Cuyl glimlagchend ‘nu reeds, en pas vyf-en-twintig jaren oud.’

‘My dunkt, Nicolaï, dat er in dien rimpel iets geschreven staet, hetgeen op de tegenwoordige tydsomstandigheden toepasselyk is. Gy lydt, niet waer, by het zien van al de gruwelen die ons omringen.’

‘Wat spreekt gy ernstig, Martha’ hervatte de edelman

lagchend, als wilde hy in dat oogenblik het gesprek op de droevige gebeurtenissen niet brengen.

‘Neen, die somberheid, welke daer afgeteekend staet, moet verdwynen.’

‘En het middel?’

‘Nicolaï, gy zyt nog altyd de vriend van het *Compromis* en gy dient koning Philips: welnu, er heerscht eene worsteling in u langs welken kant gy u plaetsen zult, op het oogenblik dat de twee partyen zich ieder dag al duidelyker afteekenen, en die rimpel daer verraedt my die worsteling in uw binnenste.’

De vrouw, hoe naïf zy ook wezen moge, heeft een scherpen blik en dringt niet zelden tot in het diepste onzer ziel, welken donkeren afgrond wy deze ook wanen.

‘Welnu, gy hebt het geraden, Martha’ liet Cuyl er op volgen.

‘Gy staet op het middenpunt, werpt nu eens den oogslag op de Oranje-party, waer gy vele uwer vrienden ontmoet, en dan weêr op de Spaensche, waer u roem en eer te wachten staet.’

‘En waer Martha van Baldrikum my toelonkt.’

‘En waerom zoudt gy naer uwe vrienden terugkeeren, die heden zulks zyn en morgen u verlaten? Waerom zoudt gy eene diepe klove tusschen u en my willen daerstellen?

Cuyli, ik heb u zoo vroom zien bidden, dat gy niet anders dan een Katholiek met overtuiging wezen kunt; aen deze zyde wordt de godsdienst beschermd, aen gene wordt zy, helaes! gehoond, beleedigd en verguisd. Aen onze zyde is men geëerd, geacht en wordt roem en eer uw deel; aen den kant uwer vrienden is niets te vinden dan miskenning en, wie weet, ik sidder by de gedachte.....'

By die laetste woorden had Martha gehuiverd en met de twee handen zich de oogen bedekt, alsof zy vreesde eene verschrikkelyke toekomst voor zich te zien.

'Martha-lief' zeide Cuyl, terwyl hy hare twee handen zacht van het aengezigt trok en ze vertrouwelyk in de zyne drukte; 'gy spreekt wys en zoet; doch laet my ook eens iets ter verdediging myner vrienden zeggen.'

De jonkvrouw zag mymerend naer den gouden zonnestrael, die op de punt van hare voeten scheen te willen dansen.

'Ja, ik wankel' hervatte Cuyl op ontroerden toon, 'maer het is niet tusschen de eer, die van den troon der regentes op my zou kunnen neêrstralen, de armoede en den dood, dat ik worstel - o neen! Het klatergoud van Spanje kan my aen zyne dienst niet boeijen, evenmin als ik den dood vrees. Hier aen de Spaensche zyde vind ik het aloude geloof, dat ik myner moeder beloofde getrouw te

zullen zyn - en ginds, aen den kant der Geuzen, meende ik het handhaven onzer privilegiën en regten te zien. Ik wil noch het eene, noch het andere alleen; ik wil beiden, én het geloof én de vryheid behouden. Spanje verdedigt, naer myn inzien, even onredelyk de godsdienst, als de Edelen thans het vaderland verdedigen.'

Die laetste woorden sprak Cuyl met drift uit.

'Nicolaï' zeide het meisje bevend; spreekt toch zoo niet.'

'Wy zyn alleen; geen bespieder kan ons hooren.'

'Indien dus' zoo ving Martha andermael aen 'uwe vrienden u beloofden niets tegen de Moederkerk te zullen ondernemen.....'

'O' viel Cuyl geestdriftig in, terwyl hy opstond en in het vertrek heen en weêr stapte 'o, dan werd de zaek alleen staetkundig! Ik wierp my met hart en ziel in hunne armen. Ik smeet het geborduerde kleedsel ter zyde en nam fier het aschgrauwe bedelkleed aen. Wie weet of ik niet een der eersten zyn zou, om aen de beweging een anderen, een meer uitgestrekten gezigteinder te geven, dan dien in welken men haer tot nu toe heeft begrensd. Ik zou, indien Philips onze regten miskende, den vryheids-oorlog tegen het Spaensche geweld voeren, en eerst dan rusten, als de laetste vreemdeling van dezen vryen bodem verdwenen was.'

Martha was insgelyks opgestaen en had met siddering die woorden gehoord - en toch was Cuyl op dat oogenblik schoon in hare oogen. Zyne houding was fier, zyn oog fonkelend, zyn voorhoofd helder en zyne mannelyke vuist omknelde, met eene heilige overtuiging, het gevest van zyn rapier.

'Maer' liet hy er kalm na eene poos op volgen, en de rimpel groefde zyn voorhoofd weèr 'ik ben een getrouw en onderworpen kind der Moederkerk, en ik kan de hand niet leenen aen de gruwelen, die tegen haer gepleegd worden.'

De jongeling bleef voor het meisje staen, en zag haer in de blauwe oogen.

'En gy, Martha' zeide hy op bewogen toon 'gy zoo goed, zoo medelydend; gy een kind, hier op dezen grond geboren - kunt gy voor Spanje zyn, als gy ziet hoe de vreemdelingen het arme vaderland uitputten, vertrappen, brandschatten en martelen? Hebt gy nooit gedroomd, gelyk ik, hoe gelukkig de Nederlanden zouden zyn, als zy eens vry en onafhankelyk, onder eene eigene, vaderlandsche regering konden vereenigd zyn! Zoete droom, die my dikwyls heeft toegelagchen: - geen vreemdeling meer in ons midden; geene wraekroepende brandschatting, geene hatelyke plakkaerten meer! Iedereen zou vry, volgens zyn geweten en zyne verantwoordelykheid, de kniën plooijen voor zynen God,

overtuigd dat wy allen kinderen zyn van denzelfden Vader, zonen van hetzelfde vaderland.'

'Maer dat is een droom, Nicolaï!'

'Ja, het is een droom; maer ik wenschte toch, Martha, dat hy u de zinnen streelde zoo als my. Wy zouden te samen droomen en dweepen met die schitterende toekomst; wy zouden te samen, in onze gesprekken, de wezenlykheid vergeten, en dat vrye Nederland opbouwen; wy zouden de feestliederen van het vrye volk, in plaets van jammerklagten hooren; wy zouden het welvarend en groot, in plaets van arm en vertrapt zien; wy zonden het geleerden, dichters, kunstenaren en helden geven, in plaets van huerlingen, die er thans zegevieren - en dat alles zou des te schooner zyn, als gy die beelden met den tooverschyn der liefde bleeft overgieten.'

'Gy wilt my Geus maken, Nicolaï!' zeide het meisje weêr fyn glimlagchend 'en gy weet dat Joès van Baldrikum een yverig aenhanger van het Spaensche bewind is.'

Die woorden maekten op hunne beurt een diepen indruk op den edelman; in zyne verbeelding, had hy daer gansch een perk met bloemen neèrgetooverd: de rukwind stak op en vaegde ze eensklaps weg. Hy gevoelde plotseling, en nooit was hem deze gedachte zoo vreesselyk voorgekomen, dat Martha hem zou ontrukt worden, als de strenge Joès wist, dat de jon-

geling niet blindelings koningsgezind was. Dat gevoel was zoo sterk, dat hy, diep getroffen, eene poos de handen biddend samenvouwde en de oogen opwaerts sloeg, als smeekte hy, dat men hem het hart van zyn hart, het leven van zyn leven zou laten behouden.

Martha werd, op dat oogenblik, door hetzelfde gevoel beheerscht, en de twee verloofden verborgen niet zonder moeite de ontroering, toen de oude heer van Baldrikum zich hooren liet en welhaest binnen trad.

De vader was een man van ongeveer zestig jaren; lang, regt en majestatisch van gestalte; zyn gelaet was regelmatig gevormd, en het droeg genoegzame blyken dat Joès van Baldrikum, in den bloei zyns levens, een schoon man moest geweest zyn. De uitdrukking van het wezen was kalm, doch streng en dit was ook wel de weêrspiegeling zyner ziel, welke geen speldeknop van den zich voorgeschreven weg zou afgeweken zyn. Zyne kleeding was ten eenemale naer de toenmalige mode vervaerdigd: zwart fluweelen wambuis en met bontwerk omzetten mantel; fyn geplooide witte halskraeg; gepofte broek, welke een eind boven de kniën door zyden strikken was toegebonden; verder, nauwsluitende hozen, welke den vorm van het been volkomen zigtbaer lieten. De schoenen met zwartzyden rozetten, de hoed met hagelblanke en neêrhangende veder, en het onmisbare rapier volledigden

de uitrusting van heer Joès. Geheel die persoon was deftig, statig en indrukwekkend, hetgeen nog aenzienlyk vermeerderde als hy sprak, zoo kalm waren zyne woorden. Maer dit alles belette niet, dat er eene zekere goedheid uit zynen oogslag straelde, welke al spoedig het soms al te strenge oordeel, dat een onbekende over hem streek, kwam matigen of ten eenemale vernietigde.

Heer Joès was inderdaed ter '*Goude bloeme Camer*' geweest; men had er een nieuw *esbattement,* ter opvoering aengeboden, dat menig scherpen zet tegen de Spaensche regering bevatte; want men weet dat onze oude rederykers, hetzy in 't *vroede,* in 't *sotte* of in 't *amoureuse,* de toenmalige regering niet spaerden - de oorzaek, waerom er nadien ook strenge maetregelen tegen hen genomen werden.

De heer van Baldrikum sprak breedvoerig over het nieuwe *esbattement,* over de noodlottige strekking der kamers, over de preêken en de gruwelen die er weêr gepleegd waren - en dit alles was slechts geschikt om de twee verloofden, nog onder den indruk van hunne eigene samenspraek, des te nadenkender te maken.

Slechts toen de vader zelve den droevigen indruk, welke dit alles op hen maekte, wilde doen verdwynen en zyne dochter verzocht een lied te zingen, werd het gemoed van Cuyl vryer. Martha zette zich aen de klavecingel en zong, met eene zachte

en ontroerde stem, het lied harer keuze *een harptoon der verloofde*[1].

Mijn hertken heeft altijts verlanghen
Naer u, die allerliefste mijn!
U liefde hevet my so seer bevanghen!
U vry eigene willic sijn.

Voor al die werelt alghemeine,
Zo wie dat horet ofte siet,
Hebdy mijn herteken geheel alleine,
Daerom, lief, begheeft my niet.

Joès van Baldrikum schudde glimlagchend het hoofd, by het nagaen van de keus des lieds; hy had een vrolyker gezang gewenscht. Cuyl stond aen het venster; de schemering bedekte, gelukkig, voor het scherpe oog van den ouden heer, de uitdrukking van zyn gelaet; nooit zou de rimpel op zyn voorhoofd zoo zigtbaer geweest zyn. Op dat oogenblik wankelde de edelman in zynen afkeer jegens Spanje.

Cuyl nam afscheid van de familie van Baldrikum; hy wilde alleen, in de opene lucht, alleen met zyne gedachten zyn.

1 Dit lied is gemaekt door de landvoogdes der Nederlanden Margaretha, dochter van keizer Maximiliaen; de melodie, waerop het gezongen wordt, is tevens van deze vorstelyke kunstenares, welke zich, in hare poëzy, meestal van de fransche tael bediende. Zy stierf te Mechelen in 1530, in welke stad men ook hare nagedachtenis door een standbeeld heeft vereerd.

Met tragen stap ging hy door de eenzame straten; zelden ontmoette hy een enkelen poorter; aen de meeste huizen en op de hoeken der straten, voor de heiligenbeelden die den 20 augustus aen den volksstorm ontsnapt waren, brandde een weifelend licht. De burgerwachten, welke hem ontmoetteden, herkenden hem veelal en lieten den droomer ongestoord zynen weg voortzetten. Niet verre van het ‘Colveniers hof’ viel hem eensklaps eene zware hand op den schouder.

‘Mansfeld!’ zeide de edelman, het hoofd opligtende.

‘Droomer!’ spotte de onstuimige jongman. ‘Kom, Nicolaes, ik wil in den geurigsten wyn, dien Spanje heeft opgeleverd, de droomen verdrinken, welke u dezen avond bestormen’ - en een vrolyk lied neuriënde, nam hy Cuyl's arm en beiden verdwenen welhaest in de donkere schaduwen, welke de muren van zich wierpen.

Mansfeld hield, na zynen medegezel in een donkeren gang te hebben voortgetrokken, voor eene lage deur stil, boven dewelke een flauw lichtje voor een heiligenbeeld brandde. Op een drievoudig geklop werd de deur geopend en onze twee vrienden bevonden zich in eene taveerne, waerin een twintigtal persoonen vergaderd en aen verschillende tafels verspreid waren. By het licht der opgehangene lampen, herkende Cuyl verscheidene Vlaemsche en Spaensche

heeren, Duitsche en Fransche krygsoversten. Het gelach, gesnap en gezang vermengden er zich soms met het klinken der bekers, het rammelen der dobbelsteenen en het gerinkel der goudstukken, welke van de eene hand in de andere stroomden.

Eene lieve, vriendelyke deerne, en wier kleeding de pronkzucht in hoogen graed aenduidde, vervulde de plaets van schenkster. Voorwaer, men zou moeijelyk een bevalliger paedje gevonden hebben!

Cuyl bevond zich eigenlyk in een speelhuis. Een gemeenzame hoofdknik, een gul toegeworpen groet, de handdruk van eenige der aenwezigen, heetten hem welkom in dien kring; doch de plaets waer Mansfeld hem bragt stiet hem, en vooral op dit oogenblik, tegen de borst en hy had het zynen makker gaerne met een enkelen oogslag, met een enkel woord doen gevoelen. Onmogelyk! deze had reeds den kroes in de hand, streelde de schoone schenkster langs de fyn gevormde kin, deed zyne welgevulde beurs rammelen en daegde nu dezen dan genen tot het spel uit; doch hy vergat den last dien hy op zich genomen had - namelyk, de sombere droomen van zynen vriend in den lekkersten wyn te verdrinken.

Dat was ook onnoodig: Cuyl gevoelde dat die droomen in hem altyd zouden bovendryven, even als het wrak van het schip, dat na den storm over den Oceaen heenvlot. Hy

stond tegen den muer geleund en volgde, met een schynbaer oplettend oog, de rollende dobbelsteenen, welke over het geluk of ongeluk van dezen of genen speler moesten beslissen; doch met zyne gedachten was hy elders en zelfs zoodanig diep in dezelve verslonden, dat hy in den beginne het geklink der bekers niet hoorde, waerdoor men hem bescheid deed.

Overigens haette de edelman het grof spel, dat by 's lands wetten verboden was[1].

Karel van Mansfeld's uitdaging werd beantwoord door don Velasquez - een Spaensch edelman, wiens naem wy reeds ter loops hebben aengehaeld. Die Spanjaerd zag er een liederlyk jongman uit; zyn gebruind en regelmatig gevormd gelaet, zyn gitzwart glimmend hair, zyn fyn geschoren baerd en opgestreken knevel, zyne donkerbruine oogen - kortom, het geheel was wel in staet om, by den eersten oogslag, indruk te maken; doch dat alles had reeds zyne

1 In de *Practycken ende hant-boecke in Criminele Saken* van DAMHOUDER lezen wy: 'Nochtans ist wel gheoorlooft die verboden spelen te spelen by goede eerlijke lieden wt recreatie, geselschap, ende tijtcortinghe, niet wt gierichеyt maer om kleyn gheldt, om den wijn, oft om een bancquet, oft om een coppel Cappoenen oft Patrijsen, oft om dierghelijcke, in behoorlijcke tijden ende gheooorloofde plaetsen. Ende men verstaet kleen geldt tusschen rijcke speelders een schellinck daer af lxxij. maecken een pond gouds naer regte. Ende tusschen arme speelders j of ij grooten, oft stuyvers naer elcx faculteyt ende gestaetheyt, of immer dat dat ghelt so kleyne sy dat den speelders niet en letten, noch achten oft sy verliesen oft winnen.'

frischheid verloren. Zyne wangen waren zonder leven; zyne oogen zonder gloed, zyne lippen fletsch; hy had een woelig leven by den wyn en het dobbelspel gesleten, en zelfs op het oogenblik dat wy hem gadeslaen, ziet men aen zyne onregelmatige bewegingen en hoort men genoegzaem aen zyne stotterende tong, dat hy den wyn der schoone schenkster eer had aengedaen.

De kleeding van don Velasquez was weleer prachtig geweest; doch thans gehavend, besmet, gescheurd. Hy had met de mouwen van zyn fluweelen kleed in den gestorten wyn gelegen, en deze laetste had op zyne borst een spoor van sprenkels en droppels achtergelaten; de halskraeg hing slap uit zyne plooijen, scheef en verfronseld op zyne schouders en was van sneeuwwit tot de kleur van aschgrauw overgegaen. Die man, zoo als men hem daer zitten zag, zou gewis de beste illoot geweest zyn, dien men den kinderen van het strenge Sparta hadde kunnen voorstellen.

Twee stapels goudstukken lagen aen weêrskanten van de spelers, in afwachting dat zy zich aen den eenen of anderen kant, tot een enkelen stapel zouden vereenigen. Mansfeld speelde los, vrolyk en zonder zich over winst of verlies te bekreunen. De Spanjaerd, niettegenstaende zyne dronkenschap, welke hy, om den Vlaming te verschalken, misschien wel erger veinsde dat zy was, speelde met eene verborgene oplettend-

heid. By iederen gelukkigen worp tintelde er een levendig genoegen in zyn oog; by iederen tegenslag kreeg dit laetste eene sombere, eene helsche uitdrukking.

Cuyl trad nader en volgde het spel met meer aendacht.

Don Velasquez had weinig geluk en de juichende, plagende en tartende Mansfeld streek gedurig eenige der blinkende geldstukken naer zich toe. De Spanjaerd knarste heimelyk de tanden, doch hy behield schynbaer zyne onverschilligheid; hy deed wyn, altyd wyn komen en eens den kroes in de hoogte heffende, zong hy zelfs, alvorens den beker te ledigen, een onbeschaemd slempers-lied.

Een nieuwe worp was hem even ongunstig als de vorige, en don Velasquez zag welhaest het laetste geldstuk door zyne tegenparty wegstryken. Mansfeld lachte:

‘Zestig goudstukken. By San-Jago! gy zyt een kind des ongeluks, don Velasquez!’

‘Doemnis!’ mompelde de Spanjaerd ‘doch wat geeft het’ hervatte hy weêr los als te voren; ‘kom aen, kwyt of dubbel gespeeld, indien gy moed hebt!’

‘Wie heeft er Mansfeld ooit vruchteloos uitgedaegd!’

‘In een enkelen worp!’

‘Het zy zoo.’

De graef wierp; de Spanjaerd volgde met een bliksemenden oogslag de rollende steenen.

‘Zes en vier - tien!’ juichte de Vlaemsche edelman. ‘Werp hooger zoo gy kunt!’

Don Velasquez bedwong met moeite zyne ontroering; de dobbelsteenen rolden en

‘Zes en vyf - elf!’ riep de Spanjaerd, terwyl hy den hoorn, waerin hy de steenen gerateld had, door deze laetsten heen smeet.

‘Gy bedriegt u, don Velasquez’ zeide Cuyl; ‘gy wierpt even als uwe tegenparty zes en vier.’

De Spanjaerd vloog plotseling op; zyn oogslag was niet meer zielloos, zyne wangen waren niet meer bleek - integendeel, het bloed steeg hem naer het voorhoofd; zyne vuist balde zich en viel donderend op de tafel neêr; doch dit alles, hoe heftig ook, had niet den minsten invloed op den edelman.

‘Wat durft gy zeggen!’ bulderde de Spanjaerd; ‘ik herhael zes en vyf, en gy zult my dit voor de tweede mael niet weêrspreken.’

‘Ik herhael, zes en vier!’ hervatte Cuyl even kalm.

‘Dus beweert gy dat ik valsch Speel![1]’

1 Die valsch speelde beging, volgens DAMHOUDER, twee ‘crimen, te weten, valscheydt en diefte.’ Van daer dat hy met dubbele pene gestraft werd ‘ter arbitraige van den juge.’ Hy, die met het dobbelspel verloren had mogt het verlorene terug eischen, zelfs na veertig jaren; de prescriptie in dit misdryf was vyftig jaren.

‘Gy kunt u vergist hebben; doch wat ik zeg blyft gezeid.’

De beweging en de hevige woorden des Spanjaerds hadden de aendacht van al de spelers opgewekt. Men schaerde zich in een breeden kring rond de tafel, waeraen het drietal zich bevond. Bekers werden omgestooten, het goud klingelde op den vloer, degens werden half uitgetogen en weêr kletterend in de schede gestooten; maer Nicolaes Cuyl bleef even waerdig, even rustig als te voren; hy gaf blyk van eene meer dan gewoone onverschrokkenheid.

De Spanjaerd was getroffen over die vastberadenheid, en eensklaps van toon veranderende, riep hy uit:

‘Welnu, laet ons op nieuw werpen!’ en by die woorden stiet hy den haet, die een oogenblik op zyne lippen gebruist had, in zyne ziel terug. Indien Cuyl toen het oor luisterend op het hart van den Spanjaerd had kunnen leggen, hy zou er een verschrikkelyken eed van wraek hebben gehoord, die, zeggen wy, uit het hart opstygend, door de verborgenste hoeken van Velasquez' laffe ziel klonk.

Mansfeld smeet de teerlingen over het groene tapyt, en twintig stemmen riepen:

‘Zes en vyf - elf!’

Don Velasquez greep, met een jagend hart en eene van gramschap bevende hand, den hoorn met dobbelsteenen vast;

zy rolden, door eene onstuimige kracht voortgestooten, over de tafel heen, en twintig stemmen riepen andermael, doch ditmael met eene triomferende verwondering:

‘Zes en vier - tien!’

De Spanjaerd bedwong zich niet meer; als een bezetene bonsde hy in de hoogte en met een duivelsch gegrinnik, den dolk deels in de hand verborgen houdende, sprong hy op Cuyl toe, gewis om hem op eene verraderlyke wyze te treffen. Een geweldige kaekslag van dezes hand, en die als eene klok zoo helder heel de taveerne doorklonk, deed den Spanjaerd over stoel en bank heen, en met de beenen in de lucht, op den grond neêrtuimelen.

‘Zóó vechten poorters en lyfeigenen!’ riep een Spaensch hopman, op den kaekslag doelende.

‘Zóó,’ zeide Cuyl, op den deels verborgen dolk van don Velasquez wyzende; ‘zoo vechten lafaerds en spelvervalschers! Wie niet edeler dan hy het wapen voert, is niets meer waerdig dan hetgeen hy ontvangen heeft.’

De denkwyzen verdeelden zich; Karel van Mansfeld had zich uitdagend naest zynen makker geplaetst.

‘Ik ben gereed, met wie ook uwer, een ridderlyken stryd, den edelman waerdig, aen te gaen!’ had Cuyl op vastberaden en mannelyken toon gezeid.

De stemmen der aenwezigen klonken verward in de taveerne,

de rapieren blonken by het licht der lampen - toen plotseling een driftig geklop op de deur zich hooren liet. Zy, die daer buiten stonden, moesten wel ongeduldig geweest zyn om binnen te komen; want toen aen het eerste kloppen geen gevolg gegeven werd, bonsde men geweldig op de deur en zy stortte welhaest met een donderend gedruisch op den vloer. Een aental hellebardiers en burger-wachten, onder kommando van heer Anthonie van Straelen, vertoonden zich in het speelhuis.

Snel als een bliksemslag had de waerdin de teerlingen doen verdwynen; zy wist welke straf er zelfs voor haer op het houden van een speelhuis stond: de onverbiddelyke wetten zeiden immers, dat het huis waer men speelde, verbeurd werd.

Het plegtige ‘in den naem des konings’ deed zyn uitwerksel op de aenwezigen; de twist scheen voor het oogenblik uitgedoofd; de rapieren werden opgesteken en op verzoek van den kapitein der nachtwacht werd de taveerne ontruimd. Nog onder stoelen en banken scharrelende, werd de Spanjaerd met gehavende en gescheurde kleederen, en met een nog liederlyker uitzigt dan te voren, opgenomen. Niemand, zelfs niet zyne landgenooten, waren gebleven om hem eene behulpzame hand toe te reiken. Toen hy in de straet kwam, hoorde hy nog een eind wegs voor zich uit, het gelach der hoplieden en de kaekslag gloeide hem als een brandmerk op het aengezigt.

III.

Op het einde van november 1566 waren er op eenen avond een aental edelen in het huis van Joès van Baldrikum vergaderd. De ryke Spaenschgezinde had zyne prachtige vertrekken geopend, om het puik des adels te ontvangen. Men ontmoette er den graef van Hoogstraeten, van Schoonhove, Dirk Brecht, van Leefdael, Cuyl, van Mansfeld en anderen. Spaensche heeren ontbraken er natuerlyk niet, en onder hen muntte don Velasquez uit; hy, even als eenige Duitsche en Fransche oversten was niet de minst yverige in hoffelykheid, by de aenwezige edelvrouwen.

Men had in die dagen de wufte pralery niet van onze tegenwoordige salons; het was eene meer soliede pracht. De

wanden waren met schitterend goudleder behangen, hetwelk in den lichtstroom, die van de kroonkandelaers afdaelde, aen een gouden tooverpaleis deed droomen. Langs de wanden, en op gelyke afstanden, weêrkaetste het licht in kleine stalen spiegels, even alsof het goud der muren met overgroote diamanten bezet was. Het houtwerk der meubels was kunstig gesneden: om de pooten der tafels en om de stoelen, in wier leuningen het vergulde wapen des edelmans prykte, kronkelden en slingerden bloemen, vruchten, slangen en draken in eene wilde mengeling dooreen.

De tafels waren overladen met zilveren schotels, bekers en kroezen. Op de schotels lagen de weelderigste vruchten, welke het najaer onder onzen hemel, en zelfs onder dien van het zuiden, oplevert; verder de keurigste gebakken en confituren; terwyl in de kannen de beste wyn, die de druif van Spanje geeft, getapt was.

Twee knapen, in groen fluweelen kleedy, boden beurtelings die lekkernyen aen, of schonken den wyn in de zilveren bekers.

In die schitterende zael pasten niet anders dan prachtig getooide vrouwen en edellieden, en ook vormden zy heerlyke groepen - die vrouwen, in hare ryke kleederen! Martha vooral was als eene vorstin onder haer: zy droeg een wit kleed van zware, met witte bloemen doorweven stofte,

die de Italiaen *broccato* noemt; op haren boezem schitterden zoovele edelgesteenten als er door de zon gezevenkleurde dauwdruppels, op een leliën-perk kunnen blinken. Het blonde hair was deels in een net van fynen kant besloten en deze laetste, van weêrszyden langs de wangen afdalende, omsloot het lieve wezen als door eenen nonnensluijer, en verhoogde den glans der blauwe oogen en het ligte purper dat door de koonen tintelde.

Wie Martha van Baldrikum op dien avond gezien had, ware er, tegen wil en dank zelfs, op verliefd geworden - en dat scheen ook het geval met don Velasquez te zyn.

Denk echter niet, lezer, dat gy nu dien liederlyken Spanjaerd, dien wy in het speelhuis ontmoet hebben, voor u ziet - o neen! Indien wy hem u met zynen naera niet hadden aengeduid, zoudt gy hem ongetwyfeld niet herkend hebben, zoo keurig was hy thans van het hoofd tot de voeten.

Het wambuis des edelmans is van ligtblauwe zyde; op de borst zyn de naden met zwaer goudloover belegd. Boven de buiging des elleboogs slippen de mouwen open en laten sneeuwwit lynwaed zien. De breede broek reikt tot in het midden der dyen; de hozen, welke nauw het overige der beenen omsluiten, zyn van zyde, maer glimmend als zilver; de puntige schoenen zyn met rozetten versierd. Een kleine witte zyden mantel hangt op den linker schouder en is

met eene gouden koord, welker flossen op de borst wiegen, aen den hals vastgeknoopt. Aen een prachtigen gordel hangt een rapier met gouden gevest.

Des Spanjaerds knevel is puntig opgestreken; zyn oog tintelt en op zyne wangen vindt men den blos der eerste jongelingsjaren terug - kortom, don Velasquez' sterk getint gelaet beweegt zich uiterst voordeelig boven den witten en met zorg geplooiden halskraeg.

De Spanjaerd stond naby den zetel van Martha van Baldrikum, en liet de eene hand vertrouwelyk op de leuning van haren zetel rusten; zyn woord, men bemerkte het, was vleijend: - zóó moet in het aerdsch paradys de geest des kwaeds tot Eva gesproken hebben. Toen hy echter in een vlugtigen oogslag, regt tegenover zich en aen het andere einde der zael, Nicolaes Cuyl zag staen, die strak het oog op hem gevestigd hield, onthutste don Velasquez en hy had moeite om zyne ontroering te verbergen. Het was alsof de kaekslag hem weêr, met nieuwe kracht, op de wangen brandde.

Karel van Mansfeld trad vrymoedig van de eene jonkvrouw tot de andere, hoewel de kleur zyner kleeding hem, in de toenmalige tydsomstandigheden, niet sterk by de Spaenschgezinden aenbevelen kon. De graef had den wel wat misplaetsten moed, ter feest te komen in een kleedsel,

wiens kleur eenigzins aen het in ongenade gevallen bedelkleed deed denken.

In die sombere en by de andere gewaden, afstekende kleeding, was Karel van Mansfeld niettemin een schoon en galant ridder. Toen hy den zetel der jonkvrouw van Baldrikum naderde, nam don Velasquez, onder eenig voorwendsel, afscheid van Martha en Cuyl zag niet zonder voldoening dat de plaets, die de Spaensche slang zoo lang bezet had, door den jongen hoofdman was ingenomen.

Nauwelyks had Mansfeld dezelve echter verlaten, of men zag don Velasquez andermael den zetel nader sluipen.

'De lafaerd!' mompelde de graef, terwyl hy Cuyl naderde. 'Hy heeft den moed niet u den kaekslag betaeld te zetten en zoekt zich te wreken, door het vuer der jaloezy in uwe borst te doen ontbranden. Hebt gy hem ontmoet, sinds gy hem dat onzigtbaer merkteeken op het aengezigt prenttet?'

De edelman schudde, met eene blykbare verachting voor den Spanjaerd, het hoofd.

'Dezulken' zeide hy 'wreken zich niet over een geleden hoon gelyk een Vlaemsch edelman. De Spanjaerd wet den dolk, beréid het vergif en legt zyne hinderlaeg in het geheim.'

'My dunkt dat uwe Martha zeer veel met hem op

heeft?' zeide Mansfeld bedenkelyk en eenen oogslag in de zael werpende.

Cuyl zweeg, maer het spookte hem geweldig in zyn binnenste. Hy leed aen die knagende slang, welke zich om ons hart kronkelt en aen hetzelve wond op wond toebrengt, zonder dat het daer ooit aen sterven kan - hy leed aen minnenyd. Hy had zyne verloofde willen naderen en dien lafaerd andermael doen achter-over tuimelen, om te beletten dat zyn adem hare reine wangen bezoedelen zou. En dan, waerom glimlachte Martha zoo vriendelyk om dé vleitael des Spanjaerds, terwyl zy geen enkelen blik naer de plaets wierp, waer 'haer Nicolaï' stond? Duizende verschrikkelyke denkbeelden stormden hem door het hoofd - en geen wonder! Cuyl was in dat oogenblik zoo als die, welke met al het vuer eener opregte liefde beminnen: zy denken dat gansch de wereld beminnen wil wat zy beminnen; zy vreezen dat het voorwerp hunner liefde, in dien hoop aenbidders er ligtvaerdig eenen zal aentreffen, wiens hoedanigheden oogverblindender zyn dan de hunne. Zy zyn onregtvaerdig: de vrouw welke waerachtig bemint, is minder wispelturig, minder veranderziek dan wy, mannen.

'Weet de jonkvrouw in welken toestand gy u bevindt opzigtens don Velasquez?' vroeg graef Karel na eene poos stilzwygen.

‘Neen’ antwoordde Cuyl ‘ik heb het haer stiptelyk verborgen gehouden.’

‘Dat stelt my gerust. Kom aen, ik wil die Spaensche vlieg nog eens van dat suikerzoet wegjagen’ - en Mansfeld trad, na eene poos heen en weêr in de zael gedrenteld te hebben, andermael naer den zetel van Martha.

Don Velasquez verdween byna onmiddellyk.

Cuyl naderde kort daerna insgelyks de edelvrouw, en op den zoeten glimlach zyner vriendinne, voelde hy de bange schokking van zyn hart bedaren. Wat was die glimlach ook verschillend van dien; met welken zy den Spanjaerd bejegende! Des te meer daelde de gerustheid in zyne ziel, toen Martha hem half fluisterend en vertrouwelyk zeide:

‘Die don Velasquez wordt inderdaed hinderlyk voor my.’

De knapen hadden lustig wyn geschonken, de vrolyke kout, de fyne hoffelykheid, de geestige jokkerny hadden in de verschillende groepen de ernstige gesprekken over de staetkundige omstandigheden afgewisseld; de jonkvrouw had de gasten verrukt door hare melodie-volle liederen; er was gespeeld en het goud had ruimschoots over de tafel gerold - daerna hadden verscheidene gasten van den hoffelyken Joès van Baldrikum afscheid genomen. In de achterzael ontmoette men nog twee persoonen, die echter niet genegen schenen te zyn zoo spoedig het huis te verlaten.

Don Velasquez had zich aen eene tafel gezet, deels met den rug naer Karel van Mansfeld gekeerd, die insgelyks in dezelfde houding aen den overkant had plaets genomen. De Spanjaerd begon den schenker werk te geven, door hem herhaelde keeren den ledigen drinkbeker toe te reiken. De Nederlander had zich den anderen knaep toegeëigend. Elk dezer twee persoonen sprak schynbaer tot zich-zelven, maer rigtte zyner tegenparty middelerwyl scherpe zetten toe. Het was een tweegevecht met de tong.

‘Schenk my eens in, knaep’ zeide Karel van Mansfeld, op spottenden toon ‘ik wil in myne eenzaemheid drinken aen het *loyale* Spanje, dat ons zoo *vaderlyk* regeert.’

‘Schenk in!’ zeide don Velasquez op zyne beurt tot zynen knaep; ‘ik wil drinken op die *ridderlyke* Nederlanders, die zoo gelukkig zyn onder het beheer van het magtige Spanje.’

Dat was de eerste mael raek: Karel van Mansfeld voelde zich gekwetst, minder door de woorden dan door den toon, waerop het gezeid werd.

De knapen hadden geschonken.

‘Heerlyke wyn!’ zeide de Spanjaerd, het geurige nat in zynen beker van den bodem naer boven ziende perelen; ‘die kralen zyn als de kostbare perels, welke Nederland levert om de pracht van Spanje te verhoogen.’

Karel van Mansfeld hield insgelyks het oog strak in de bokael gevestigd.

‘Die dansende perels’ zegde hy ‘zyn de kogels der Spaensche roeren, die de harten der Nederlanders komen zoeken; doch zy stooten op onze borsten af - die kogels; ofwel zy smelten in dezelve, als suiker-erwten in den mond der kinderen.’

De graef dacht, dat de beurt van gekwetst te zyn aen den Spanjaerd gekomen was; hy bedroog zich.

‘Schenk in!’ zeide don Velasquez.

‘Schenk in!’ hervatte de jonge graef.

‘Gy zyt een tooverdrank’ sprak de Spanjaerd, ‘waerin die arme Nederlander den voorsmaek van den Spaenschen hemel geniet.

‘Die wyn’ hervatte de graef, ‘is als een tooverglas in wiens diepte ik Spanje zie met zyn koesterend zonnevuer en zynen houtstapelbrand; met zyne kleurige bloemen en zyne geesels; met zyne smakelyke olyven en zyn vergif; met zyne broederkussen en zyne verraderlyke dolken van Toledo.’

De Spanjaerd glimlachte. De jonge graef kon er niet in gelukken don Velasquez' eigenliefde te kwetsen.

‘Ik drink’ zeide Karel van Mansfeld andermael, en altyd tot zich-zelven sprekende’ ik drink op die *fiere*

hidalgo's van Spanje, die gy, wyn, zoo dapper maekt als hyena's, zoo moedig als de hazen onzer bosschen.'

By die woorden zag hy schuinsch naer den Spanjaerd; don Velasquez hief grynslagchend de schouders op.

'Kom, don Velasquez' zeide deze op nydigen en spottenden toon 'drink op die edele bedelaers: waterdrinkers voor het oog des gepeupels, wynslempers tusschen de vier muren.'

Graef Karel bedwong moeijelyk zyne gramschap.

De knapen schonken andermael de bekers boorde-vol; er speelde een sarkastische lach om de lippen van don Velasquez, er blonk iets vurigs in het oog van den jongen edelman, de bliksem vóór den donderslag.

'Ha, een volle beker!' juichte Mansfeld 'laet ons drinken. Maer toch dat ons oog niet tintele als het oog eener slang; dat daerom onze handen de kracht niet krygen om het dobbelspel te vervalschen; dat daerom onze wangen niet gloeijen, alsof er een kaekslag op gebrand hadde.'

Ditmael was het de beurt des Spanjaerds; met eene deels ingehouden vermaledyding op de lippen, wendde hy zich om en hief den beker dreigend in de hoogte:

'Is het tot my dat gy die hoonende woorden spreekt?' morde hy.

De Nederlander triomfeerde. Hy hief het hoofd op en wendde zich ook halvelings om, zeggende: 'Hebt gy soms'

en van Mansfeld stak nu grinnikend als een duivel, het bovenlyf over de tafel ‘hebt gy, don Velasquez, het spel vervalscht en hebben uwe kaken gebrand onder den onteerenden slag eener mannelyke hand?’

Karel's triomf was van korten duer geweest; de Spanjaerd was reeds weêr bedaerd; hy antwoordde op dat gezegde door een satanischen lach, waerin geheel zyne zwarte ziel doorstraelde. De jonge graef was zich-zelven niet meer meester.

‘Myne handen tintelen’ duwde hy hem toe ‘om u op de andere kaek een tweede brandmerk te geven; maer het ware onnoodig, gy hebt den moed niet om den u zoo beleedigend toegeworpen handschoen op te nemen en een ridderlyken stryd te aenvaerden. Gy zyt een Spanjaerd, dat wil zeggen....’

‘Spreek op!’ liet er don Velasquez spottend op volgen.

‘Een lafaerd!’ was het antwoord.

Dat had tot in de ooren van Cuyl geklonken, welke zich op eenigen afstand van daer bevond. Hy naderde en plaetste zich achter zynen al te vurigen vriend. Don Velasquez had dezelfde houding aengenomen als Karel van Mansfeld. De haet, de wraek spraken uit hunne verwrongene trekken, hunne vlammende oogen en gebalde vuisten. Er was echter een merkbaer verschil in beiden: by den Nederlander was

het de openlyke, opbruisende gramschap welke, in een regelmatig tweegevecht, dien haet wilde koelen; by den Spanjaerd was het integendeel ingetoomden wrok, welke reeds beraemde hoe hy zich eens het heimelykst en het verschrikkelykst zou kunnen wreken. De eene was de leeuw, de andere was de hyena.

Voor Cuyl vertegenwoordigden zy de twee partyen in de Nederlanden; zy gaven geen gehoor meer aen de redenering, alleen de zucht om elkander te vernielen, op welkdanige wyze ook, bezielde hen.

'Een lafaerd!' had de jonge graef gezeid.

'Er zal een tyd komen' antwoordde don Velasquez met nadruk 'dat wy u zullen laten oordeelen, of het Kastilliaensche bloed den smaed verdient, dien gy hetzelve toewerpt.'

'Er zal een tyd komen....' zeide Mansfeld andermael met stemverheffing; omdat hy de kokende gramschap niet langer in zyn binnenste kon besloten houden.

De hand van Cuyl viel op dat oogenblik op den schouder van den graef neêr.

'Onvoorzigtige!' mompelde de onderbreker streng.

'Ha, ik begryp u' hervatte don Velasquez 'schoon gy niet verder spreekt, lees ik in uwe gedachten. Gy wilt zeggen, dat gy eens gewapender hand Spanje's magt zult te keer gaen.'

‘Brief dat morgen over naer Madrid!’ liet de jonge graef er driftig op volgen.[1]

‘Welnu’ ging de Spanjaerd spottend voort, terwyl hy opstond om heen te gaen ‘die kans zal u, ik hoop het, welhaest gegeven worden. Als uwe schoone Nederlanden door Spaensche krygsknechten overstroomd zyn, kunt gy den stryd op leven en dood aengaen.’

‘De Nederlander vreest den dood niet! ‘liet Cuyl er bedaerd op volgen.

Dat zal hy aen den hertog van Alva te bewyzen hebben!’ onderbrak don Velasquez en de edellieden verlatende, begaf hy zich naer de gasten, die zich nog in de voorzael bevonden.[2]

Karel van Mansfeld was bleek van gramschap; hy sloeg de hand onstuimig aen het gevest van zyn rapier en had, zonder zynen meer bedaerden vriend, den vreemdeling onmiddellyk rekening gevraegd over zyne hatelyke spotterny, over

1 Volgens PONTUS PAYEN (HS) waren de Nederlandsche edelen op verre na niet voorzigtig, en wat zy in de drift der samenspraken en aen de dikwyls al te milde feestmalen zeiden, werd door de aenwezigen, meestal koele Spanjaerden, naer Madrid overgebriefd.

2 Dat byzonder gesprek is wel ten eenemael in den heerschenden geest des tyds. De meergemelde katholieken schryver, baron DE GERLACHE, in zyne *Histoire du Royaume des Pays-Bas* zegt: *la rixalité qui existait entre les deux nations sous le règne de Charles-Quint*, *s'était changée en haine depuis Philippe qui, disait-on*, *traitait les Belges avec trop peu d'équité. La morgue de ces grands d'Espagne..... était devenue insupportable à la noblesse belge.*

zyne verguizing van den Nederlandschen adel en de bedreiging, met al de trotschheid eens Spanjaerds, hem in het aengezigt geworpen.

Cuyl gaf zich, na het verlaten van het huis des heeren van Baldrikum aen geheel andere gedachten over. De naem van Alvarez de Toledo deed hem met een scherpen blik de staetkundige toekomst peilen. Mymerend rigtte hy zyne schreden naer den *Roeyen Leeuw*, terwyl het vrolyke lied, dat de graef neuriede, in de verte wegstierf.

De slaep was dien nacht den edelman niet gunstig; hy ontvlood zyne oogleden of schiep droomen, die Cuyl met kloppend hart deden ontwaken. Nu hoorde hy in zynen droom, de laetste woorden zyner stervende moeder, welke hem aenmaende der Moederkerke getrouw te blyven; dan klonk hem Mansfeld's Geuzenlied in de ooren. Nu liet hy zyn afgemat hoofd in den arm van Martha van Baldrikum rusten, dan hoorde hy de verwytende stem van Oranje, omdat hy, als een nieuwe Samson, zyne mannelyke kracht opofferde aen de grillen eener andere Dalila. Nu zag hy Alva met zyne beulen, dan de Geuzen, juichend op de brokken en puinen der altaren - altemael het verwarde overschot der denkbeelden, welke na het feest by den heer van Baldrikum, zynen geest hadden bezig gehouden.

Toen het eerste licht des dageraeds door de venster der

slaepkamer viel, stapte Cuyl reeds door het vertrek; zyn gelaet had eene ernstiger plooi dan te voren.

Soms stond hy eene poos voor het venster stil en scheen mymerend op den purperrooden gloed der morgenzon, welke de toppen der hooge puntgevels kleurde, te staren; dan hield hy stil voor het rapier, dat in den breeden sluijer aen den muer hing, nam achteloos den zegelring, met den klimmenden leeuw versierd, in de hand en wierp hem, na een oogenblik peinzens, weêr ter zyde.

De stryd, die sinds lang in zyn gemoed heerschte, was echter gestreden; met een karakter, zoo als dat des jongelings, kon er niet anders dan een mannelyk besluit volgen.

Hannibal sloop angstig, op het hooren van den ongeregelden voetstap, de kamer zyns meesters binnen; de trouwe knecht bleef aen de deur staen, als om de bevelen van zynen heer te vernemen.

‘Gy komt ten gelegen ure, Hannibal!’ zeide Cuyl zich omwendende.

‘Wat gelieft u edele my te zeggen?’ antwoordde Hannibal, terwyl zyn scherp oog de oorzaek der bleekte op het gelaet zyns meesters trachtte te onderscheppen.

‘Zadel Muro, ik moet vertrekken.’

Die woorden waren op eenen zoo gebiedenden toon uitgesproken, dat Hannibal niet langer in het vertrek durfde

vertoeven, en echter had hy eenen druppel bloed gegeven, indien hy zynen heer op dat oogenblik een woord van troost had mogen toespreken.

Een half uer nadien waren ruiter en paerd reisvaerdig. De uitrusting bepaelde zich by een zwart kleedsel, eenen hoed zonder veder, hooge kaplaerzen, een stevig rapier en een langen bruinen mantel; eene valies was achter op het zadel van het paerd vastgehecht.

‘Wacht my hier, en overhandig dezen brief aen de jonkvrouw van Baldrikum!’ had, vóór het opstygen, de ruiter gezeid, en welhaest zag Hannibal hem ten einde der Cammerstrate verdwynen.

In de kamer vond de dienstbode alles geborgen en niets, geen enkel voorwerp, helderde het geheim op, hetwelk over dat onverwacht vertrek verspreid lag. Op de tafel stond den zilveren kroes, waeruit zyn meester gewoon was te drinken; alvorens heen te gaen had deze de bokael met wyn gevuld, doch gewis hadden zyne lippen geweigerd het glas aen te raken, dewyl de beker nog boordevol was.

Hannibal liet zich in den breeden lederen leuningstoel zakken, greep den kroes, zuchtte diep, en, gewis om zyne smart te verdrinken, zwolg hy den wyn binnen. Daer zat hy nog toen zware voetstappen op den trap zich lieten hooren, en Karel van Mansfeld, onder het herhalen van het

lied des vorigen avonds, de deur open stiet en binnen trad.

De graef lachte toen hy den staljongen, met al de statigheid van een adellyk' heer, in den breeden leuningstoel zag zitten. Hy ontblootte zich het hoofd, boog met eene komische majesteit en bragt den ‘hoogedelen heer Hannibal, graef van Nullenstein tot Zeroburg’ zynen eerbiedigen groet. Hannibal rees, eenigzins verlegen, uit zynen zetel op.

‘By mynen patroon!’ zeide de graef op lagchenden toon; ‘het is vandaeg toch geen Allerkinderen-dag, Hannibal? Verzorgt heer Cuyl welligt zynen hengst, Muro, terwyl de stalknecht in den gemakkelyken leuningstoel droomt en uit den zilveren kroes zyns meesters bobbelt?’

‘Myn edele heer is met het krieken van den dag vertrokken, heer graef’ gaf Hannibal ten antwoord.

‘Vertrokken?...’ riep Mansfeld verwonderd, en de vrolyke trek van zyn aengezigt verdween. ‘En waerheen?’

‘Dat is een geheim voor my.’

‘Wat heeft hy u gezeid?’

‘Wacht my hier....’

‘Is dit alles?’

‘Geene letter minder, geene letter meer.’

‘Verwonderlyk!’ mompelde de graef en trad mymerend de kamer op en neêr. Te vergeefs zocht hy in zynen geest naer de reden van dat plotseling vertrek en zoo verstrooid

was Mansfeld, dat hy de kamer verliet zonder ditmael ‘graef Hannibal van Nullenstein tot Zeroburg’ te groeten.

Toen deze geene voetstappen meer hoorde, omgordde hy zich met het oud rapier, hetzelfde waermêe wy hem reeds voor den *Roeyen Leeuw* zagen paradeeren, en aldus gewapend nam hy in den leuningstoel weêr plaets, wel besloten zynde het minste stofje in de kamer van zynen heer, tot der dood toe te verdedigen.

By het minste gerucht dat Hannibal op den trap hoorde, sloeg hy ook de hand aen het gevest; indien het gedruisch de kamer naderde, verscheen het vreesselyke wapen uit de scheede, en niet zelden stond de dwerg met uitgetogen rapier en dreigend, voor den dikken en waggelenden kok der herberg; voor den hond des huizes, die, kwispelstaertend, zynen snuit door de half geopende deur stak; ofwel hy deed de miauwende kat of het vriendelyke dienstmeisje, als den bliksem zoo snel, naer beneden vlugten.

In dit alles speelde Hannibal zyne rol zoo ernstig als de veldheer, die zich in de sterkte belegerd ziet, en elken aenval moet afslaen. Na eenige dagen verveelde hem de eenzaemheid; hy trok het rapier niet meer als het vriendelyke dienstmeisje aen de kamerdeur kwam - integendeel, Hannibal had de vriend willen zyn van dat kind, met hare twee blozende en gekuilde wangetjes, met haren schalkschen blik; hy had haer

vertrouwen willen winnen en eindelyk ook een hartje stelen - zeker wel het eerste van zyn leven.

Doch het schelmsche kind lachte schaterend met den graef van Nullenstein; het zette hem, de twee handen uitbreidend en als eene duivelin spottend, eenen neus; speelde hem de poets, als zy den knaep slapende vond, hem het gezigt met roet of lampzwart te beschilderen, of wel haelde zynen degen uit de scheede en stak het braedspit in de plaets - tot dat Hannibal, die eerkrenkende spitsboeveryen moede, verklaerde dat hy haer als een speenvarken aen zyn rapier zou rygen, indien zy zich nog tot iets dergelyks verstoutte, hetgeen niet belette dat zy een half uer nadien, den knaep weêr een nieuwen trek speelde, die heel het persooneel van den *Roeyen Leeuw* deed lagchen.

De graef van Mansfeld had eenige malen de afspanning bezocht, en wanneer hy in goeden luim was, sprak hy zeer lang met den staljongen. Van hem had Hannibal dan ook vernomen, dat de jonkvrouw Martha van Baldrikum met de reden der afwezigheid haers verloofden niet onbekend was; doch dat zy ten dezen opzigte een volkomen geheim in acht nam en zich bepaelde met te zeggen, dat de heer Cuyli voor familie-zaken naer Holland was gereisd.

Het was omtrent Kersmis.

Op eenen schemer avond had Hannibal den breeden zetel

voor het knetterende vuer geschoven, en haelde zich de somberste droomen, zynen meester betrekkelyk, voor den geest. Een gedruisch dat hem op dat oogenblik onheilspellend voorkwam, werd op den trap gehoord. Hannibal sprong overeind; het rapier vloog uit de scheede en de knaep plaetste zich mannelyk voor de deur, het oog strak op dezelve gevestigd.

De deur werd geopend en Cuyl stond op den dorpel; hy zag er ernstig, peinzend en vermoeid uit. Niettegenstaende dit, schoot er een strael van vreugde uit Hannibal's oogen en zyn gezigt werd door eenen schaterlach akelig vertrokken.

‘Edele heer!’ riep de jongen.

‘Ik groet u, Hannibal!’ antwoordde Cuyl, wierp den knaep zynen mantel en hoed toe, en liet zich in den zetel vallen. ‘Geef my eenen dronk wyn en verzorg daerna Muro’ voegde hy er na eene poos by.

Hannibal voldeed bedrukt aen dien last; hy had wel een Carolus-gulden gegeven, indien hy er eenen bezeten had, om te weten wat zynen heer toch zoo verkeerd in het hoofd stak.

Een paer uren later ontmoeten wy den edelman in het huis van heer Joès van Baldrikum. Drie persoonen bevinden zich andermael in die kamer, welke in den tuin uitzigt had, en waer wy vroeger eene der samenspraken, tusschen Martha en Nicolaï, afluisterden. Nu echter waren de vensterluiken

gesloten, de kamer aengenaem verwarmd en helder verlicht.

Heer Joès zat in den leuningstoel voor het vuer; de jongeling stond op eenige stappen van hem en verder, het aengezigt van beiden afgewend, stond Martha naby de klavecingel. De grysaerd zag er hoogst ernstig uit; Cuyl hield zich kalm en beraden, terwyl het neêrgedrukte hoofdje van de verloofde genoegzaem deed zien, dat zy door de smart overstelpt was.

Laet ons eenen oogenblik naer het gesprek luisteren, dat, na eene poos onderbroken te zyn geweest, door den ouden heer Joès hervat werd:

'Gy hebt dus besloten de dienst van Spanje te verlaten?'

'Zoo als gy zegt, heer van Baldrikum!' was het antwoord.

'Verzin eer gy begint!' zegt het spreekwoord.

'Ik heb alles gewikt en gewogen; sedert myne afwezigheid heb ik myne zaken vereffend, myne vrienden geraedpleegd, myne bezittingen verkocht en zelfs reeds myn ontslag aen Hare Hoogheid, de hertogin van Parma, doen geworden.'

'Hoe?..... Onvoorzigtige!'

'Dat alles is geschied. Ik wil, in deze omstandigheden, betere dagen afwachten.'

'Wat bedoelt gy?'

'Heer van Baldrikum, ik ben Nederlander, en tevens aen

myn voorvaderlyk geloof verkleefd: ik zou hier te lande èn de godsdienst, èn de Nederlandsche regten en privilegiën willen zien gehandhaefd worden. De twee partyën, welke zich als de beschermsters van deze schynbaer met elkander strydige punten opwerpen, zyn echter naer myn inzien van den regten weg afgedwaeld. Ik herhael het, Spanje beweert de godsdienst te verdedigen, en verdedigt deze even onbehendig als de Geuzen, die zich de voorstanders van regt en vryheid noemen, deze laetsten verkeerdelyk handhaven.'

'Drogredenen! Spanje doet zynen pligt; de koning is aller heer en meester! Wat hy doet is wel gedaen!'

'Ik wil den koning getrouw zyn, zoo lang hy de Nederlandsche vryheden niet schendt; doch Spanje's strekking is duidelyk: het wil die vryheden vernietigen, en van het oogenblik dat dit gebeurt, zal ik de eerste zyn ook alle gehoorzaemheid aen Philips te weigeren.'

'Welnu, werp u dan aen den kant der plunderaers en oproermakers!' onderbrak heer Joès op vergramden toon.

'Neen! Ook daer handelt men verkeert wanneer men onze kerken aenvalt en verwoest en den Katholiek in zyne heiligste belangen krenkt. Ik herhael het u, noch in de eene, noch in de andere party vind ik myne denkwyze zoo zuiver voorgesteld als ik het wenschte, en daerom plaets ik my op een middelpunt en ik wacht.

Droomen!....'

'Die eens waerheid zullen zyn. Het onregt aen twee kanten zal nog grooter worden, omdat de haet tegen elkander tot daden zal overslaen, welligt tot de ontzettendste gruwelen aenleiding zal geven; maer eens moet het licht worden in de duisternis. Ofwel Spanje zal het hoofd bukken en aen redelyke eischen toegeven, ofwel de verdeeldheid in ons midden zal ophouden, en harten en handen zullen zich in één en hetzelfde vaderlandsche gevoel tegen Spanje vereenigen.'

'Ik begryp u' glimlachte heer Joès 'gy zoudt.....'

'Ik zou een vry en onafhankelyk land, waer ieders regt gewaerborgd werd, niet ongenegen zyn.'

'Ziedaer dan die *trouwe* dienaer des konings!' berstte de heer van Baldrikum nydig spottend uit.

'Ik heb nooit blindelings en onvoorwaerdelyk gehoorzaemd!' liet Cuyl er fier op volgen.

'Weet gy, hoe ik uwe verwydering aenschduw?'

'Spreek, heer van Baldrikum.'

'Als eene laffe werkeloosheid.'

De jongeling werd bleek van verontwaerdiging by het hooren dier woorden; hy bedwong zich en met eene stem welke van aendoening beefde, zeide hy zoo kalm mogelyk:

'Beschuldig my niet van lafheid, mynheer; dat woord

doet my het hart jagen. Er hoort, duld dat ik het u zegge, minder moed toe, om my in de eene of andere party te werpen, dan wel tot het besluit te komen, dat my door myn geweten, dien strengen regter, wordt opgelegd.'

De oude heer deed eene beweging van ongeduld.

'My dunkt' ging de jongeling voort 'dat er inderdaed meer kracht en moed noodig is, om zyne eerzucht, welligt zyne..... liefde te onderjukken, dan zyne vyanden onder de kracht zyns arms op het slagveld te doen bezwyken. Anderen kunnen aen de stem der driften gehoor geven; ik luister naer de verhevene stem des gewetens, en moet ik voor alsnog in de groote worsteling, welke welhaest zal aenvangen, werkeloos blyven, dan ten minste zal ik vrede met my-zelven hebben.'

'Ik voor my heb geen' vrede met zulke denkbeelden; voortaen, heer Cuyli, is alle gemeenschap tusschen ons gebroken.'

'Ik had dit gevreesd!' zeide de jongeling ontroerd, terwyl Martha het hoofdje in de beide handen zakken liet en luidop snikte.

De heer van Baldrikum had het vertrek verlaten; hoopte hy welligt nog iets van den invloed zyner dochter?

Een oogenblik was het doodstil in de kamer.

'Gy hebt het gehoord, Martha!' zeide Cuyl ten laeste;

‘ik moet Spanje's staetkunde blindelings en onvoorwaerdelyk omhelzen, of zoo niet u vaerwel zeggen. De keus is inderdaed zwaer....’

De jonkvrouw zuchtte diep en sloeg het betraende oog op het beeld des Gekruisten, dat boven den ingang der deur hing.

‘Ik begryp’ hervatte Cuyl ‘de wil uws vaders moet u heilig zyn. Gy kunt, gy moogt my in de eenzaemheid, waer ik betere dagen wil gaen afwachten, niet volgen.’

‘Nicolaï’ stamelde het meisje ‘kan men eene vrouw, welke men inderdaed lief heeft, verlaten zoo als gy doet? Neen, neen, dat is niet mogelyk!’

‘Twyfel niet aen myne liefde, Martha; ik heb u lief boven alles wat er nog voor my op deze wereld bestaet; maer eisch niet dat ik om den wille der liefde mynen pligt schende. Die pligt wordt my door de inspraek myns gewetens voorgeschreven, en het geweten is gewis geen slechte raedsman.... Martha, ik had my met eene zoete hoop gevleid, die namelyk, dat gy in myne denkbeelden zoudt gedeeld hebben.’

De jongeling nam de hand van het meisje in de zyne, en sprak voort:

‘Ik dacht: Martha zal my verstaen, misschien zy alleen; maer wat geeft het my ook, dat al de overigen my veroordeelen! Kan zy my niet als gade volgen, dan toch zal zy my

wachten, tot dat de omstandigheden my weêr in de woeling terug roepen! En gy, gy ook veroordeelt my nu?'

De jonkvrouw bedwong moeijelyk hare diepe ontroering.

'Die veroordeeling, Martha, zal zwaer om dragen zyn; doch ik zal sterk wezen. Veel heb ik reeds opgeofferd: eer, rykdom, aenzien en roem, my door Spanje aengeboden; vrienden uit de tegenparty hebben my den rug gekeerd - en gy ook, gy verlaet my nu; maer toch onwankelbaer is myn besluit.'

'Och, waert gy nog steeds een trouw kind der Kerke!'

'Martha, Martha! wat hoon werpt gy my naer het hoofd! Ik ben en blyf een onderworpen geloovige; maer ik wil, ik mag geen blind werktuig in de handen van Spanje zyn. Herroep dat woord, Martha, want de assche myner moeder mogt er in den grave door geroerd worden!'

'Maer men zegt....' liet het meisje er bevend op volgen.

'Men zegt - omdat men niet meer redeneert en de partyhaet de menschen stekeblind slaet; de toekomst zal leeren of dezulken wel gesproken hebben.... Doch het zy zoo' ging hy bedaerder voort; 'gy zult my dan niet meer toehooren. Vergeten echter zal, noch kan ik u; gy zyt de eenigste vrouw, welke ik ooit beminde en haer beeld wil ik in de eenzaemheid der heide of in het gewoel der gevechten, altyd meê dragen.'

‘Hoop echter niet op de toekomst, Nicolaï! De band, die tusschen ons geslingerd was, moet ten eenemale verbroken worden.’

De maegd had die woorden niet dan met moeite uitgesproken; Cuyl was bleek als een doode geworden. Tot dan toe had er nog altyd een straeltje hoop op den rand zyns harten gezweefd; doch nu was alles verdwenen.

‘Uw vader wil het dan zoo?’ vroeg de jongeling ten laetste.

‘Ik ken hem; zoo heeft hy het begrepen.’

‘En gy, Martha....’

‘Gy hebt het gezeid, myns vaders wil is my heilig.’

Cuyl zweeg een oogenblik.

‘Welnu, zyn wil geschiede!’ zeide hy op vast beraden toon. ‘Martha, liefste-myne, laet my u nog eens, misschien voor de laetste mael zoo noemen. Er zal een tyd komen dat men een regtvaerdiger vonnis over my stryken zal. Dan zal het misschien te laet zyn; maer myne nagedachtenis zal ten minste gewroken wezen.’

Het meisje weêrhield hare tranen niet meer: wie toch beter dan zy, waerdeerde de edele ziel van Nicolaï; zy wendde het aengezigt af om hare ontroering niet te laten blyken.

‘En nu, vaerwel!’ hervatte de jongelin[g] en hy bragt

Martha's hand aen zyne lippen ‘vaerwel, wees gelukkig, eeuwig gelukkig!’

Dan liet hy de hand los en wendde zich om; geen woord tot afscheid kwam over Martha's lippen; geen oogslag tuerde hem achterna en hare hand was zelfs niet bezield geworden door eene dier krampachtige bewegingen, welke by verloofden meer zeggen dan eene reeks woorden. Aen de deur bleef Nicolaï nog even staen; hy zag dat Martha het aengezigt met de twee handen bedekt hield en pal stond als een beeld.

‘Martha, Martha!’ riep hy smartelyk uit.

De jonkvrouw sidderde.

‘Hebt gy dan geen enkel woord voor my?’

‘Vaerwel’ zeide zy zacht en wankelend ging zy, aen den tegenovergestelden kant waer de jongeling zich bevond, de deur uit.

In de opene straet gekomen, rolden er tranen over de mannelyke wangen des edelmans; die slag was inderdaed al te zwaer geweest en toch was er in hem eene zekere tevredenheid, omdat hy eindelyk was doorgestreden.

Eenige dagen later, op eenen voor-avond te huis komende, vond de edelman, Hannibal nogmaels in den leuningstoel zitten; de knaep rigtte zich eerbiedig op toen zyn meester binnen trad. Uit de oogen van dien dikwyls miskenden jongen blonk Nicolaes Cuyl iets tegen, hetgeen hy sedert lang, by al

die hy ontmoette, gezocht had: vriendschap, mededoogen.

‘Hannibal’ zeide de edelman ‘ik zie in uwen oogslag dat gy gaerne de reden zoudt weten, waerom ik er zoo droevig uitzie.... Het is, goede jongen, omdat iedereen my verlaten heeft, zelfs die waerop ik veel hoop bouwde.’

‘Zóó zyn de vrienden, edele heer.’

‘Gy zegt het wel: men vergelykt ze wel eens aen de zwaluwen, die met de lente, het jaergety der vreugde, komen en in den winter, het jaergety der ellende, heenvliegen.’

‘Zoo zou ik niet doen, edele heer.’

‘Ik weet het, Hannibal’ en Cuyl reikte zynen staljongen de hand toe, ten teeken dat hy met hem een vriendschappelyk verbond sloot. De knaep was er door onthutst.

‘Hannibal’ hervatte Cuyl ‘wilt gy de stad verlaten en my volgen?

‘Overal, edele heer!’ antwoordde de knaep driftig.

‘Wilt gy met my naer....’

‘Onverschillig waer.’

‘Het zy zoo. Dan vertrekken wy binnen een paer dagen; de plaets waerheen wy ons begeven is u dan wel onverschillig?’

‘Ten eenemale.’

‘Houd ons vertrek dan geheim en koop voor u de witte

merrie, Arabella, die de meester des huizes my onlangs voor eenige goudstukken aenbood.'

Hannibal kon in 't eerst zyne ooren niet gelooven. Arabella, de goede stalmakker van Muro, zou de zyne worden! - en zoo snel als een bol vloog hy den trap af, om beneden by den kastelein, en dit met al de statigheid en het belang van eenen ridder, den prys van het witte ros te gaen bedingen.

De koop was dan ook spoedig gesloten; maer daerop moest gedronken worden, en Hannibal had geenen haet tegen eenen beker goeden wyn gezworen. Hy had echter zoo lang en zoo starlings naer den bodem van den kroes gekeken, dat zyn hoofd begon te draeijen: - dat gebeurt als men gedwongen is lang op een en hetzelfde punt te zien!

Onder het schaterend lagchen der aenwezigen waggelde Hannibal eindelyk naer boven, om zynen heer over het sluiten van den koop berigt te geven.

'Arabella.... wyn.... dukaten.... Hospes.... schelm.... Hannibal slim.... Niet dronken, neen, dronken niet.... witte merrie....' dat waren de woorden die Hannibal onderweg mompelde, ter repetitie van hetgeen hy zeggen moest.

Aen de deur stond hy echter stil: hy werd weêrhouden by het hooren van stemmen in de kamer zyns meesters; een der daer aenwezige persoonen lachte somtyds bovenmate schaterend.

Men hief langs binnen de klink der deur op, en Hannibal was wys genoeg om eenen zytrap op te klouteren; hy meende dit heel behoedzaem op de teenen en den wysvinger tegen de lippen gedrukt, ten uitvoer te brengen; doch de booze geest scheen in hem gevaren te zyn en knotste hem onbarmhartig op den trap neêr.

De deur werd geopend; Mansfeld maekte zich gereed de kamer te verlaten. Op den dorpel stil staende, zeide hy nog, als ten vervolge van een gehouden gesprek:

'Een trouwen gids zult gy vinden; hy wacht u ter plaetse....'

'Ik dank u!' antwoordde Cuyl 'doch zyn naem?'

'Arend Bout, de Wolfjager.'

'Nogmaels dank.'

'En nu, myn beste kluizenaer, goede reis, een vrolyk leventje en eene spoedige terugkomst' - en de twee vrienden drukten elkaêr de hand.

'Gy spot, Mansfeld.'

'By myn patroon! wie zou er niet meê spotten! Dat belet niet dat ik meer dan eens ter uwer eere, in de taveerne, den kroes zal ledigen, en' fluisterde hy er by 'een scherp oog houden op de schoone Martha. Vaerwel Cuyl.'

'Vaerwel!'

De jonge graef trad voorby Hannibal, zonder dezen laetste

te zien; de edelman strompelde in het donkere den engen trap af. Hannibal was opgestaen en toen hy het gestommel hoorde, zeide hy stamelend: ‘Die kerel daer moet verbazend dronken zyn, om zooveel gedruisch te maken; die heeft voor 't minste dezen avond twee schimmels gekocht.’

Cuyl was alleen; zyn onstuimige vriend had hem verlaten; hy zette zich nêer en by het licht der lamp schreef hy geruimen tyd, en maekte eenige laetste schikkingen. Ten vier uren 's morgens stond hy op; zyn werk was volbragt.

Op dat oogenblik klonken de klokken uit den hoogen Onze-Lieve-Vrouwen-toren: het was kersmis-morgen;[1] de majestueuse toonen, die, als gansch de stad nog in de rust verzonken lag, den geloovige opriepen om te komen bidden, danken en zich met het feestelyk loflied te vereenigen, troffen den edelman. Hy ook wilde zich met zyne geloofsgenooten vereenigen en voor vriend, vyand en vaderland bidden.

De sneeuw bedekte de aerde en schitterde in het licht der maen, als lag er een met diamantgruis overstrooide mantel uitgespreid. Zwarte gestalten slopen langs de muren en verdwenen onder het donkere portael des tempels. De ingang was door gewapende poorters bewaekt.

1 .....Soo en dede men snaechts nyet die kersmisse na doude costuyme, maer smorgens ten 5 uren, zeer solemneelyck welcke hoorden veel catholycke persoonen zeer devotelyck. *Chronycke.*

De kerk was door duizende persoonen opgevuld; ontelbare waskaersen verspreidden een helder licht door de hooge gothische gewelven des tempels. Dit deed, wel is waer, de kunstige puntbogige vormen duidelyk voorkomen; maer het deed ook de ledige plaetsen zien, waer eens beelden, schilderyen en andere versierselen gepronkt hadden - en die opene plaetsen waren als zoovele wonden, welke eeuwen nadien nog moesten bloeden.

Cuyl stond op dezelfde plaets waer hy eenige maenden te voren gestaen had. Toen hy gebeden had en wilde heen gaen, viel zyn oog op eene jonge vrouw, welke de met tranen gevulde oogen naer het beeld des Heilands ophief: die vrouw was Martha van Baldrikum.

'Mogt zy myner toch nog gedachtig zyn!' verzuchtte de edelman. Hy bleef een oogenblik dat reine, engelachtige wezen aenschouwen, en het was alsof eene stem hem toefluisterde: geloof, vertrouw en hoop.'

Martha ging langs den jongeling heen, zonder een enkelen blik op hem te werpen.

IV.

Na die uitweiding, keeren wy naer de hut aen den boschrand terug: onze lezers kennen nu de voornaemste persoonaedjes dezer geschiedenis, en weten tevens om welke reden wy Nicolaes Cuyl, in de eenzame en uitgestrekte heide der Kempen, aentreffen.

De jongeling sliep nog altyd in den hoek van den haerd; nog altyd stond Arend Bout op eenige stappen van hem - trouwe en immer wakende schildwacht!

De morgenzon was aengebroken; een twyfelachtig licht verspreidde zich in de hut; de Wolfjager berekende dat het acht uren wezen moest, en in dergelyke berekening miste hy zelden eene minuet. Hy opende andermael de deur en luis-

terde; plotseling stiet hy den wolvenpels, die zyne ooren bedekte ter zyde, en leende het oor naer een dof gedruisch dat in de verte opsteeg:

‘Dat gerucht.....’ mompelde Bout en luisterde andermael ‘ik bedrieg my niet; het is een ruitertroep, welke de hut nadert. Binnen een kwartier zullen zy hier zyn.’

Arend keerde in de hut terug.

‘Hola, edele heer!’ riep hy met eene forsche stem.

Cuyl sprong regt.

‘De bende nadert.’

‘Het zy zoo’ zeide de edelman ‘wy zullen vertrekken.’

‘Onmogelyk, zy zitten ons te digt op de hielen.’

Hannibal kwam uit zyne warme en broeijende wolvenpelsen gekropen, en voegde zich by zyne reisgenooten.

De Wolfjager beklom de ladder, welke naer den hooizolder geleidde, stiet het dakvenster open en staerde over het eindelooze sneeuwveld, dat nog met eene flauwe schemering bedekt was. Hy luisterde op nieuw:

‘Zy naderen!’ hervatte de gids. ‘Kom op, edele heer, en overtuig u zelf.’

Boven gekomen staerde de edelman in de aengewezene rigting, doch, hoewel hy zeer duidelyk het gedruisch van den hoefslag waernam, onderscheidde hy nog niets dat op eenen ruitertroep geleek. Hy zag niets dan hooge boomen, met het

sneeuwkleed omhangen of hongerige kraeijen, welke over dat Siberische winterveld heendreven. Eindelyk rustte zyn oog op eene zwarte massa, welke inderdaed langzaem over de vlakte heenschoof en zich allengs al duidelyker liet opmerken. Toen de bende goed in het gezigt was, zeide Bout:

'Zy is voor het minste dertig man sterk. Ziet gy dien ruiter links van den troep, die half slapend op zyn bruin paerd schynt te hangen? Dat is don Velasquez.'

'Gy heb het oog van eenen arend, Bout! De troep schynt lustig te zyn, te oordeelen naer de onstuimige gebaren van dezen en het schaterlagchen der anderen.'

'Inderdaed! De manschappen hebben waerschynlyk te Herenthals rust-uer gehouden, en zich aen den wyn en het keurige gerstenbier wel gedaen. Welnu, des te beter; dat zal ons ontslaen van een al te langdradig bezoek.'

Bout ging naer beneden.

'Wat is uw voornemen, Arend?' hervatte de jongeling.

'Blyf, edele heer en laet de ongenoodigde gasten ongemerkt voorby trekken.'

De Wolfjager sloot de deuren en het kleine venster, ruimde alles uit den weg wat het verblyf van iemand vreemds in de hut kon doen vermoeden; doofde in den haerd de laetste vuervonken uit, en legde twee takjes gedroogden palm

kruiselings op de tafel. Dan klom hy snel naer boven, trok de ladder omhoog en liet de zolderluik toevallen.

De ruitertroep was nog slechts op geringen afstand van de hut verwyderd. De paerden stapten moedig door de sneeuw, al bewees de zware damp, dien zy van zich gaven en van tyd tot tyd uit de breede neusgaten bliezen, dat zy het moeijelyk hadden. De ruiters, warm in hunne mantels gewikkeld, klapten, schaterden, lachten, of vloekten op de helsche sneeuw, de nypende koude en het duivelsche land in het algemeen. Het waren Spaensche en Waelsche krygsknechten, en Arend Bout had den bal niet misgeslagen, toen hy zeide, dat zy zich aen den wyn en het gerstenbier hadden wel gedaen: de drank had by eenigen, en zelfs by het opperhoofd, de tong ofwel uitnemend losgemaekt, ofwel met verlamming geslagen. Voor hen uit stapte een tenger mannetje, met rood pinhair en onder wiens lange wenkbrauwen een paer schelmsche oogen vonkelden. Het was Claes-Arië, de gids, de eigenaer der hut aen den boschkant. Hy luisterde niet naer het gevloek en getier, dat achter hem opsteeg en ging, de handen in de broekzakken en met vasten stap voort, als was hy gewoon zulk een glibberigen weg te betreden en in zulk woest gezelschap te leven.

'By mynen patroon!' riep een der ruiters in gebroken Neêrduitsch, zoodra hy de hut bemerkte; 'laet ons dat

hok in brand steken en onze verkleumde vingers een oogenblik aen het vreugdevuer warmen!'

Hannibal werd, by het hooren van die woorden, bleek als een lykdoek; hy sidderde niet van koude, maer van louteren schrik. Het was inderdaed ook geen streelend vooruitzigt om levend geroosterd te worden! De staljongen zag beurtelings naer zynen meester en naer den Wolfjager; doch geen van beiden scheen acht op die pogchery te slaen en zy deden zelfs alsof de bedreiging hun niet aenging.

De woorden van den ruiter, welke spoedig in den troep vertaeld werden, waren niettemin welkom en zy werden met een luid gelach onthaeld. De lont vonkte reeds; doch het gebiedende woord van een Spaenschen ruiter, die naest don Velasquez reed, deed het vuer weêr uitdooven.

'Laet ze dat kot maer ten vure doemen, Baldès!' mompelde don Velasquez, met eene stotterende tong en een half gesloten oog, hetgeen genoegzaem bewees, dat by hem de roes op verre na niet voorby was; integendeel, de Spanjaerd scheen nog smoordronken te zyn.

'Wy zyn niet op brandschatting, kommandant!' gaf de aengesprokene ten antwoord, op eenen toon die iedereen moest overtuigen, dat deze krygsman ten minste het bewustzyn van zynen pligt had.

Men hield voor de hut stil. De gids opende de deur;

eenige der ruiters welke afgestegen waren volgden hem, in de hoop van ten minste hunne bibberende ledematen door een goed vuer te verwarmen.

‘Eene ledige kluis!’ mompelde de eene ruiter.

‘Ha! de vogels zyn weg gevlogen!’ tierde de tweede.

‘Geen sprankel vuer!’ bulderde de derde.

‘Geen slok wyn!’ klonk eene vierde stem.

‘Peis! myneheeren’ zeide de gids ‘gy zyt hier in myn huis!’ en toen zyn scherp oog het teeken der palmtakjes op de tafel gezien had - het teeken, dat de Wolfjager ter plaetse was en op dat oogenblik eene andere zaek diende dan hy - wendde hy zich om en riep de ruiters toe: ‘Gy ziet, myneheeren, dat hier weinig vet te schuimen is en het beter ware ons voort te spoeden, ten einde des te eer goeden sier te kunnen maken in het vrolyke Lier.’

‘De heiboef heeft gelyk!’ schreeuwde de eerste ruiter.

‘Neen, by Sint Polycarpus, myn patroon!’ riep een tweede ‘ik wil drank en vuer hebben, of ik zal dien schurk van een' sneeuwtrapper in zyne eigene deur opknoopen.’

Een gedruisch van verwarde stemmen deed zich buiten de hut op. Ruiters en gids snelden de deur uit; een der Spanjaerden had een ligt gehinnik in het ledige huis meenen te hooren; zyn scherp oor had welhaest de plaets geraden van waer dat geluid kwam. Een kreet van verwondering

ontsnapte aen zynen mond, toen hy in den stal een overheerlyk zwart paerd bemerkte. Muro schudde de manen, stak fier den slanken kop in de hoogte, weidde zyn brandend oog over de groep paerden heen, en scheen hinnikend zyne natuergenooten te groeten.

Don Velasquez bereed een ellendig, mager en afgemat ros, inderdaed eenen zoo trotschen hidalgo onwaerdig; zyn besluit was ook spoedig genomen. Hy steeg van zyn paerd en het rapier trekkende, zeide hy gebiedend:

'Aen my die buit, en van wien dat paerd ook wezen moge, ik beschouw het als het myne. Zael op, Fernando' riep hy eenen zyner knechten toe. 'Indien de eigenaer zich in deze krocht bevindt, dan daeg ik hem uit my dezen eigendom te komen betwisten.'

Niemand verscheen; geene stem klonk zelfs ten antwoord.

Het bevel van don Velasquez werd met spoed ten uitvoer gebragt, en nadat Arabella als eene nietsdeugende pry afgekeurd en der verwisseling niet waerdig aenzien werd, besteeg de Spanjaerd, niet zonder moeite, den van ongeduld trappelenden Muro. Hy scheen het te voelen - de fiere draver, dat het zyn meester niet was die den toom hield!

De gids stond te beven als een riet; men wilde van hem weten wien dit paerd behoorde; meer dan tienmael had de dolk van dezen of genen ruiter boven zyn hoofd geflikkerd

en was hem het woord ‘verrader’ dreigend in de ooren geblazen. De ongelukkige verzekerde, dat hy niet wist waeraen hy de tegenwoordigheid van dat vorstelyke paerd in de armoedige stalling moest toeschryven, en bood aen de gansche hut te doorzoeken, ten einde, zoo mogelyk, het raedsel op te lossen. Liever leverde hy dan toch zynen kameraed den Wolfjager, en de mannen die deze vergezelde in handen, dan er zelf zyne huid by in te schieten.

‘Ja, komaen, de hut doorzocht!’ riepen twintig stemmen te gelyk.

Aen dat voornemen ware zonder twyfel gevolg gegeven, zoo de stem van don Velasquez den aftogt niet bevolen hadde. Wat gaf het hem wien dat paerd toehoorde? Hy had het in eigendom genomen, en toen hy den eigenaer uitdaegde hem dezen te komen betwisten, had die zelfs den moed niet gehad voor hem op te treden.

Met tegenzin stegen de ruiters weêr te paerd.

‘Werp nu de lont maer in de krocht!’ riep don Velasquez uit, terwyl hy zich aen het hoofd van den troep plaetste, eene vergunning, welke door den woesten hoop met uitbundig gejuich werd onthaeld.

De gids wilde er zich tegen verzetten; hy bad, smeekte, dreigde zelfs; doch de Spaensche bevelhebber zat hem gedurig met de punt des degens in de lenden; hy dwong hem den

mageren ruin te bestygen en, zonder omzien, voorop te ryden. Een der knechten wierp de vonkende lont in het drooge stroo der stalling. Men hoopte welhaest het groote vuerwerk te kunnen bewonderen; hetwelk, in het midden van dat uitgestrekte sneeuwveld, een heerlyk gezigt moest opleveren.

Het gesprek der ruiterbende was gedeeltelyk tot op den hooizolder doorgedrongen. Bout had, met de oogen, herhaelde malen den edelman ondervraegd; doch deze bleef rustig. Toen Cuyl de bedreiging tegen den gids hoorde, wilde hy naer beneden gaen; doch nu op zyne beurt bleef de jager kalm en had den jongeling gerust gesteld. Bout had vast beraden zyn roer aen den schouder geplaelst, toen don Velasquez den diefstal pleegde; doch de jongeling had het wapen afgeweerd. Cuyl scheen zeker te zyn van 't geen hy beraemd had. Hannibal deelde niet in de kalmte zyner reisgezellen; tranen liepen hem over de wangen en zyne magere handen werden tot vuisten genepen, toen hy dien dronken Spanjaerd het paerd zyns meesters bestygen zag. Hy wenschte eenen oogenblik, uit den grond zyns harten, dat de Wolfjager vuer hadde gegeven en den bevelhebber als eene erwt naer beneden hadde doen rollen. Nadat de lont in de vlambare stoffe was geworpen, rukte Bout de luik open, sprong naer beneden, en terwyl de Spanjaerds dachten dat het vuer broeide, werd het integendeel onder den voet des Wolfjagers uitgedoofd.

De bende verwyderde zich.

‘Wat nu?’ zeide Bout bedenkelyk tot Cuyl, die, even als Hannibal, de schuilplaets verlaten had.

‘Ik moet myn paerd terug hebben!’ gaf de jongeling ten antwoord.

‘Dat is te laet; gy hebt belet dat ik u de gelegenheid gave....’

‘Geleid my langs eenen zyweg, opdat ik de bende op het vlakke veld weêr ontmoete.’

‘Dat is zeer goed mogelyk; de weg maekt een aenzienlyken draei, en aen gene zyde van het bosch strekt zich de heide uit.’

‘Op weg dan!’

‘Wat denkt gy te beginnen?’ waegde de Wolfjager in het midden te brengen.

‘Gy zult het zien. Tot straks, Hannibal!’ riep Cuyl den bevenden staljongen toe, die ditmael wel twee gulden had willen geven, om te weten wat er toch zou gebeuren.

Cuyl en Bout stapten het bosch in. De weg was uiterst moeijelyk; de grond was heuvelachtig en daerenboven met sneeuw bedekt; het kreupelhout was door ys omschorst en wild in-een gegroeid: het maekte, om zoo te zeggen, een grof en fantastisch weefsel uit, hetwelk de kolossale eiken- en beukenstammen aen elkander verbond. Een flauwe strael

der winterzon verlevendigde dat uitgestrekte, met bont- en kristalwerk versierde, tooverpaleis.

Bout kronkelde als eene slang door takken en struiken: men zag dat hy gewoon was om met de moeijelykheden, welke het bosch opleverde, te worstelen; Cuyl had integendeel veel moeite om hem te volgen. Niettemin, na verloop van een half uer, bevonden zy zich op geruimen afstand voor de bende en op den rand van het bosch.

‘Laet ons hier de ruiters afwachten!’ zeide Cuyl.

‘Ik ben gereed, edele heer!’ antwoordde de Wolfjager, en nam zyn roer van den schouder.

‘Wat is uw voornemen?’ hervatte de edelman, toen hy die beweging zag. ‘Wilt gy den stryd tegen dertig ruiters aenvangen, enkel om my Muro te doen weêr geven?’

‘Ieder schot is een man minder!’ verzekerde Bout.

‘Ik twyfel er geenen oogenblik aen; maer in myn oog heeft het menschenbloed meer waerde.’

‘Bah! het zyn immers maer Spanjolen!’ liet de Wolfjager er met verachting op volgen.

‘Gy zyt geen vriend van Spanje, naer het my toeschynt, Bout?’

‘Evenmin als gy, edele heer.’

De jongeling glimlachte.

‘De stryd is onevenredig, myn goede Arend’ hervatte

Cuyl ‘en hoeveel moed gy ook bezitten moogt, wy zouden ten laetste gedwongen zyn het onderspit te delven.’

‘Ik weet het.’

‘En waerom wildet gy dan den stryd aengaen?’

‘Die waegt, wint!’

‘Wonderlyk.... Neen, neen, geen bloed, Bout; wy zyn hier gekomen om te lagchen.’

‘Om te lagchen?’ onderbrak de Wolfjager ongeloovig. ‘Ik begryp er geene letter van!’

‘Hebt gy nooit, by voorbeeld in de *Goude bloeme Camer* te Antwerpen, een vrolyk *esbattement* zien spelen?’

‘By den nikker! ik geloof het wel.’

‘Welnu, verbeeld u dat gy hier in de komediezael zit, dat dit open plein de planken zyn, dat don Velasquez en Muro de twee hoofdrollen vervullen, en eindelyk dat ik de *facteur* ben - en gy zult een *esbattement* zien, dat u meer genoegen zal geven dan dat in de *Goude bloeme Camer.*’

‘Gy zyt vermakelyk met uwe geheimzinnige tael.’

‘Mistrouwt gy den goeden uitslag?’

‘Wy zullen zien.’

‘Pas op, Bout, de kluchtspelers naderen het tooneel. Zet u wat ter zyde, achter den boomstam.... zoo.... Let goed op.... Stil, terwyl de gordyn wordt opgetrokken zal ik een liedje zingen, dat het orkest moet vervangen.’

De bende was nog eenige honderde voetstappen van den boschrand verwyderd.

Cuyl stond, even als Bout, achter een zwaren eikenstam verborgen. De laetste kon kop noch staert krygen aen die dwaesheid, zoo als hy al die beweging noemde en, regt-uit gesproken, hy had gedacht dat zyn reisgezel een ernstiger man was. Uit voorzigtigheid hield hy zich dan ook maer gereed om, in geval het *esbattement* mogt mislukken, hetzelve door zyn wapen in een bloedig drama te veranderen.

Toen de ruiterbende, tot op den bovengemelden afstand genaderd was, begon de edelman inderdaed te zingen:

> Bistu een crigher, oft bistu een boer[1]
> Hoe siedi wt uwer cappen so suer?

De mannelyke stem klonk helder en schoon over de besneeuwde vlakte. Zy scheen Muro's gehoor te treffen; want eensklaps spitste het paerd de ooren; zyne oogen fonkelden al twee vuerkolen; het blies brieschend twee rookwolken uit de neusgaten; het hief de voorpooten hooger op en sloeg ze ongeduldig in de sneeuw neêr. Men zag gemakkelyk, dat de ruiter het moeijelyker dan te voren beteugelen kon.

1 Van Hansken Barremont (vuervreter), een Geldersch lied uit de tweede helft der XV^{de} eeuw en opgenomen in ALBERDINCK THYM'S *Gedichten uit verschillige Tijdperken,* enz.

De zanger ging voort en zong geheel het kouplet; doch vóór dat hy het nog geëindigd had, rekte Muro den slanken nek, stak den kop in de hoogte en hinnikte zoo bly en zoo schel, alsof hy de stem van den zanger wilde beantwoorden. Dan sprong het paerd eensklaps ter zyde, als wilde het naer den kant snellen van waer het gezang kwam; doch don Velasquez rukte het dier weêr in de baen. De ruiter vertoornde zich; de dronkenschap deed hem baldadig worden. Hy wilde het onstuimige dier met geweld beteugelen; maer nu steigerde Muro zoo hoog, alsof hy regt naer de wolken wilde vliegen; hy schokte zynen dronken beryder op en neêr, als ware hy een haverzak geweest. Nog een sprong - don Velasquez verloor het evenwigt, en daer bolde en tuimelde hy, met de beenen in de hoogte, in de sneeuw neêr.

'Vrolyk, vrolyk, inderdaed!' riep Arend Bout, luidkeels lagchend.

Muro gevoelde zich vry en rende hinnikend, als riep het edele dier zynen meester, de vlakte over, terwyl de ruiterbende halt hield en eenigen van hunne paerden sprongen, om den kommandant, die in de sneeuw lag te spartelen, weêr op de beenen te helpen.

'Muro, Muro!' riep de edelman, en terwyl hy den Wolfjager gebood zich weg te maken en hem aen de hut te wachten, ylde hy zyn trouwen draver te gemoet, wipte als een bliksem

in den zadel en met den hoed wuivende, riep Cuyl den tierenden en vloekenden Spanjaerd, uitdagend toe: *par flammes et par feu! par flammes et par feu!*[1]

'Nicolaï Cuyli!' bulderde de overste.

'Don Velasquez, myn paerd heeft u eenen slag op de andere kaek toegebragt.'

Eenige ruiters dreven hunne paerden aen; doch het eene ros zakte diep in de sneeuw; het andere rolde met zynen ruiter op den grond, terwyl Muro over de vlakte heenschoof even als een der wilde paerden welke Mazeppa tot stoet dienden. Toen Cuyl langs den boom kwam waer de Wolfjager stond, riep deze:

'Bravo, bravissimo! heerlyk gespeeld!'

Het zoo gezegde *esbattement* zou echter voor Arend Bout slecht hebben kunnen afloopen; de ruiters kregen hem in het oog en uit vier of vyf bussen werden hem de schuifelende kogels om de ooren geblazen - alsof dat andere deel van het auditorium het *esbattement*, hetwelk Arend zoo geestig had gevonden, integendeel wilde fluiten.

De schaterlach van den Wolfjager klonk als die eens dui-

1 Onder de zinnebeelden, welke door de edelen waren aengenomen, had Hendrik van Brederode, heer van Vianen, een koperen penning laten slaen met het opschrift *escu de Viane*, schild van Vianen, aen de eene en aen de andere zyde het wapen van het huis van 'Borgonje' met de woorden *par flammes et par feu.* HOOFT'S *Historiën.*

vels den Spanjaerd in de ooren; uitdagend verscheen Bout zelfs een oogenblik in de vlakte.

‘Dood aen dien weerwolf!’ klonken meer dan tien stemmen, en nieuwe ruiters waegden zich op den verraderlyken grond, om tot aen den boschrand te komen. Toen zy dezen bereikten, was Bout in het digte kreupelbosch verdwenen. Cuyl had zonder toeval de hut bereikt, en ook Hannibal zat reeds meer dan een half uer in den zadel. Er was op dat oogenblik geen tyd om te lagchen. Arend luisterde en maekte de reizigers aendachtig op een doffen hoefslag die allengs al meer naderde.

‘Men komt terug!’ riep hy den edelman toe. ‘Sla het boschpad in, en wacht my aen het steenen kruis, dat gy op een uer afstand van hier zult vinden!’

‘Maer gy dan?’ onderbrak de edelman.

‘Wees niet bekommerd om my; ik moet het *esbattement* tot het einde toe naerzien.’

De twee ruiters reden het aengewezen pad in; Arabella scheen nieuwe krachten te hebben ingezameld en volgde trouw haren makker. De Wolfjager verdween op eenigen afstand van de hut, in het bosch. Cuyl en Hannibal waren uit het gezigt verdwenen. De hoefslag der paerden kwam allengs al nader, en weldra hielden een tiental ruiters voor de hut stil.

Een woest gehuil klonk tot op de plaets waer Bout tegen

eenen boomstam leunde. Het doel der Spanjaerds was voor den Wolfjager weldra geen geheim meer; eene dikke rookwolk en eene lichtlaeije vlam verhieven zich boven het dak; het vuer spreidde een purper-rooden gloed over het sneeuwveld heen.

'De lafaerds!' mompelde Bout en zyne vuist klemde zich vaster om het wapen. Gansch de hut was welhaest één enkele vuerklomp, waeruit gloeijende vonken knetterend opstegen, terwyl van tyd tot tyd een der balken, met een dof gekraek, naer beneden stortte. Het huis van Claes-Arië lag welhaest ten gronde: een vale stinkende rook, met gloeijende strepen doorregen, dreef in dikke wolken over de vlakte heen en verborg soms voor Bout's oogen het overschot van het gebouw.

Eindelyk werd de rook blauwer en dunner, en een zwart geraemte van balken verhief zich nog boven de vonkende puinen.

De Spanjaerds toefden geruimen tyd aen het afgebrande huis; eindelyk stegen zy weêr te paerd en reeds waren zy verre uit het gezigt verdwenen, toen Bout uit de diepe gedachte, waerin hy verzonken was, ontwaekte en onwillekeurig zyne schreden naer de puinen rigtte.

Waerom staet hy plotseling stil en ontsnapt een akelige kreet aen zynen mond? Waerom overdekt eene doodelyke

bleekte zyn mannelyk gelaet en schudt hy krampachtig zyn geweer?..... Aen den tak van den geblakerden boom, die voor de hut staet, hangt stokstyf een menschelyk wezen, en de Wolfjager heeft den armen gids herkend..... Het was die ellendelingen dan niet genoeg, den eigendom vernield te hebben - zy hadden zich nog door een laffen moord, op eenen weêrlooze gepleegd, willen wreken. Daerom juichten de schurken dan zoo dolzinnig rond die brandende wooning; daerom verwyderden zy zich zoo luidruchtig, als waren zy trotsch op hunnen behaelden zegepraal!

De gids was reeds dood; op zyne borst had men een stuk papier gehecht en er met eenen houtskool opgeschreven: '*zoo straft men verraders.*' Wat verradery had Claes-Arië gepleegd? Dat wist de Wolfjager niet; dat hy bekwaem was om Geus en Spanjaerd, in een en hetzelfde oogenblik te verraden, daervan was Bout innig overtuigd. Echter was het al te erg iemand zoo onverwachts de eeuwigheid in te slingeren, zonder hem zelfs den tyd te laten zyn *confiteor* uit te spreken, te meer als men, gelyk Claes-Arië, niet altyd de ordonnantiën en plakkaerten des konings in eere had gehouden.

Bout had eenen traen in de oogen; want onder de uiterlyke ruwe korst lag er by hem eene edele ziel. In dat oogenblik kon hy niets doen dan voor de ziel van den ongelukkige bidden: want het lyk eens gehangenen aenraken - daer tegen

verzette zich het bygeloof, waervan de Wolfjager zoo min vry te spreken was als de overige Kempenaers van dien tyd. Bout maekte tot driemael toe het kruisteeken over den doode, ten einde hem van den nikker te vrywaren, en het hart met weedom, maer ook met haet jegens de plegers dier gruweldaed vervuld, verliet hy de akelige plaets om zich naer het steenen kruis te begeven.

De raven en kraeijen stegen klapwiekend uit het besneeuwde bosch op, en dreven welhaest in zwermen over de zwarte plek, welke het afgebrande huis in het midden der witte vlakte afteekende. ‘Straks welligt’ zoo dacht Bout ‘zal de wolf insgelyks, verlokt door den reuk, het bosch verlaten om zich op Claes-Arië te vergasten; en, wie weet of zyn gebeente nog wel op gewyden grond zal rusten?’

De twee reizigers bevonden zich ter bestemde plaetse; Hannibal had een onverzaedbaren lust om over het gespeelde *esbattement* te lagchen, te meer omdat alle gevaer nu voorby was. Cuyl zelf scheen in goede stemming - Bout alleen was somber, ingetogen, en nadat hy den edelman zeer laconisch gevraegd had, waerheen de reis zich eigenlyk rigtte en deze even laconisch had geantwoord: ‘naer het Godshuis van Postel’ hing Arend het roer op den schouder, en stapte voor de paerden uit.

‘En welk is de uitslag geweest van de terugkomst der

bende?' vroeg Cuyl, na eene geruime poos het stilzwygen te hebben in acht genomen.

'De hut ligt in puin en asch.'

'Die ellendelingen!'

'En het lyk van Claes-Arië hangt gevoelloos aen den tak van eenen eikenboom.'

'Dat is eerloos!' riep de edelman driftig uit, en hield plotseling de teugels van zynen draver in. 'Bout, wy hadden dien ongelukkige ten koste van ons bloed moeten verdedigen.'

'Gedane zaken hebben geenen keer.'

'Was don Velasquez daer?'

'Waerom?'

'Omdat ik terug zou willen keeren en hem rekening vragen over die laffe daed.'

'Hy was er niet....' zeide de Wolfjager peinzend. 'Voorwaerts, edele heer! Wy moeten die twee misdaden op de algemeene rekening schryven, die, God geve het, in de toekomst zal vereffend worden.'

'Ja, dat geve God!'

De edelman werd even als de Wolfjager nadenkend; meer dan eens had de eerste den laetste eene vraeg willen doen; doch hy eerbiedigde het stilzwygen van Bout, wiens gedachte zonder twyfel rond het lyk van den armen Claes-Arië dreven.

De woeste en onbebouwde vlakte verdween; de weg liep door overschoone gedeelten van het Grootenhouts-bosch en langs welbebouwde landeryen; hier en daer lag eene eenzame hoeve, rond dewelke niets scheen te leven dan een waekzame bandhond. Eensklaps schoot er eene ranke ree uit de nabyheid van den weg op, en de vlugtelinge uit de vorstelyke warande rende de vlakte in.

'Fyn wild, Bout!' had de edelman geroepen.

De Wolfjager glimlachte, doch nam het roer niet van den schouder. Hy wees op den paelsteen, welke langs den weg stond en zeide: 'Wy zyn op de vorstelyke jagt, en wie stroopt heeft kans, volgens edict en ordonnantie, naer de galeijen gezonden te worden.[1]'

Een schuchtere haes sprong byna onder de hoeven der paerden uit; konynen vlugtten door het krakende elzenhout;

1 In een edikt "op het stuck van de jagt" gegeven door de aertshertogen Albert en Isabella, en hetwelk grootendeels met de vroegere edikten van dien aerd overeen kwam, lezen wy inderdaed in artikel XV, dat hy "die bevonden sal worden ghewoon te syn, professie oft syn werck te maecken van daeghelyks wilde beesten te schieten met busse, pistolen, boghe oft anderssints door onbehoorlycke weghen ende ghecalengieert synde 't zelfde niet en laet, sal ghestraft worden met confiscatie van syn goederen, meuble ende immeuble, by aldien sy volgens de coustume des lants confiscabel syn, *ende daeren-boven sal ghesonden worden op de galeyen*....." Het is de eenige strengheid niet in dat edikt. Inderdaed de herten, reeën, reigers, sneppen, hazen en patryzen, en zelfs de edele hazewindhonden der genadige vorstin, waren te dien tyde beter beschermd dan menig arme handwerksman.

eene vlugt wilde ganzen dreef kwakend over den beysden vischvyver; de ysvogel scheerde langs het dorre riet en lis.

‘Eene ryke jagt, Bout!’ hervatte Cuyl andermael.

‘De schoonste jagt die er in de Nederlanden bestaet, edele heer!’ en die woorden werden op eenen toon uitgesproken, welke genoegzaem aentoonden dat, in het stuk der jagt, Bout in zyn wezenlyk element was.

‘Welk zyn die torens, links van ons, Bout?’ hervatte de edelman.

‘Die van het kasteel der Vryheid.’

‘Een prachtig kasteel, niet waer?’

‘Inderdaed; dank zy der goede koningin Maria van Hongarye[1]. Vrede zy harer assche’ en Bout ligtte eventjes den wolvenpels op, die zyn hoofd bedekte.

1 Maria, koningin van Hongarye en Bohemen, was eene dochter van Philips, aertshertog van Oostenryk en koning van Spanje; Ferdinand I en keizer Karel waren hare broeders. Zy was gehuwd geweest met Louis Jagellon, die in den slag van Mohac sneuvelde. De keizer schonk haer “*nos Ville*, *Chastel, Terre et Seigneurie de Turnhout leurs appertenances et dependences*, *ainsi qu'elles se comprendent et extendent en toute Justice*, *haulte*, *moyenne et basse*, *Mere et Mixte Impere*, *Collation de benefices*, *donacion d' Offices*, *Prez*, *Bois*, *Pastures*, *Terres labourables*, *Cens*, *Rentes*, *Chasse*, *Garennes*, *Fours*, *Moulins Rivieres*, *Estangs*, *Vinaiges*, *Fouraiges*, *Tonlieux*, *Assennes*, *Droicts d' aubainte de mortes mains*, *fourfaictures et confication*, *avecq tous et quelconques droits membres et parties de Domaine et revenuz y appertenans sans rien y reserver*.....” welk stuk bewyst hoe belangryk, hoe vorstelyk inderdaed die gift was. Maria's portret, men beweert door Holbein geschilderd, hangt nog, ter herinnering aen haer verblyf te Turnhout, in het stedelyk raedhuis aldaer. Zy stierf in Spanje in den jare 1558.

‘Gy spreekt met eerbied van die vorstelyke vrouw, Arend.’

‘Wie zou het niet, edele heer! De Vryheid in het algemeen en Bout in het byzonder, zyn haer ten eeuwigen dage dank schuldig.’

Inderdaed, Turnhout was geene schaduwe meer van 't geen het was onder de regering dezer landvoogdes. Van 1518 tot 1521 heerschte in die stad eene *pestilente* ziekte, welke, blykens een octrooi, door Karel V den 20 april 1521 verleend, niet minder dan tien of twaelf duizend persoonen wegrukte; in 1548 werd de stad door een geweldigen brand geteisterd, waerdoor deels het raedhuis met drie-en-zestig huizen de prooi der vlammen werden. Kort nadien werd het decreet verleend, waerdoor de Vryheid aen de hoogergemelde koningin werd geschonken, en het is die edele vorstin, welke, zoo als de kronykschryvers[1] zeggen, ‘met eene *splendide* hofhouding’ den behoeftigen ambachtsman deed herleven en den noodlydenden burger verkwikte.

Het kasteel werd vergroot, verfraeid en met vier torens voorzien; het inwendige werd met eene vorstelyke pracht versierd, en bevatte alles wat de weelde en den rykdom van die dagen bedenken kon. Het park, dat zich

1 VAN GORKUM, *Beschryving der stad en vryheid* en GUICCIARDINI, *Beschryving van Antwerpen.*

aen de westzyde uitstrekte, werd welhaest in een aerdsch paradys herschapen. Kunst en natuer gaven er elkander de hand.

Fonteinen, wier water door onderaerdsche buizen, uit de ten noorden gelegene vennen, werd aengevoerd, schenen in hoogte met het lommerryke geboomte te willen wedyveren, en sprenkelden het water in gezevenkleurde droppelen naer beneden. Bruisend stroomde het voort om langs de geurige bloembedden weg te vloeijen, en allengs een effen spiegel te worden, waerin de marmerbeelden hunne eigene schoonheid schenen te bewonderen. Langzaem en byna onmerkbaer schoof het heldere water onder de neêrhangende en schaduwryke takken voort, slechts gerimpeld door de blanke zwanen, die er majestatisch ronddreven, of door de vorstelyke speelboot, met ryk getooide edelvrouwen en jonkers, welke zich by het vallen des avonds en als de zon haren laetsten purpergloed door de boomen van het park schoot, op den breeden vyver kwamen wiegelen.

In een bosch met hoogstammige boomen, dat zich achter het kasteel uitstrekte, schuilden herten en reeën; in de boomtoppen zong en minde rustig en ongestoord een talloos heir vogelen. De ooijevaer en de fazant bouwden hunne nesten in de warande; honderde kleurige duiven zwierden ongestoord rond haren hoogen toren, een wezenlyk paleis, in welks

onderverdiep pronkende pauwen, kalkoenen, eenden en hoenders hun verblyf hielden.

Regts van den ingang, op het wyde voorplein zaten de edele valken, door hunne rood gepluimde kappen geblind, geduldig te wachten, tot dat het der vorstinne behagen zou hen op hare koninklyke hand te laten rusten; aen de andere zyde hoorde men het gestamp en het gehinnik der paerden - geene strydrossen, neen! edele prachtdravers en ranke telgangers, bestemd om de lieve jonkvrouwen des hofs ter jagt of ter wandeling te dragen.

Slanke hazewinden sprongen en dartelden in kronkelende bogten over het plein; brakken en jagthonden rustten in hunne hokken, naest dewelke de jagtgereedschappen ‘garens, sacken, buydels’ ordelyk ten toon hingen; terwyl in een vertrek van het kasteel de muren overdekt waren met ‘bussen, pistolen, boghen, daggen, jagtmessen’ en wat verder tot het uitoefenen van dat koninklyke vermaek behoorde - en dat alles was doormengd met tropheën, samengesteld uit het gewei van herten, wolf- en vossenkoppen, met schilderingen, welke verschillende jagtvermaken voorstelden. Kortom, men zag genoeg dat de edele koningin eene opregte liefhebster was[1],

1 ‘Deze moeye (sprekende van koningin Maria, de tante van Margaretha van Parma) was seer toegedaen tot de jaght, soo dat sy ghemeynelyck de Jaghersse genaemt en de met een jaghtkleedt uit-geschildert wierd.’ STRADA, *Neder-landtsche oorloghe.*

en zy die uitspanning ook met eene vorstelyke pracht beoefende.

Als het jagtsaisoen aenkwam, was het hof te Brussel welhaest ledig, en Turnhout, *Kleyn-Brussel* geheeten, zag integendeel al de weelde der hofhouding voor zyn verwonderd oog ontwikkelen. Stoutmoedige en galante ridders, schoone en lieftallige edelvrouwen, jonge en blozende paedjes, onverschrokken pikeurs, valkeniers en jagers, voorgegaen door de landvoogdes, kwamen er hunne pracht ten toon spreiden.

Dan daverde het voorplein onder den hoefslag der paerden, welke hunne ruiters droegen of de staetsie-koetsen voerden; dan, alsof men daer het stof der staetkunde ten eenemale wilde afschudden, hield men vorstelyke feesten, waeraen de edele familiën, welke in de Vryheid woonden: van Leefdael, van Grobbendonck, van Immerseel, van Kinschott en anderen kwamen deelnemen. Geen wonder dat de stad in welvaert verkeerde. Overigens, de poorters werden ryk door den bloei der fabrieken, wier befaemdheid zich meer en meer verbreidde, en die in 1551 nog door nieuwe octrooijen, van wege den keizer, bevoorregt werden.

Ziedaer in het kort de stof waerop de Wolfjager onuitputtelyk scheen te zyn; hy, anders zoo koel, schilderde nu met geestdrift al dien bloei en welvaert zyner geliefde Vryheid af, en betreurde dat zy nu weduwe van al die pracht en dien

luister was. De edelman had aendachtig geluisterd en meer dan eens door nieuwe vragen doen blyken, dat het verhael van Bout hem belang inboezemde.

‘En mag ik nu ook weten, Arend, wat dank gy der vorstelyke vrouwe van Turnhout verschuldigd zyt?’ vroeg Cuyl.

‘Waerom niet? Doch ik moet myne levensgeschiedenis dan wat hooger opvatten.’

Hannibal dreef zyne merrie aen, om des te digter by den Wolfjager te zyn, en geene sylbe van 't geen hy vertellen mogt, te laten ontsnappen.

‘Myn vader’ zeide Bout, ‘was een potbakker, en toen ik een knaep van acht of tien jaren was, wilde hy my zyn ambacht doen aenleeren; doch het walgde my gedurig aen den huiselyken haerd gekluisterd te zyn. Ik drentelde in de straten der Vryheid, om de schoone ridders, edelknapen, de jagers met hunne horens, de valkeniers met hunne gepluimde valken, de knechten met de hazewinden en brakken te zien voorby trekken; ofwel, spottend met de strenge edicten en ordonnantiën ‘op het stuck der jaght’ dwaelde ik in de bosschen rond, ving konynen met buidels, hazen met stroppen, fazanten en patryzen met steekgaren en tirassen. Onaengezien het *consistorie van den horen,* schond ik de boomen met myne klimsporen en roofde de eijeren, en zoo min het zwanen-nest in het lis en riet, als het nest van de patrys was

voor my geheiligd. Geen strooper was zoo ryk in ‘venezoen’ als de kleine Bout, en hoe scherp de oogen van den warandhoeder en al zyne vorsters ook wezen mogten, konden zy er niet in gelukken den kleinen wilddief op te sporen.’

‘En nu zelfs lost gy geen schot meer op eene ree, die zich tot voor de tromp van uw roer durft wagen!’ merkte Cuyl glimlagchend op.

‘Andere tyden, andere zeden..... De ridders en grooten zyn niet allen even welwillend en meer dan eens, als ik den jagtstoet kwam zien voorby trekken en ik my te veel in denzelven waegde, werd ik door de zweep van den eenen of anderen terug gedreven. Dat stiet my tegen het hoofd en ik voelde, in zulk geval, dat het bloed my in het lyf kookte.

Eens ging de landvoogdes aen de *koninginne-hoef* ter jagt[1]. Ik zat op de helling van eenen heuvel om het jagtvermaek naer te zien; ik wilde den valk zien opstygen, neêrvallen en zyne prooi bemagtigen; ik wilde de ryke heeren en vrouwen op hunne fiere paerden over de vlakte zien rennen; ik wilde my verlustigen in het geroep der jagers, in het geschal der horens.

Dat was zeker een zeer onnoozel vermaek, en echter

1 De Wethouders schonken aen de vorstin 250 bunderen heide; de vorstin deed er eenige gronden ontginnen, eene hoeve bouwen (welke nog bestaet) en tevens een paviljoen, om, ter jagt zynde, een *pied à terre* te hebben.

er was een dier grooten, een knaep van myne jaren, die zulks niet duldde. Hy eischte dat ik de standplaets zou verlaten welke ik bezette; ik weigerde, en toen ik hardnekkig myn arm poorters-regt verdedigde, dreef hy zyn klein en driftig paerd aen, kronkelde my de zweep om de lenden, en ter aerde vallende, kwetste my het dier met den hoef aen het voorhoofd, terwyl de schurk lagchend heenreed, als ware hy voldaen toen hy myn bloed had zien vloeijen..... Van dan af begon ik de edelen met een slecht oog aen te zien.'

Cuyl glimlachte.

'Het was niet zoo zeer de wonde welke my pyn deed, maer myne eigenliefde, myn hoogmoed was gekwetst. Ik had tegen dien kleinen Spanjaerd willen vechten; ik beken het, ik had in den beginne dorst naer zyn bloed. Hy had echter te veel voordeel op my; doch meer dan eens heeft my echter het denkbeeld gestreeld, dat ik hem ten minste in zyne beenen had kunnen byten! De eerste toorn ging voorby en ik wilde regt vragen aen de landvoogdes zelve. Ten dien einde ging ik acht dagen lang, met de bebloedde windsels om het hoofd, naer de kerk van Vosselaer, waer de edele vrouwe dikwyls kwam bidden[1]. Eindelyk gelukte het my hare aendacht op te wekken.

1 WICHMAN, in zyn *Brabantia Mariana*, haelt deze byzonderheid aen. Zy rigtte zelfs prachtige processiën in, waeraen de gilden van Turnhout moesten deel nemen.

‘Mevrouw’ zeide ik ‘mag een groot heer een arm burgers-kind mishandelen, met de zweep slaen en onder den hoef van zyn paerd vertrappen?’

‘In 't geheel niet, myn beste jongen!’ was het antwoord en de landvoogdes, want zy was braef en edelmoedig, stond voor my stil.

‘Welnu, een uwer ryke heeren heeft my aen de *koninginne-hoef* zóó mishandeld, en als er nog regt in de wereld is, dan vraeg ik dat ik hem op myne beurt den hiel van mynen schoen op zynen voorkop mag zetten.’

‘Pas op, myn goede jongen, gy weet wel dat gy geen edelman van myn huis schaden moogt!’ liet mevrouw er op volgen, en lachte goedwillig met myne stoutheid.

‘Er is regt of er is geen regt?’ hervatte ik.

‘Zeker is er regt’ gaf de koningin, altyd met een zachten glimlach ten antwoord ‘maer gy moet u naer de dingbank wenden.’

‘De dingbank?..... Dat is één pot nat met al die groote heeren.’

‘Ziedaer’ zeide opgeruimd de landvoogdes, zich tot haren hofstoet wendende ‘ziedaer een jongen die inderdaed vry bloed in het lyf heeft’ - en zich weêr tot my keerende, hervatte zy: - ‘en zoudt gy den edelman nog kennen, die u mishandeld heeft?’

‘Zeer goed, mevrouw; laet my maer eens zoeken, dáér, tusschen al die ryke knapen.’

‘Welnu, zoek maer.’

‘Na ieder der aenwezigen van het hoofd tot de voeten bezigtigd te hebben, hield ik eindelyk voor eenen jongen stil, wien het rood der schaemte over de kaken schoot, toen ik hem met de woorden: ‘Dat is de deugniet, mevrouw’ aenwees. De koningin sprak den knaep aen, in eene tael, welke ik niet verstond; hy stamelde eenige uitleggingen; doch ik zag wel dat de vrouwe niet zeer te vreden was over zyne verklaring. Zy greep daerop in hare tesch en reikte my twee blinkende goudstukken toe; doch ik weigerde, zeggende: ‘ik wil geene goud-pleister op de wonde; ik ben geen schooijer!’ De landvoogdes zag my eenen oogenblik met belangstelling aen.

‘Hoe is uw naem?’ vroeg zy.

‘Arend Bout’ zeide ik.

‘Arend?..... Gy hebt den oogslag en de stoutheid van den koning der lucht. Wat deedt gy aen de *koninginne-hoef?*’

‘Ik kwam het jagtvermaek zien’ antwoordde ik.

‘Gy ziet dan wel gaerne jagtfeesten?’

‘O ja, mevrouw!’ riep ik uit.

‘Wilt gy er in deelen en komen plaets nemen tusschen myne jagtknapen?’ vroeg zy.

‘Van harte gaerne.’

‘Op eene voorwaerde’ en zy stak waerschuwend den wysvinger in de hoogte ‘dat gy uwe wraek tegen dien edelman daer zult vergeten.’

‘Ik aerzelde; doch het offer was te schoon en ik stemde toe. Mevrouw beval my den volgenden dag aen het kasteel te komen, en om het voorval glimlagchend, stapte zy met haren hofstoet de kerk in, terwyl ik als een hazewind regt over het veld heen, naer de wooning myns vaders rende, om hem de blyde tyding te boodschappen. Den volgenden dag was ik in dienst, en ik ben er in gebleven tot dat de edele koningin, met haren broeder, den keizer, naer Spanje vertrok. Zy ruste in vrede!’ en Bout ligtte nogmaels by die woorden zyne vervaerlyke wolvenmuts op.

‘Gy vertelt als een dichter!’ zeide Cuyl op gullen toon. ‘Uwe geschiedenis is inderdaed belangryk, en ik begryp dat gy eene goede herinnering aen de edele vorstin hebt bewaerd.’

De Wolfjager zweeg een oogenblik.

‘Ik ben haer alles verpligt’ hervatte hy peinzend. ‘Jaren zyn er reeds sedert dien voorby gegaen, maer haer beeld staet my nog altyd levendig voor den geest. My dunkt dat ik haer spraekgeluid nog hoor; ik zie nog hoe goedhartig zy glimlachte. Alles maekte een diepen indruk op my, en hoewel ik later, door myn gevaervol en avontuerlyk leven

in de bosschen, wilder en ruwer van inborst ben geworden, blyft de dankbaerheid toch altyd levendig in myn hart.'

'Zyt gy alleen in de wereld, Bout?'

De Wolfjager schudde het hoofd.

'Hebt gy eene vrouw?'

'Niet meer; zy is reeds vele jaren dood.'

'Kinderen?'

'Eene dochter.'

'Dat is een groot geluk voor u.'

'Zy is zinneloos.'

'Zinneloos zegt gy?..... Ik beklaeg haer en u.'

Bout stapte weêr even zwygend als des morgens, toen hy van de afgebrande hut kwam, voor de ruiters heen.

'Arend' vroeg Cuyl andermael 'mag ik weten welk de oorzaek is van de zinneloosheid uwer dochter?'

'Later' morde Bout.

Eensklaps ligtte hy het hoofd op, en vroeg op eenen geheel anderen toon, 't geen genoegzaem aenduidde dat hy volstrekt van gesprek wilde veranderen:

'Wilt gy dwars door de Vryheid ryden, edele heer?'

'Ik verlang zooveel als het mogelyk is, alle onbescheidene oogen te vermyden.'

'Dan regts ingeslagen.'

De Vryheid verdween welhaest uit het gezigt der reizigers.

De weg werd weêr moeijelyker, ongebaend en slechts schaers ontmoette men er nog eene boerenwooning. Cuyl hervatte het gesprek:

'Zoo dat uwe Vryheid, sedert het vertrek der genadige vorstin, veel verloren heeft?'

'Drommels! De tegenwoordige landvoogdes heeft geenen tyd meer om pleiziertogtjes naer onze Kempen te doen.'

'En echter is Hare Hoogheid eene groote liefhebster van de jagt.'

'Men zegt het.'

'Als tienjarig kind volgde zy reeds hare tante, koningin Maria, in de bosschen en velden, en zy moet meer dan eens uwe uitgestrekte vlakten op hare hakenei doorrend hebben. Later, op de groote herten-jagten, heeft zy menig paerd ademloos onder zich doen neêrzygen[1], zonder dat zy den moed opgaf om het vlugtende dier te bereiken..... Doch gy hebt gelyk' ging de edelman op somberen toon voort 'zy heeft voor het oogenblik ander wild te jagen.....'

'Wild' voegde Bout er spottend by 'dat niet vlugt gelyk de reeën; maer dat staet en de jageres op hare beurt sidderen doet.'

Men bevond zich in de heide, die slechts hier en daer door

1 STRADA, *Neder-landtsche Oorloghe.*

eenen mastenboom verlevendigd was. In het midden van een uitgestrekten plas, nu deels door ys bedekt, lag eene erf van eenige roeden groot en welke alleen door eene smalle strook grond met den weg verbonden was. Geheel die erf was met ruwe en spits-uitloopende pallisaden omzet. In het midden derzelve stond eene groep hooge boomen en onder deze een laeg boerenhuis, zeer schilderachtig uit keisteenen gebouwd en met riet gedekt. Veiliger dan daer kon men gewis niet woonen, te meer daer de eenige uitgang aen den weg, door een ruw maer sterk hekken en eene brug, welke langs den binnenkant kon ingetrokken worden, was afgesloten. Indien deze laetste voorzorg genomen werd, was de erf een eiland en het huis eene wezenlyke vesting.

Dit alles was der aendacht van de twee ruiters niet ontgaen; de zware stem van den bandhond op de erf had reeds, toen zy nog op eenigen afstand van de brug verwyderd waren, de aendacht opgewekt.

‘Van wie is deze erf, Bout?’

De Wolfjager ligtte eerbiedig het hairige hoofddeksel op en antwoordde:

‘Edele heer, gy zyt hier aen myne wooning; ik bied er u de gastvryheid aen.’

‘Ik aenvaerd, Bout.’

‘Gy zult er een goed vuer, een nederig avondmael, eene,

wel is waer, harde maer toch ongestoorde legerstede en bovenal een welmeenend hart vinden.'

'Daervan ben ik reeds innig overtuigd.'

De paerden stapten de kleine brug over; de stem van den jager deed den wachthond zwygen. Welhaest werd de deur des huizes opengerukt en eene menschelyke gedaente kwam lagchend, gillend en dansend naer buiten gevlogen: het was eene vrouw, welke de stem van Arend Bout scheen herkend te hebben. Zoodra zy echter de vreemdelingen zag, trok zy schoorvoetend terug, en verschool zich achter eenen der zware beukenstammen.

Cuyl herinnerde zich dat de Wolfjager van zyne zinnelooze dochter gesproken had; hy vestigde, toen hy afgestegen was en zyn oog haer weêr ontmoette, een medelydenden blik op het meisje. In de gelaets-uitdrukking van Bout meende de edelman te zien, dat de ontmoeting van zyn kind op nieuw pynelyke herinneringen in hem deed opwellen, en alsof hy de gedachten van den vader eenige afleiding wilde geven, haestte hy zich te zeggen:

'By myn patroon! Bout, gy hebt u hier eene onbereikbare schans getimmerd. Wilde men hier ongenoodigd binnenkomen, men zou u in den vollen zin des woords moeten belegeren.'

De Wolfjager antwoordde glimlagchend:

‘Ja, ja, ik ook heb myn kasteel, myne vischvyvers, myn park, myne warande! Hier ben ik heer en meester en wie my komt belagen, vindt achter de verschansing, een leger dat stryden zou op leven en dood.’

Bout wees op twee groote honden, die, met borstelige hairen en grommelend rond den vreemdeling draeiden, en slechts in bedwang gehouden werden door de ontzagverwekkende tegenwoordigheid des meesters.

‘En verder’ voegde Cuyl er by ‘een meester die met het roer omgaet, zoo eigen als de kloostervoogd met zynen roozenkrans!..... Wie zyn hier uwe vyanden?’

‘De vagebonden en de wolven. De eersten misgunnen my myne erf; de tweeden vinden ongetwyfeld dat zy my met dezelfde munt moeten betalen, welke ik aen zoovele hunner makkers heb toegeteld..... Doch treed binnen, noch de eersten noch de laetsten zyn te vreezen.’

Cuyl trad binnen, terwyl de Wolfjager den knaep behulpzaem was in het stallen der paerden. Het groote vuer dat in den haerd brandde, was den reiziger welkom. Eene zestigjarige, maer nog krasse vrouw, met een scherp oog en scherpe gelaetstrekken, en die Hannibal gewis aen eene volslagene tooverheks moest doen denken, stookte het vuer op. Toen Cuyl binnentrad had zy iets gemompeld, dat voor eenen groet kon doorgaen; doch aen al hare manieren

scheen hy te kunnen bespeuren, dat hy alles behalve welkom was.

Wat het vertrek aenging, het was met eene soort van landelyke pracht versierd: tusschen het glimmend tin- en kopergerief, hetwelk in de oude en met saterskoppen besnedene rek hing, zag men hier een Christus-beeld, daer buidels en stroppen; ginder den palmtak, den krans van dorre stroobloemen, of eenig jagtgerief. Aen den muer hingen eene bus, bogen, pylen, eene blinkende dagge, de weitasch en de jagthoren - kortom, gansch het toestel van den jager. Aen den haerd lieten een paer schoone hazewindhonden den slanken kop op de uitgestrekte voorpooten rusten. Toen de reizigers allen gezeten waren, rigtten zy zich op en legden vriendschappelyk den spitsen snuit op de kniën.

Bout was weêr stilzwygend geworden; de weinige woorden welke hy gesproken had, werden der oude schoonmoeder, want dat was zy, toegerigt, aen welke hy kortaf bevolen had het avondmael te bereiden. Slechts toen de zinnelooze, met eenen glimlach om de lippen, die veeleer een grynslach mogt heeten, den vader schuchter nader sloop en hem de wolfmuts van het hoofd wilde nemen, zeide hy vleijend:

'Neen, Bela, neen kind! Uws vaders dagwerk is nog niet volbragt.'

Bela had regelmatige gelaetstrekken; hare verscheurde en

verwaerloosde kleederen verhoogden zelfs het schilderachtige dat ieder waernemer, in haer geheel moest opmerken. By tusschenpoozen blonken hare oogen van een wild vuer; hare wangen waren doodsbleek en des te bleeker, omdat gitzwarte lokken langs dezelve afhingen. Bela zette zich naest haren vader op een houten blok neder, en liet even als een der hazewindhonden, haer hoofd vertrouwelyk op zyne knie rusten. Bout streelde, met zyne knokkelige handen, Bela's wangen en hairlokken. Er lag iets byzonder treffends in die liefde-bewyzen, welke vader en dochter elkander toestuerden.

Het avondeten werd opgediend, hoewel de schemering nog pas begon te vallen. Men diende wild op, hetwelk Arend, niettegenstaende de strenge ordonnantiën en *het consistorie van den horen*, op zyne tafel niet scheen te willen derven. De honger is de beste keukenmeester, en Cuyl en Hannibal deden, zoowel als de Wolfjager, de schotel eer aen. De laetste had in den beginne geaerzeld zich aen de gemeenzame tafel te zetten, doch de edelman noodigde hem uit naest zich plaets te nemen. De zinnelooze zat in den hoek van den haerd en maekte, door vonkende takken snel rond te draeijen, vurige cirkels en slingers. De oude vrouw ging heen en weêr, zag scherp naer de gulzige vreemdelingen en mompelde ontevreden, dat die kleine,

leelyke bult ongetwyfeld eene maeg had als een korenzak.

Toen Bout zyn avondmael had genomen, stond hy op en wendde zich tot den edelman:

‘Gy zyt hier veilig, edele heer; rust hier uit tot morgen; by myne terugkomst zullen wy onzen togt voortzetten.’

‘Hoe, Bout, gy hangt het roer alweêr op den schouder?’

‘Ik heb dezen nacht nog een grooten pligt te volbrengen; ik keer terug van waer ik gekomen ben.’

‘Maer wat hebt gy daer nog aen te vangen?’

‘Claes-Arië, edele heer, heeft geen graf.’

‘Claes-Arië?’ morde de oude vrouw. ‘Wat raeskalt gy daer van Claes-Arië?’

‘De Spanjolen hebben hem tusschen hemel en aerde gehangen, en den rooden haen over zyn dak laten loopen.’

‘Goed loon!’ mompelde de oude.

‘Gy hebt ongelyk, moeder Aecht, dit te zeggen!’ liet Bout er streng op volgen.

‘Goed loon!’ hervatte de oude op hardnekkigen toon. ‘Claes-Arië was een van die rabauwen, die in St. Pieterskerk te Turnhout, de beelden hielpen neêrhalen.’

‘Wie zegt dat?’

‘Goed loon!’ herhaelde Aecht voor de derde mael. ‘Pas op, Bout, u ook zullen ze opknoopen en de roode haen zal boven ons hoofd kraeijen.’

‘Verdenkt men my van hetgeen men Claes-Arië ten laste legt?’ zeide de Wolfjager op verwytenden toon.

‘Neen, maer.....’ en zy wierp een achterdochtigen blik op Cuyl ‘maer gy haet de Spanjolen.’

Bout zweeg; hy wierp eenige geldstukken op tafel en by den klank van het metael verhelderde het gelaet der oude; zy sloeg hare handen op het blinkend geld, gelyk de roofvogel zyne klauwen op de weerlooze duif slaet.

Cuyl zag wel dat er een hemelsbreed verschil tusschen de denkwyze van schoonmoeder en zoon bestond; maer hy zag ook dat deze laetste het middel gevonden had, om de opbruisende drift der oude Aecht te doen bedaren. Met een achterdochtigen blik zag deze nog altyd naer de twee vreemdelingen, en op het oogenblik dat beiden met den rug naer haer gekeerd waren, sloop zy de deur uit, gewis om haren schat op eene geheime plaets te gaen verbergen.

‘Claes-Arië’ zeide Bout, zich tot den edelman wendende ‘Claes-Arië heeft ongetwyfeld eene groote rekening te vereffenen gehad, toen hy hierboven voor den grooten Rekenmeester verschenen is; doch daerom moet zyn lyk niet ten prooi blyven aen de raven, de wolven en den nikker.’

De edelman knikte.

‘Wilt gy gebruik maken van een onzer paerden?’ vroeg hy.

‘Dan zou de weg voor het minst driemael langer zyn dan nu. Bout weet den regten weg, door haeg en bosch, over veld en ysvlakte; - regt voort, gelyk de vogel of de wolk, die door het luchtruim dryven. Zyne beenen zyn sterk en onvermoeibaer; zyn oog scherp en waekzaem; daerenboven zal de goede God dezen nacht zyne beste lamp buiten hangen, om hem overal voor te lichten. Vaerwel, tot morgen!’

By deze woorden nam hy de dagge van den muer en stak ze in zynen gordel, wees Cuyl zyne wapens, indien hy zich tegen eenigen aenval te verdedigen had en ging heen.

Wy volgen den Wolfjager.

Bout verliet de erf, ging dwars over de heide heen en stapte het bosch in. De volle maen klom welhaest aen den hemel en schiep wonderlyke en fantastische tooverbeelden in het besneeuwde bosch. Het waren spoken in allerlei vormen, met allerlei houdingen en bewegingen. Hier dansten zy, daer stonden zy half achter de boomen verborgen, alsof zy den jager afwachtten; ginds hingen zy als Claes-Arië aen de takken der boomen: - het was alsof de graven open gebersten waren, en de dooden in hunne lykgewaden Sabbath hielden.

Doch dat alles trok de aendacht van den jager niet; hy stapte dwars door al die fantasiën der verbeelding heen, sprong hier over de beek, gleed ginder over den bevrozen

waterplas, schoof verder door het schuifelende riet, of liet, in den maneschyn, een oogenblik zyne lange zwarte gestalte op den top der duinen zien en verdween daerna in de dalen.

Het was omtrent middernacht toen hy zich weêr op de plaets bevond, welke hy des morgens verlaten had. De zwarte balken verhieven zich boven het wyde sneeuwveld, door de maen beschenen. Het lyk van Claes-Arië hing nog altyd aen den zwart geblakerden boom. Een dof en in den beginne nauw hoorbaer gerucht deed zich in de verte op: de Wolfjager stond stil en luisterde met ingehouden adem: ‘zy naderen!’ mompelde Bout.

Eene groep van vyf of zes wolven kwam, met den neus in den wind en den staert pylregt achteruit, over de sneeuw en regt op het verbrande huis aengerend. Het was alsof zy ten feest genoodigd waren op Claes-Arië.

Bout zag ze hunkerend naer de beenen van het lyk springen, neêrtuimelen en den sprong op nieuw wagen. Kalm en zoo weinig gerucht makende als mogelyk was, sloop de Wolfjager nader. Eensklaps davert zyn geweerschot: een der dieren stort stuiptrekkend ter aerde, maer het tracht niettemin zyne makkers nog te volgen; de andere wolven verdwynen, snel als de bliksem, in verschillige rigtingen.

Het was de gewoonte van den jager niet een zyner vyanden genade te geven; hy greep zyne dagge, sprong op het

monster toe, en ging eene worsteling lyf tegen lyf met het gekwetste dier aen. De stryd was kort: het stael plofte den wolf in de borst.

De wolven waren verdwenen; Bout stond alleen by het lyk des gehangenen. De bygeloovige vrees, welke hem des morgens beheerschte, had hem niet ten eenemale verlaten; maer Bout berustte in God, maekte driemael het kruisteeken over het zielloos ligchaem, klouterde op den boom en sneed het lyk af. Niet zonder huivering nam de Wolfjager het op den schouder, en ging den weg op die in de rigting van Herenthals, naer het naeste dorp geleidt. Daer wilde hy Claes-Arië's lyk op het kerkhof neêrleggen, opdat het den volgenden dag in gewyden grond zou mogen rusten.

Meer dan eens had de sterke Bout zynen last moeten neêrleggen: nu eens dwong hem de ontroering hiertoe, dan de vermoeijenis, en van tyd tot tyd loerden ook wel eens twee vurige wolvenoogen door het kreupelhout heen, dat den weg omzoomde.

Bout bereikte het kerkhof; hy stapte den dooden-akker op en legde Claes-Arië in het beenderhuis neêr. Hy rukte den ongelukkigen het papier van de borst, waerop de Spanjaerd het verschrikkelyke vonnis geschreven had, en in den maneschyn schreef Arend, met den hecht zyner dagge, in de sneeuw: ‘begraeft de dooden.’

Met kloppend hart bleef de Wolfjager nog een oogenblik het bleeke en yselyk verwrongen gelaet van den doode aenschouwen.

‘Claes-Arië’ mompelde hy ‘gy zult gewroken worden. Vrede zy uwer assche!’

Bout had zynen pligt volbragt, en ving den terugtogt naer zyne erf aen.

V.

Den volgenden dag was het een droevig en nevelachtig weêr. De zwaer bewolkte hemel, de mistige horizon, de wind, die van tyd tot tyd eentoonig in den schoorsteen van Bout's wooning zong, deden meer dan ooit de verlatenheid gevoelen.

Cuyl's gemoed was zwaer gedrukt en te vergeefs trachtte hy, in hetgeen hem omringde, eenige afleiding te vinden.

Als zyne verbeelding geruimen tyd in de wiegelende vlammen duizenderlei fantaziën had gezocht en gevonden, stond hy op, trad het huis op en neêr, bleef voor de wapens staen die aen den muer hingen, onderzocht het jagtgereedschap, en keerde eindelyk tot het vuer terug om zyne vorige houding te hernemen.

Eenige oogenblikken had de grommende Aecht zyne aendacht geboeid.

‘Wat bevat die pot, moeder Aecht?’ had hy gevraegd terwyl hy op een voorwerp wees dat de oude hermetisch sloot.

‘Wolvenharten, wolvenlever!’ had het wyf laconisch geantwoord.

‘Wolvenharten, wolvenlever? En waertoe moeten die dienen, myne goede Aecht?’

‘Onfeilbare geneesmiddelen.’

De jongeling glimlachte.

‘Is Bout tevens de Esculaep der landstreek?’

De oude antwoordde niet en zette haer werk voort.

‘En voor welke ziekten zyn die vreesselyke wolvenharten dan wel dienstig?’

Aecht zag den edelman een oogenblik in het half spottende oog en zweeg.

Cuyl herinnerde zich het middel hetwelk de Wolfjager den vorigen avond gebruikte, om zyne schoonmoeder tot bedaren te brengen; hy wierp een geldstuk op tafel en de klank had weêrgalm in de ziel van Aecht. Haer oogslag verslond als het ware het zilver, en echter durfde zy er de hand niet op neêrslaen. Zy onderzocht vragend het oog van den edelman.

‘Dat is voor u’ zeide deze.

De magere handen der oude vielen op het geld neêr.

‘Gy hebt my eene al te goede gastvryheid geschonken, om er u niet voor te beloonen.’

De oude glimlachte of beter gezeid grynsde, en het geld verdween in hare tesch; doch nauwelyks was het muntstuk verdwenen of ook de vriendelyke trek was van haer aengezigt weggevaegd. De edelman herhaelde niettemin zyne vraeg, waertoe de wolvenharten en den wolvenlever toch wel dienstig waren.

‘Voor die welke de vallende ziekte, de waterzucht en de tering hebben[1]’ mompelde de oude.

‘En wat dryft daer in die flesch, met purper nat gevuld?’ hervatte Cuyl.

‘Wolvenvleesch.’

‘En wie drommel krygt het in het hoofd zich op ingelegd wolvenvleesch te vergasten?’

‘Niemand van uw geslacht.’

‘Ha, het zyn dan de vrouwen van deze streek, welke zich van tyd tot tyd aen eenen wolvendisch neêrzetten. Aecht, beken met my, dat de vrouwen van uwe Kempen een wonderlyken smaek hebben!’

Het voorhoofd der oude rimpelde zich; zy was misnoegd

1 Volks-vooroordeelen van die dagen.

omdat men de geneesmiddelen, welke zy voor onfeilbaer hield, bespotte.

‘En waerom houden de vrouwen dien wolvendisch? Is het om in kracht en schoonheid te winnen? ofwel....’

‘Wat geeft u dat.’

‘Misschien weinig, misschien veel. Doch ik eerbiedig uw geheim. En wat is dat daer, moeder Aecht?’

‘Wat belang hebt gy er by?’

‘Zeer veel; ik kan misschien ooit gedwongen zyn in den winkel van moeder Aecht te komen.’

‘Het zyn gedroogde wolvendarmen.’

‘Nog al?’

‘Uitmuntend medicament voor graveel en koliek’ viel de oude spoedig in.

‘Opperbest. En verder?’ En de jongeling wees beurtelings met den vinger op eenen der potten, welke in de opene kas, als een vendel voetknechten, in slagorde geschaerd stonden.

‘Wolvenvet voor de zenuwen.’

‘Altyd voor de vrouwen. Verder?’

‘Gemalen wolvenbeen voor inwendige kneuzingen en wonden.’

‘Hoe zyn die geheimen u toch bekend geworden, Aecht?’

‘Van ouder tot ouder.’

‘Verder?’

‘Wolventanden.’

‘Om misschien diegenen te vervangen welke door den ouderdom het gelid verlaten.’ vroeg Cuyl opgeruimd.

‘Om het uitkomen der kindertanden bevordelyk te zyn.’

‘Ha! ha! Nu, dat is iets wat my niet meer aengaet. Wat verder?’

‘Wonderdranken.’

‘Altyd gemaekt van.....’

‘Van wolvenbloed.’

‘Maer hebt gy dan in den wolf den steen der wyzen gevonden, Aecht? Brengt het dier, dat wondt en doodt in zyn leven, genezing voort na zynen dood? Doet het dier zonder vriendschap en liefde, nadien beiden ontstaen in de harten der eerst liefdelooze menschen? Ik wed moeder Aecht, dat uw kleinhandel u reeds menig goudstuk heeft opgebragt, en dat’ voegde Cuyl er op plagenden toon by ‘er hier of daer op de erf, wel een goudmyntje zou te vinden zyn.’

De oude sprong achteruit, als hadde haer eene slang gestoken; haer oog vonkelde van gramschap en van dat oogenblik af, liet zy eene achterdocht blyken, welke alle gemeenschap afsneed.

Cuyl had eene al te gevoelige snaer aengeraekt, en de oude dacht niet anders of de vreemdeling had het blinkende geld-

stuk slechts gegeven, om achter het geheim te komen wáér zy het overige van haren schat verborgen hield.

Zelfs Hannibal vond geen hair vertrouwen meer by de schraepzuchtige Aecht.

Nu stond de edelman aen het venster. Buiten, op de besneeuwde erf, zag hy Hannibal en Bela - die arme zinnelooze.

Bela had eenen krans van dorre immortellen om de zwarte hairlokken gehecht, en zat, nu eens gillend van blydschap, dan eens statig als eene edelvrouw op eenen sneeuwhoop. Hannibal was de onderdanige dienaer der zinnelooze; hy vloog op hare wenken, hy boog zich op het minste teeken met den vinger; hy liet zich gewillig door de schaterende Bela by den neus grypen en rondleiden - want van tyd tot tyd stond zy op, danste nu eens uitzinnig over de sneeuw, of wandelde statig, zoo als zy zonder twyfel weleer de adellyke vrouwen van het kasteel had zien doen.

Hannibal had medelyden met de ongelukkige Bela, en in zyn hart beloofde hy reeds, als een trouwe ridder, dat arme meisje te beschermen en vriendschap toe te dragen. Men kiest tusschen die persoonen welke ons omringen, toch altyd iemand uit, aen wien men zich meer dan aen elk ander verbindt: zonder dat ware het leven eentoonig en somber. Nog slechts één wezen had Hannibal waerachtig lief gehad -

zyne moeder. Sinds dien had geene vrouw hem meer gestreeld en troostend aen het hart gedrukt. Hy was ook zoo leelyk, die Hannibal! En echter God gaf hem ook een hart en legde dáérin, welligt meer dan in het hart van eenen Adonis, gouden kiemen van verkleefdheid.

Hannibal wist dat hy geen Adonis was; in zyne meestal bytende scherts scheen hy er zelfs een wreed vermaek in te scheppen, met zyne mismaekte vormen den spot te dryven; doch toen Bela hem, ofwel vleijend by de hand nam, ofwel hem zachtjes over het voorhoofd streelde en vriendschappelyk tegenknikte - toen wenschte hy schoon te zyn. Hy vreesde dat de zinnelooze, in een helder oogenblik, de wanstaltige vormen zien en hem, met een spottend gelach, van zich afstooten zou.

De mensch is altyd eigenbaetzuchtig en Hannibal dreef dit gevoel zóó ver, dat hy wenschte Bela altyd zinneloos en altyd in dezelfde gemoedsstemming te zien, waerin zy zich nu bevond. Zy ook, de arme zinnelooze, scheen verheugd te zyn iemand te hebben ontmoet, die zich met haer bezig hield. Bout, haer yader, was zelden te huis; Aecht was koud en barsch jegens haer kleinkind; de vreemden, die op de erf kwamen, vertoefden er niet langer dan zy gedwongen waren, en Bela had dus alleenlyk een der groote honden tot speelmakker.

In het midden eener vrolyke luim bleef Bela eensklaps stil staen en zag Hannibal strak aen. Er zweefde een onbeschryfelyk sarcastische lach over haer bleek gelaet.

‘Hoe heet gy?’ vroeg zy, altyd met dien vreesselyken lach op de lippen, die de onrust in de ziel van den stalknaep deed neêrdalen.

‘Hannibal.’

‘Hannibal?’ en als peinsde zy, streek zy met den wysvinger over het voorhoofd.

Eensklaps rolde er een schaterlach over Bela's lippen.

‘Wat zyt gy leelyk!’ riep de zinnelooze op eenen zoo spottenden toon, dat Hannibal er bleek van werd en de tranen hem in de oogen schoten. De begoocheling, welke hy zich een oogenblik te voren gemaekt had, verdween ten eenemale.

Doch het was alsof Bela gevoelde welk grievend leed zy haren nieuwen vriend aendeed.

‘En toch’ zeide zy op een tooverend zoeten toon, ‘toch zyt gy myn beste vriend!’

Zy streelde den ruigen kop van den knaep, en gewis, eene moeder kon zoo liefdevol met haer kind niet omgaen als de zinnelooze met Hannibal. Beminnen, in welke omstandigheid van het leven het ook wezen moge, maer vooral als het ongeluk ons treft, beminnen is der vrouw eigen; zelfs als de zinnen in haren regelmatigen loop geschokt zyn en de ver-

schrikkelykste verwarring doen ontstaen, dan nog komt somtyds dat reine gevoel opgeborreld!

‘Zou het dan waer zyn’ mompelde Cuyl, terwyl zyn hoofd naer de borst zakte ‘zou het dan waer zyn, dat de volslagene eenzaemheid den mensch niet eigen is?’

Hy dacht aen Martha van Baldrikum, en alsof het zien der vriendschapsbewyzen hem pynigde, wendde hy het aengezigt af. Alles wat hem omringde, werd naer een bepaeld punt getrokken, gelyk de zeilsteen naer de nàeld; zelfs de oude Aecht had iets waeraen zy zich hechtte; zy meende immers in het gerammel van het goud stemmen te hooren, welke haer levensgeluk voorspelden.

Cuyl integendeel had zich van alles wat hem lief was op de wereld afgescheurd. De herinnering alleen was hem overgebleven, en deze zelfs was eene marteling; doch wat gebeurd was, moest gebeuren en hy hoopte dat de inspraek zyns gewetens hem kracht geven zou om zich waerachtig man te toonen.

Cuyl dweepte altyd met eer en pligt; hy had de overtuiging dat men daeraen alles moest ten offer brengen. De neiging tot dweepery was, in het gewoel der wereld, echter veelal door een vrolyken lichtstrael van vriendschap en liefde getemperd geworden; doch nu die lichtstrael uitgedoofd was, dreigde eene sombere gemoedstemming zyne ziel te overrompelen.

Melancolisch zette hy zich weêr aen het vuer, en verzonk in gedachten.

‘Edele heer!’ klonk de stem van den Wolfjager.

Cuyl zag op, en Arend Bout stond voor hem. Er lag eene pynlyke uitdrukking op zyn mannelyk gelaet te lezen. Te vergeefs wilde de jager de smart en vermoeijenis welke hem neêrdrukten, verbergen.

‘Ik ben gereed om te vertrekken, edele heer.’

‘Onmogelyk, Bout’ was het antwoord ‘ik zie dat gy rust noodig hebt, na zulk eenen togt en zooveel slapelooze nachten.’

‘Inderdaed....’

‘Rust zoo lang gy het noodig oordeelt.’

‘Ik vraeg u een paer uren. Vóór het vallen des avonds zullen wy in het godshuis zyn.’

De edelman knikte toestemmend.

Arend strekte zich, even als een zyner hazewinden zoude gedaen hebben, in den hoek van den haerd neêr. Zyne oogen loken zich en een diepe slaep, begunstigd door de weldadige warmte, zou zyne krachten hertemperen. De edelman beschouwde den slaper. Hy bewonderde den man, die, door zyn avontuerlyk leven, zoodanig met het gevaer vereenzelvigd was, dat hy, hoe dreigend het ook ware, elk gevaer als een eenvoudig voorval scheen te aenzien.

In den beginne had hy gemeend dat het stoffelyke ten eenemale zyne ziel overheerd had; doch welhaest had hy bespeurd dat er in dat krachtige ligchaem, ook eene krachtige, en voor edele gevoelens vatbare, ziel leefde. In dien man, welke daer, nederig en vergeten in zynen wolvenpels sliep, was er inderdaed stoffe om - met dezelfde kracht van zelfbeheersching, met dezelfde kalmte in het gevaer en stoutheid in de worsteling, met dezelfde mate van onberekende edelmoedigheid, en van den anderen kant met een hoogeren graed van beschaving - was er stoffe, zeggen wy, om een persoon van een gansch byzonder overwigt in de maetschappelyke samenleving te worden.

‘Alles bemint’ dacht Cuyl ‘maer wat zou het hart van dien Arend Bout toch wel liefhebben? Die ruwe heîbewooner heeft, myns dunkens, een hart om een half werelddeel door zyne liefde of door zynen haet te omvatten.’

Doch hoe aendachtig de jongeling het gelaet van den Wolfjager ook bespiedde, het verried nu voorzeker minder dan wakende, iets van 't geen er in hem omging; de uitdrukking van dat gelaet was altyd kalm, rustig, koud zelfs.

Met een diepen zucht werd Bout wakker; hy had juist twee uren geslapen. Met eene krampachtige beweging rigtte hy zich op, schudde zyn ruig hoofd gelyk de leeuw zyne manen schudt, en zeide:

‘Ik ben tot uwe dienst.’

‘Nu reeds?’

‘Ik gevoel my even sterk, als hadde ik twee nachten gerust.’

Bout hielp de paerden zadelen, en nadat de edelman de oude Aecht ruimschoots voor de genotene gastvryheid beloond had, groette hy Bela, welke hem zynen groet niet terug gaf, en steeg te paerd.

Hannibal zag de arme zinnelooze lang en weemoedig aen, terwyl zy van haren kant het oog van den stalknecht niet afwendde. Zy scheen te gevoelen, dat haer een goedhartig wezen ontnomen werd. Aecht, begoocheld door de ruime belooning, was gespraekzaem geworden; zy beval hare wolvenharten, darmen, beenderen en tooverdranken in de gunst des edelmans, en deze beloofde glimlagchend de wonderdocteres der erf gedachtig te zullen zyn.

De stalknecht wendde herhaelde keeren, alvorens hy de erf verlaten had, het hoofd om en beloofde zich weldra in het huis des Wolfjagers te zullen terug keeren.

De ruiters verdwenen in de naburige mastbosschen en bevonden zich welhaest in de uitgestrekte heide, welke zich ten allen kant rond het aloude godshuis uitstrekt. Het weêr was nog altyd nevelachtig.

‘Goed weêr voor den wolf’ had de jager gezeid. ‘Ik

twyfel er geen oogenblik aen, of wy zullen vóór het vallen van den avond met hem kennis maken.'

Hannibal rilde als een blad; Cuyl onderzocht de punt des degens, dien hy onder den mantel droeg, en verzekerde zich daerna of zyne pistoletten in orde waren. Hy scheen bereid te zyn den nog ongekenden vyand, indien hy hem den weg wilde versperren, hardnekkig te bevechten.

'Is de wolf vriend van de nevelachtige dagen, Arend?' vroeg de edelman.

'Dan alleen en des nachts verlaet hy zyne holen, om zyne jagt aen te vangen en deze laetste, ik verzeker het u, weet hy met evenveel stoutheid als voorzigtigheid door te zetten.'

'Ik meende dat de wolf uit zyne natuer bang was en het alleen durfde wagen zyne prooi met verrassing te bemagtigen.'

'Bedrieg u niet; wat men lafheid in hem noemt is niets anders dan voorzigtigheid. Hy waegt den aenval slechts als hy zeker is te overwinnen. Doch wee! als hy honger heeft: dan rooft hy stout den hond voor de voeten des herders weg; hy draegt een schaep meê uit zyne kudde, ofwel hy randt zelfs den herder of den eenzamen reiziger aen - want menschenvleesch is voor hem eene kermisschotel.'

Hannibal beefde van schrik; hy begreep niet dat zyn meester zoo kalm over die monsters konde spreken, en hy

begreep nog veel minder, waerom men niet regtsom keert maekte en naer de erf van Bout terug reed.

‘Uw paerd snuift, edele heer!’ ging de Wolfjager voort.

‘En wat zou dat beteekenen?’

‘Het goede beest is onrustig; het schynt al een voorgevoel van den aenval te hebben.’

‘Zoo dat wy die nieuwe soort van Spanjolen wel zeker op onzen weg zullen ontmoeten?.....’

Bout deed de paerden stil staen, en hield het oor naer den wind gekeerd.

‘Zy zyn wakker!’ mompelde hy.

Hannibal was meer dood dan levend.

‘Hoort gy dat flauw geluid niet?’ ging hy voort.

De edelman en Hannibal luisterden met ingehouden adem.

‘Ik hoor niets’ antwoordde Cuyl ‘dan het suizen van den wind.’

‘Ik, integendeel, ik hoor duidelyk hun gehuil. Zy hebben honger, de rekels?’

Bout lachte vreesselyk. Op zyne beurt onderzocht hy zyn geweer en dagge en knikte goedkeurend, alsof zyne vyanden nogmaels zouden bedrogen worden.

‘Ziet gy dat spoor?’ vroeg de Wolfjager andermael, terwyl hy den edelman eenige indruksels aenwees, die over de sneeuw in de rigting van het bosch verdwenen.

‘Ongetwyfeld het spoor eens honds?’ antwoordde Cuyl, zich voor-over bukkende om des te beter de indruksels te kunnen waernemen.

‘Neen, het voet van den wolf; de twee middelste nagels van den klauw der voorpooten, zyn digt byeen gesloten, terwyl de twee buitenste van de middelsten afwyken. De troep is boschwaerts ingegaen.’

‘Is hy talryk?’

‘Ik telde zoo even het zesde voet.’

Hannibal verwekte reeds in zyn hart eene akte van berouw; het koude zweet perelde hem op het voorhoofd. Wel tienmael had hy reeds het voorstel willen doen van terug te keeren: doch wat zou er het gevolg van geweest zyn? Zyn meester en die duivelsche jager zouden hem hartelyk hebben uitgelagchen. De laetste vooral scheen nu eerst regt in zynen schik te zyn en volkomen den smartelyken indruk vergeten te hebben, dien de dood van Claes-Arië den vorigen dag op hem gemaekt had.

De paerden stapten sneller dan te voren, over het besneeuwde voetpad heen.

‘Hoort gy nu het gehuil?’ hervatte Bout, na eenigen tyd te zyn voort gegaen.

‘Ik hoor iets; doch myn ongeoefend oor kan onmogelyk onderscheiden wat het is.’

‘Wy zyn verraden.’

‘Hoe, op zoo verren afstand?’

‘De wolf heeft een scherp oor en een fynen reuk; hy riekt zyne prooi op een uer afstand.’

‘Indien wy onze paerden in galop zetteden?’ waegde Hannibal eindelyk te zeggen.

‘Dat is te laet; wy zullen alvorens het godshuis te bereiken met de wolven moeten afrekenen.’

‘Maer onze paerden zyn vlug.....’ hervatte Hannibal aerzelend.

‘Maer de wolf is veel vlugger; hy zal hier komen aenwaeijen, zoo snel als de wind.’

Het gehuil klonk reeds duidelyker over de heide heen en naderde blykbaer; doch de wolven zelven daegden nog niet op. De paerden werden allengs al meer onrustig, en Muro kon niet dan met moeite in toom gehouden worden.

‘Bout, wat moet er gebeuren?’

‘Regts af, edele heer! Laet ons trachten ginds die groep boomen te bereiken. Zy leveren eene uitmuntende schans op, waeruit ik die rekels reeds meer dan eens het lood in den pels joeg.’

De paerden draefden de heide over; Bout bereikte even snel als zy de aengeduide plaets. Op den heuvel staende, wees hy in de rigting van het bosch.

‘Ziet gy ginds, aen den mistigen horizon, die zwarte stippels?’

‘Gy hebt een scherp oog, Bout; ik zie niets; doch ja, ik zie vogels die langs den grond heen scheren.’

‘Het zyn wolven, edele heer; binnen eenige minuten zullen zy hier zyn.’

‘Wy zullen ze deftig ontvangen, Arend.’

‘De groep is talryk!’ ging Bout voort, terwyl hy altyd het oog in de aengewezene rigting hield. ‘Het is alsof de zes van zoo even versterking in het bosch zyn gaen zoeken.’

‘Zy verstaen de krygsmanskunst uitmuntend!’

‘Alleen voor een gewigtigen aenval vereenigt zich de wolf; in andere gevallen houdt hy zich afgezonderd. Er moet een algemeene honger in het kamp heerschen, om zóó talryk samen te spannen. Ik tel er tien.... twaelf.’

‘Een geducht vaen, voorwaer!’

‘Edele heer, wy zullen eenige harde noten te kraken hebben. De wolf is hongeriger en woedender dan ooit: ik hoor het aen zyn gehuil.’

‘Des te hardnekkiger zullen wy stryden.’

De uitdrukking van Bout's wezen werd bedenkelyk.

‘Het is dat het niet gemakkelyk wezen zal de twee paerden tegen den aenval te verdedigen. De paerden zelven worden al te onrustig.’

‘Wat is uwe bedoeling?’

‘Gy zyt innig aen Muro gehecht, edele heer?

‘By myn patroon, of ik er aen houd!’

‘Aen Arabella.’

‘Minder.’

‘Welnu, om Muro ongeschonden te bewaren en om u tevens te ontslaen van uwen stalknaep die, ik zie het, beeft als zat hem de dood op de hielen, moet gy Hannibal met den hengst laten vertrekken.’

‘En daerna?’

‘Daerna zullen wy Arabella, indien het wezen moet, aen de wolven ten prooi laten.’

‘Niettemin zullen wy den schimmel trachten te verdedigen?’

‘Dat spreekt van zelf. Wy leveren het dier slechts aen den wolf over, als er geene hoop op redding meer overschiet.’

De edelman steeg van zyn paerd, en hoewel Hannibal in een ander oogenblik zyne merrie ongaerne zou verlaten hebben, haestte hy zich nu den zwarten hengst te bestygen, en, alsof het edele dier zelf gevoelde dat het een dreigend gevaer ontvlugtte, rende het bliksemsnel in de rigting, welke de Wolfjager Hannibal had aengewezen.

Bout en Cuyl plaetsten zich in de vervallen schans en achter eenen boomstam.

De merrie, van zadel en toom ontdaen, werd een oogenblik later door den jager in de vlakte gedreven. Het dier liep, door den schrik voortgezweept, eene tegen-over gestelde rigting in als die welke Muro volgde. De wolven naderden; zy liepen in een halven cirkel voort; twee hunner, gewis de slimsten en de oudsten, liepen de bende op eenigen afstand als *éclaireurs* vooruit. Het waren twee sterk gebouwde dieren, met zwaren nek, ruigen pels en dikken staert. By de minste beweging die zy opmerkten, spitsten zy de korte ooren en staken den langwerpig stompen muil in den wind, terwyl zy by tusschenpoozen een akelig gehuil lieten hooren.

'Ziet gy in wat regelmatige slagorde zy afkomen?' vroeg Bout, terwyl hy aendachtig den naderenden vyand beschouwde.

'Bewonderenswaerdig!' antwoordde Cuyl, die alles even opmerkzaem gade sloeg.

Het gehuil, waervan wy hooger spreken, klonk andermael over de heide heen, en werd door al de wolven herhaeld; de bende scheen plotseling van rigting te willen veranderen. Dat was ook zoo; zy had in de verte den vlugtenden Hannibal in het oog gekregen.

'By den nikker!' riep de edelman 'onze list mislukt; de schurken zullen trachten Hannibal en Muro in te halen.'

De Wolfjager zweeg en hield het oog op de bende gerigt

even als de veldheer die, uit zyne stelling, de vyandelyke krygsbewegingen gade slaet, en volgens deze zyne oorlogskans berekent. Cuyl zag hem op dat oogenblik aen: Bout was kalm, alsof hy in het hoekje van zynen haerd zat; alleen zyn oog flonkerde helderder dan gewoonlyk.

'Geen nood!' mompelde hy ten antwoord op het gezegde zyns reisgenoots 'zie, zy zwenken reeds. De voorloopers hopen een gemakkelyker buit in Arabella te vinden.'

Inderdaed de wolven kwamen nu, als een vaen ruitery, snel, huilend en met gapende muilen, regt op den armen schimmel aen. Cuyl was niet bevreesd; maer onwillekeurig liep hem eene rilling over de ledematen. Arabella werd instinctmatig naer de schans terug gedreven, alsof het dier wist dat het daer hulp en verdediging zou vinden. Zy rende, wel is waer, met gerekten staerten vliegende manen; doch, eer zy in veiligheid was, had de hongerige bende haer bereikt.

'Zy is verloren!' zeide Bout. 'Ware zy onder bereik van het schot gebleven, wy hadden haer het leven kunnen behouden.'

De aenval was allerwoedendst. Het gehuil der wolven klonk als een krygslied over de heide heen. De bloeddorstige kring omringde welhaest het paerd en ieder keer als een der wolven de kans klaer had, vloog hy als een bliksem opwaerts, om het sidderende ros by den strot te grypen.

De eerste aenranders tuimelden huilend naer beneden; doch zy sprongen weêr op en vlogen hardnekkig de prooi achterna. Arabella scheen nieuwe krachten bekomen te hebben, om aen den dood te ontsnappen; doch wat vermogt het arme dier tegen die onvermoeide vyanden, wier getal telkens aengroeide!

Brieschend en snuivend zwenkte het eensklaps en kwam nu regt op de schans aengevlogen. Een groote wolf hield zich met de tanden aen deszelfs nek vast. De blanke borst van het paerd was met bloed gevlekt en in zynen loop maekte het bloedige kringen over de sneeuw. Toen Arabella binnen bereik van het schot kwam, legde Bout zyn geweer aen: het knalde en de wolf, die zich aen den nek van het paerd gehecht had, tuimelde in den kop getroffen ter aerde.

Het schot dreef de wolven een oogenblik uiteen, gelyk de byenzwerm die door eene regenvlaeg verspreid wordt; doch ook het paerd, door den sissenden kogel verschrikt, week andermael van de schans af en werd op eenigen afstand van daer weêr door de woedige bende overrompeld.

Arabella sloeg, sprong, wierp zich ter aerde, rolde door de sneeuw om zich tegen de wolventanden te vrywaren; doch hare dood was besloten en eindelyk zakte het overweldigde paerd niet verre van de schans neêr. Het bloed gudste uit breede wonden aen de borst.

Zóó lang had Bout den edelman tegen gehouden; maer nu

sprong hy met het rapier in de vuist te voorschyn; doch eer hy den vyand bereikt had, viel er andermael een schot; nog een der wolven rolde dood neêr en zyn rookend bloed mengde zich met dat van Arabella.

Ieder schot dat de Wolfjager deed, was gemeend; niet nutteloos wierp hy eenen kogel weg. Nu ook verliet hy op zyne beurt de wykplaets, terwyl de roofdieren over de heide wegvlugtten. Rogchelend en in haer bloed badende, stierf Arabella; de gebrokene oogslag, dien zy op haren meester en Bout wierp, ontroerde den eerstgezegde. Het was alsof er een pynlyk verwyt in gelegen was, omdat hy haer zoo onbarmhartig had opgeofferd. Dat toch had niet anders kunnen zyn!

Bout, en hy was meester in de kunst, oordeelde dat de worsteling ongelyk was en men behoedzaem achteruit wyken moest. Naermate beiden achteruit gingen, kwamen de wolven weêr nader.

De duisternis begon allengs te vallen; regts en links ritselde het kreupelhout en blonken er vurig-blauwe oogen. Al de wolven die zich in den omtrek bevonden, kwamen ten disch. De heide was de feest-tafel, de sneeuw het tafelkleed, het geregt rookend warm, het gehuil was de toast. Een half uer nadien zou men van Arabella niets meer vinden dan het afgeknaegd geraemte.

In het wyken loste de Wolfjager hier en daer nog een schot.

Hy liet zynen buit echter ongedeerd liggen; morgen, by klaren dage, zou hy met zyne honden, de neêrgevelden gaen opzoeken, en niet alleen het kostbaer pelswerk, maer ook de door de *ordonnantie* beloofde premie, by het *consistorie van den horen*, gaen invorderen.

Op eenigen afstand van de schans hoorden de twee reizigers menschenstemmen: het was Hannibal die, na Muro in eene naburige hoeve gestald te hebben, aen het hoofd der boeren, zyne reisgezellen ter hulp kwam.

De knaep was kostelyk om zien: hy stapte aen het hoofd van den troep, die met gaffels en rieken gewapend was, wakkerde zyne helpers door woord en gebaer aen en spiegelde den stoutmoedigsten eene schitterende belooning voor. Had Hannibal inderdaed moed op dat oogenblik? Ziedaer iets wat wy niet zouden durven verzekeren; maer toen hy in veiligheid was, gevoelde hy spyt zynen meester in het gevaer te hebben gelaten.

Met zyn lang rapier in de hand, en bewerende alles aen het lemmer te zullen rygen wat hem in den weg mogt staen, al ware het zelfs een weerlooze haes, trad de knaep over het sneeuwveld voort. Zyn hart klopte van vreugde toen hy in de verte de stemmen van zynen meester en van Bout hoorde; doch hy was diep bedroefd toen de eerste hem het einde der arme Arabella vertelde.

Een half uer nadien waren de reizigers in de breede laen van eeuwenoude eikenboomen, welke aen de eene zyde het godshuis van Postel verborgen. Het klooster was door eene breede gracht omgeven en daerenboven door een hoogen sluitmuer omringd. Het lag daer als eene vesting, tegen elken onverwachten aenval gewapend. Alleen eene poort, met hoogen steenen boog, verleende toegang tot het gesticht.

Binnen dien muer lag het godshuis zelve, met zyne prachtige kerk, zyne hoeven, zyne tuinen - de *doolhof* geheeten; het lag daer in zyn vollen rykdom, waervan wy nog eeuwen nadien den laetsten luister mogten bewonderen.

De reizigers waren aen het doel van hunnen togt. Na dat zy in het godshuis waren opgenomen, nam Bout afscheid van den edelman en Hannibal. Hy weigerde alle belooning, hoe dringend Cuyl hem deze ook aenbood, en met de belofte van welhaest terug te komen en een bezoek aen zyne nieuwe vrienden te brengen, verliet de Wolfjager het gesticht.

Cuyl zag hem met smart vertrekken; hy had dien man leeren waerdeeren - en voorwaer! onder dien wolvenpels klopte een gouden hart. Ook, de vriendschap tusschen die twee persoonen kon voortaen als bezegeld aenzien worden.

Laet ons middelerwyl eenen oogslag op het godshuis werpen, dat in ons verhael eene ruime plaets zal beslaen.

Toen ik nog schoolknaep was, dwaelde ik dikwyls verre van het ouderlyke huis, in de uitgestrekte heide, welke tusschen myn dorp en het aloude gesticht gelegen is, en als ik dan boven de zwart-blauwe bosschen, die den gezigteinder beperken, de torenspitsen van het aloude Postel zag uitsteken, herinnerde ik my de vertellingen en legenden, welke myne moeder my aengaende dit godsdienstig huis had leeren kennen. Toen ik jongeling was geworden en ik my in de wyde heivlakte met de jagt kwam verlustigen, hielden my dikwyls andere en ernstiger denkbeelden bezig, wanneer de torens my hunnen stommen groet schenen toe te brengen.

Wat was dat huis voorheen, en wat was het toen?

Straks acht eeuwen geleden kwam een vroom ridder, Fastradus van Utwick of van Uytwyck geheeten, uit het land van Altena aen de Maes, in onze Kempen aen. De dorpen lagen destyds in die landstreek zeer dun gezaeid en behalve het aloude Pladella, Haperdum, Ereslo, Hulislaum[1], welke reeds in de negende eeuw in bloei waren, trof men er schaers eene bewoonde plek aen. De uitgestrekte heiden, dorre woestenyen, waren slechts afgewisseld door moerassige vlakten, met lis, riet en gras doorgroeid; door eeuwenoude eikenbosschen, schrale duinen, slapende en drabbige watervlakten, dorre zandplaten

1 HOFDYK. *Ons voorgeslacht.*

met een mozaïk van millioenen keisteentjes gezevenkleurd. Daer huisden ongestoord de wolf, de vos, de wilde kat, de das, de otter, de wezel, de hagedis; daer stegen klepperend de ooijevaer, de reiger, de wilde ganzen en eenden boven de watervlakte op; daer, in de toppen der boomen, krioelde het van millioenen vogelen, zelden of nooit door eene menschelyke stem verontrust. Ook het hert met zyn trotsch gewei, de haes en het konyn werden, in de dorre vlakte of in het digte woud, zelden door den stoutmoedigen jager vervolgd.

Onderstond de vrome ridder in die streek al de ongemakken der reis, toen hy door die woeste natuer trok? Heeft hy pelgrims of ridders in die woesteny zien verdwalen, verhongeren, of verstikken door den brandenden dorst in den zomer, verscheuren door den wolf in den winter, zonder dat er eene reddende hand opdaegde?

Dat blyft een geheim; maer zeker is het dat Fastradus dáér, in het midden dier bosschen, heiden en moerassen een godshuis bouwde en er weldoende zielen plaetste, om den reiziger, hetzy arm of ryk, eene liefderyke hand toe te steken[1]. De landbouw, door de invallen der Franken, Noormannen en Hunnen

1 Men is het niet eens over de dagteekening der stichting. WICHMAN, een monnik uit de abdy van Tongerloo, beweert, volgens documenten, in de archieven van gemeld gesticht gevonden, dat zulks plaets had in den jare 1140. Zie *Brabantia Mariana.* MUDZAERT, *Kerckelycke Historie* bepaelt de stichting in den jare 1173.

verwoest of belemmerd, herleefde. De geestelyke broeder verzorgde niet alleen den armen reiziger, maer hy greep hak en byl en velde de bosschen; hy ploegde en spitte den grond en door de tooverkracht van den wil, ontstond er rondom het godshuis een *oasis*, hetwelk de reiziger met dankbaerheid begroette, en dat hy niet dan met spyt weêr verliet[1].

De plaets heette Postel[2]; het doel, dat Fastradus zich voorstelde, werd in alle opzigten gezegend. Hy zelve legde speer en wapenschild neêr, en mengde zich onder de nederige kloosterbroeders.

Wy zullen by de historische betwistingen, noch by de giften en legaten die aen het godshuis beurtelings gedaen werden, niet stilstaen. Genoeg zy het te zeggen, dat zyne weldaden, den vorste van den lande ook verpligtte eene beschermende

1 Hunne aenhoudende werkzaemheyd, hunnen gestadigen iever, hunne groote ondervinding verkeerden welhaest de talryke zandige heyden en woeste wouden in schoone akkers en bosschen; bedorvene moerassen zag men in vyvers veranderd worden, en zuere vroenten verdweénen onder bezorgde beémden. In 't midden der woeste heyden, in 't hert van slegte bosschen, omtrent moerachtige en vuyle waterplassen regtten zy verscheyde huyzen op, bouwden stallingen en schueren, voórzagen dezelve met peêrden, vee, werktuigen en al wat den Landbouw vereyscht. HEYLEN, *Historische Verhandeling.*

2 ..... en heeft daer van den naem Postel gecreghen, comende dien naem van 't latynsche woort *Postulo*, dat eysschen beteekent, apparentelijck omdat pelgroms ende armen haren noodt moghen eysschen. JACOB VAN OUDENHOVEN, *Beschryvinge van de Meyerye.*

hand over hetzelve uit te steken[1]. Die weldaden vinden wy onder ander breedvoerig uit-een gezet in een belangwekkend memoriael, hetwelk de monniken, in den jare 1600, den koning van Spanje overmaekten ‘voor het recht van Exemptie eeniger lasten[2].’

Ieder reiziger was er welkom en werd er naer rang en staet onthaeld; de armen, zoowel mannen en vrouwen, als gebrokene grysaerds en kinderen, stroomden naer het godshuis om er een voedzaem eten te ontvangen. Men herbergde er de eene week door de andere duizend vreemdelingen, behalve de ridders van den koning, die er met paerd en schildknaep vertoefden - kortom, de hongerige kreeg er brood, de dorstige werd gelaefd, de naekte gekleed, de dwaler geherbergd, de zieke verpleegd. Wie iets te kort kwam in den omtrek, ging naer de monniken en keerde nooit met ledige handen terug.

De stormen der omwentelingen hebben die heilige schuilplaets van het ongeluk evenmin gespaerd als het overige van

1 Wy vinden in *Oudheden en Gestichten van 's Hertogenbosch* den tektst van een diploma, gegeven door Johanna, hertogin van Braband den 6 september 1384, waerin deze vorstin den schout van het Kempenland vry hevig door den hekel haelt, omdat hy met geweld in gezeid godshuis had willen dringen, ten einde inspectie te nemen van een daerin liggend lyk. Zy waerschuwt de schouten tegen de hernieuwing van dergelyke feiten ‘alzoo wy het voornoemde hospitael als eene ingeclaveerde plaets houden.’

2 *Oudheden en Gestichten van 's Hertogenbosch.*

den lande, en zelfs werd zy niet altyd geëerbiedigd toen de wapens van Albert en Isabella en die van Maurits van Nassau, naest elkander boven de poort prykten, ten bewyze dat beide oorlogvoerende partyen, het huis des Heeren beschermden. Nadat rabauwen het geplunderd, en de Spanjaerd er brandschatting geligt had, werd het deels verwoest door de inwooners der omliggende dorpen, die echter van ouder tot ouder deszelfs gunsten genoten hadden[1]. Doch het werk van Fastradus was als een andere Anteus: het vond immer nieuwe krachten in het Christendom; de verjaegde kloosterheer kwam er telkens terug en met hem hield ook de arme weêr aen de poort van het gesticht stil.

In 1621 werd Postel van de abdy van Floreffe, waertoe het altyd als *provisoirschap* behoord had, afgescheiden en zelf tot abdy verheven[2]. Op het laetst der XVIII^{de} eeuw, toen god Decadi over ons land zyn bloedigen arm uitstrekte, werden eindelyk de kloosterheeren met de bajonnet uit hunnen eigendom verdreven, en de bloeddorstige *sansculotte* schreef met zyn wapen op de deur der abdy: *vryheid*, *gelykheid*, *broederlykheid.* Hy stelde holle woorden in de plaets van

1 HEUVELMANS in zyne *Kronyk van de Stad en de Vryheid Turnhout.*

2 Postel heeft 33 oversten en 12 abten geteld; de eerste abt was Rumoldus Colebrant, van Leuven; de laetste Johan Staessens, geboren te Dommelen, (Noord-Braband).

de wezenlykheid, en het kind der rede meende een schitterenden triomf behaeld te hebben!

Het schrikbewind verkocht den prachtigen eigendom. Van de eene schraepzuchtige hand ging hy in de andere over. Eene hoofsche pracht scheen een oogenblik de rust en de eenzaemheid te zullen vervangen, waerin het huis sinds vele jaren verzonken was. De weelde zette er zich ten troon en de toenmalige eigenaers schenen te willen opbouwen, wat hunne voorgangers in puin hadden laten vallen.

De vroeger zoo stille cellen waren in prachtige kamers herschapen; de refter, waer de monniken den pelgrim ten disch noodigden, was een modern salon; de kamer, waer de abt zyne gebeden ten hemel zond of zich in de overweging verdiepte, was een keurig *boudoir* geworden, waerin eene schoone vrouw zich aen al de luimen en grillen der wereld overgaf; het was niet meer de galm des orgels en de hymne des priesters, welke men er hoorde - het was integendeel de romance van onze dagen.

In den *doolhof* dwaelden jeugdige vrouwen en elegante jonkers; in de lommerryke dreven renden amazonen naest hunne ruiters; op de heide en in het bosch klonk het hoorngeschal der klopjagt. Het oude Postel, met zyn grys uiterlyk, scheen gansch verlevendigd en verjongd te zyn, en een nieuw tydperk van glans en voorspoed in te treden.

Doch neen, dat leven van bloemen en klatergoud, van feest en schaterlach stierf welhaest weg; het was aen die muren niet eigen, en telkenmale dat de schoone eigenares my er den roomer met verfrisschenden wyn heeft aengeboden, woelde de gedachte ook in my op, dat eigenlyk andere handen onder die aloude gewelven, den gastvryen wyn moesten schenken.

Wy stappen nu weêr over eenige eeuwen heen en in het godshuis van Postel terug.

Cuyl zit in een zindelyk en eenvoudig gemeubeleerd vertrek voor een koesterend vuer, uit hout en turf aengelegd. Op de wit geschuerde eikenhouten tafel staet eene flauw brandende lamp; doch de schyn van het vuer verlicht genoegzaem de kamer. Aen den muer der schouw hangt een Christusbeeld; op de schouwplaet staet een *memento mori*, en daernaest ligt het schoonste boek, na het Evangelie, de *Navolginghe Christi*.

Er heerscht eene stille, zelfs doodsche rust in de kamer; doch zy is den jongeling welkom. Eene poos te voren had de klok geklept: een der kloosterheeren was hem komen verzoeken de vespers by te woonen. Hy heeft in de kerk om rust en sterkte gebeden, en het is of deze hem nu ook ruimschoots is verleend geworden.

De overste, Huibert Simonart trad, in de kamer[1]. Hy droeg, volgens het voorschrift des gestichts, het wit lakensche habyt; het reeds vergrysde hoofd was door de witte *soli Deo* bedekt. Geheel het uiterlyke van dien man was innemend en zelfs indrukwekkend. Zyn gelaet was zacht en kalm, en boezemde van den eersten oogenblik af vertrouwen in.

Toen Cuyl die eerbiedwaerdige gestalte zag, rees hy uit zynen zetel op en ontblootte zich het hoofd.

'*Pax vobis!*' mompelde de voogd, en luider ging hy voort: 'welkom in ons godshuis, edele heer.'

'Ik dank u, eerweerde, voor de welwillende ontvangst welke my hier, na een zoo vermoeijenden togt, verleend werd.'

'En die tevens niet zonder gevaren was. Uw stalknaep' zoo ging de overste voort, terwyl een ligte glimlach om zyne fyne lippen speelde 'heeft ons wyd en breed de byzonderheden uwer lotgevallen verhaeld.'

Cuyl kende Hannibal's zwak: hy begreep dat hy zich-zelven, zoo min in den aenval van Claes-Arië's hut, als in dien der wolven zou vergeten hebben; zelfs dat hy zich een goed deel

1 Huibert Simonart was de 31e overste; hy stierf het jaer na dat van hetwelk wy hier spreken, in 1568. Van dien tyd af tot 1590 toe was er, ten gevolge der oorlogen, geen overste. Omtrent dien tyd bouwden de kloosterheeren in den omtrek van Balen eene schans, eene soort van fort, waer zy zich met huisraed en vee, tegen de strooperyen, konden beschermen.

van de daeruit voortvloeiende glorie zou hebben weten toe te schryven. De glimlach die de trekken des kloosterlings verhelderde, overtuigde den edelman, dat deze reeds zeer goed de waerheid van de overdryving had gescheiden, en hy het verhael van den dwerg niet ten eenemale als klinkende munt had aengenomen.

‘Ik hoop, edele heer’ hervatte de overste ‘dat gy in ons midden zult uitrusten, alvorens de reis te hernemen. Wy zullen u datgene aenbieden, wat het godshuis vermag te geven.’

‘Heer overste, ik hoop inderdaed hier in uw midden uit te rusten, niet van de vermoeijenis des ligchaems, maer van die der ziel. Myne reis eindigt hier, indien uwe goedheid zich daertegen niet verzetten mogt.’

De voogd zag den jongen edelman met een ondervragenden blik aen.

‘Gy wilt dan verre van het gedruisch en gewoel der wereld leven.’

‘Dat is myn wensch.’

‘Het is een gewigtig besluit, myn zoon.’

‘'Ik heb gedacht eer ik handelde.’

‘Daerby, gy zyt jong!’ ging de geestelyke op vertrouwelyken toon voort. ‘In uwe jaren zyn er zooveel schitterende tooverbeelden, die ons in de woeling van het leven lokken.

Wat heeft de wereld u toch wel misdaen, om haer zoo vroeg den rug toe te keeren, en in de rust des kloosters troost en balsem voor het gewonde hart te zoeken?..... Doch neen! wy kennen elkander nog niet genoeg, om reeds hartsgeheimen te ontsluijeren. Later, zoon, zult gy my het verledene doen kennen, en geloof my, gy zult een hart ontmoeten dat ook weet wat lyden is.'

'Ik dank u!' riep de jongeling diep aengedaen, en terwyl hy den grysaerd broederlyk aenstaerde, greep hy de beide handen des priesters in de zyne en drukte ze vurig.

'Fastradus, onze stichter, was ook een vroom ridder; hy ook was de wereld moede en kwam hier den maliënkolder verwisselen tegen het witte habyt. Hy, de magtige ridder, gewoon een leger bedienden op zyne wenken te zien draven, kwam hier op zyne beurt den armen reiziger helpen en ondersteunen. Doch ik herhael het, gy zyt jong.....'

'Het is schoon zich-zelven te kunnen verloochenen gelyk die vrome ridder; doch met dat doel, eerwaerde heer, ben ik nog niet herwaerts gekomen. Ik wil nog slechts een halve kluizenaer zyn!'

De overste glimlachte.

'Te veel banden' ging de jongeling voort 'te veel dierbare banden hechten my nog aen de wereld. Er zyn beelden uit het verledene, met dewelke het gevaerlyk wezen zou

het geestelyk gewaed aen te nemen, en ik beken het, zóódanigen voer ik nog in myn hart om.'

De geestelyke knikte ten teeken dat hy den spreker begreep.

'Eens, en op een gegeven oogenblik, hoop ik in de wereld terug te keeren; doch middelerwyl vraeg ik u eene zitplaets aen tafel, eene peuluw onder myn hoofd, een hoekje in uwe kerk, en vooral eene plaets in uw hart.'

'Even welkom zyt gy zóó, myn zoon, en mogt het in ons midden vrede worden in uwe gekrenkte ziel.'

'Ik hoop het.'

'In den winter is Postel stil en doodsch; de reizigers en bezoekers, tenzy de hongerige armen, zyn niet talryk in het strenge saisoen; doch in den zomer is het godshuis zoo levendig als eene kleine stad.'

'Ik zoek, ik wensch dat niet; ik zou den vreemdeling enkel van tyd tot tyd willen vragen, of hy niemand kent van die welke my lief zyn aen het hart.'

'Dan' ging de overste voort 'onze tuinen zyn bloemryk onze lanen en wandelingen schaduwryk; onze vyvers en vennen zyn mild voorzien van visch; onze heide en bosschen bevatten een ruimen voorraed van keurig wild. Zyt gy integendeel een vriend van de studie, treed dan in myne bibliotheek.'

'Hoffelyker kan men gewis niet spreken.'

‘Heer Cuyli hang hier dus vry uw adellyk wapen en rapier aen den wand, om dezelve er weêr van te onthechten als eer en pligt u roepen.’

Toen hy alleen was, sprak Cuyl tot zich-zelven:

‘Ja, hier wil ik vertoeven en wachten. Wachten?..... Wanneer zal ik diegenen weêrzien, welke my lief zyn en altyd zullen blyven? Welligt nooit. De toekomst van het vaderland is donker, en die welke my vroeger beminden, zullen my welligt als eenen zinnelooze bespotten en welhaest vergeten. Zóó is de wereld; doch zóó wil ik niet zyn. Ik wil integendeel myne eenzaemheid met al de beelden van het verledene bevolken - en vooral met het uwe, Martha!’ voegde de jongeling er liefdevol by, alsof de beminde vrouw in der wezenlykheid voor hem gestaen had.